T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK ANABİLİM DALI
KURUMSAL İLETİŞİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARACI OLARAK DİZİLER: NETFLIX PLATFORMUNDA TÜRK YAPIMI DİZİLER ÜZERİNE BİR ANALİZ

Yüksek Lisans Tezi

Aylin AYKUT BİLGİÇ

İSTANBUL, 2025

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK ANABİLİM DALI
KURUMSAL İLETİŞİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARACI OLARAK DİZİLER: NETFLIX PLATFORMUNDA TÜRK YAPIMI DİZİLER ÜZERİNE BİR ANALİZ

Yüksek Lisans Tezi

Aylin AYKUT BİLGİÇ
200003813

Danışman: Doç. Dr. Gözde SUNAL

İSTANBUL, 2025

ETİK BEYAN SAYFASI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Aylin Aykut Bilgiç

ÖNSÖZ

Lisans eğitimimden bu yana bir parçası olduğum İstanbul Ticaret Üniversitesi'ndeki öğrencilik hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen, beni her alanda destekleyen ve asla yalnız bırakmayan değerli ve kıymetli hocam ve aynı zamanda tez danışmanım Doç. Dr. Gözde Sunal'a,

Tez sürecimde bilgi ve birikim aktarımlarıyla beni destekleyen Nurşah Doğan Bulut, Galip Berk Saraç ve Emre Topçu'ya,

İş hayatımda tez yazım sürecimde bana destek olarak her türlü özveriyi hiç düşünmeden gösteren değerli yöneticim Neşe Temurkay Savaş'a ve ekip arkadaşlarıma,

Her daim yanımda olduklarını hissettiren ve bu süreçte kendilerinden güç almamı sağlayan sevgili Aileme ve bu süreçte yanımda olan değerli arkadaşım Sena Sunay'a,

Ve son olarak tüm bu süreçte yoğun çalışma temposunda benden desteğini esirgemeyen ve her daim yanımda olan kıymetli eşim Hasan Bilgiç'e,

Gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Aylin Aykut Bilgiç

Mayıs, 2025

ÖZET

Kamu diplomasisi, günümüz dünyasında bir ülkenin farklı ülkelerle profesyonel bir bakış açısıyla geliştirmeye çalıştığı iletişim yaklaşımı olarak tanımlanabilir. Kültürel diplomasi ise zamanla kamu diplomasisinden ayrılarak kavramsal çerçevede gelişmiş ve değişmiştir. Kültürel diplomasiye bakıldığında, bir ülkenin farklı ülkelere aktarmak istediği kültürel imajı ve saygınlığını güçlendirmek amacıyla ortaya diplomatik yolla koyduğu çalışmalar olarak değerlendirilebilir. 2000'li yılların başından itibaren etkin bir şekilde kullanılmaya başlanan kültürel diplomasi alanının giderek daha kapsamlı bir yapı haline dönüştüğü görülmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler ve internet kullanımı, bu gelişmelerin ana sebeplerini oluşturmuştur. Bu doğrultuda her ülkenin kültürel diplomasi çalışmalarını arttırdığı gibi, ülkemiz de bu diplomasi dalına çeşitli yatırımlar yaparak kendi ülke imajına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bunun en önemli göstergesi, Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı tarafından 2022 yılında "Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim" adlı kitabı yayınlaması gösterilebilir. Kültürel diplomasi alanlarını stratejik olarak farklı alanlarda ele alan bu kitapta, Türk dizileri yumuşak güç olarak önemli bir yer teşkil etmektedir. Türk dizilerinin giderek dünya çapında popülerleşmesi, dizi içeriği bağlamında üretilen içeriklerin sayısının da artmasını; bu dizilerin ihracatının önünün açılmasını sağlamıştır. Türkiye'nin kendi ülke imajını diğer ülkelere karşı güçlendirmek için kullandığı diziler, tıpkı bir markanın kurumsal iletişim çalışmalarını ortaya koyması gibi kültürel diplomasi kavramını kullanarak ele aldığı görülmektedir. Ayrıca son zamanlarda dijital platformların kullanımı giderek yaygınlaşmakta olup; bu platformlardaki Türk dizi ve filmlerin sayısı da her geçen gün artmaktadır. Bu çalışma kapsamında Netflix Türkiye orijinal Türk dizi içerikleri ele alınıp kültürel diplomasiye kaynaklık edecek referans sahnelerine odaklanılmıştır. Tezin temel konusu, Netflix Türkiye orijinal içeriklerinden IMDB puanına göre en yüksek ve en düşük puanı alan iki dizinin de Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarına katkıda bulunabilecek ögeler barındırdığını aktarmaktır. Çalışmanın sınırlılıklarını ele alınan Bir Başkadır ve Şahmaran dizisinin yanı sıra bu dizilerin birinci sezon ilk ve son bölümleri oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında Netflix'te yer alan bu iki dizi aracılığıyla Türkiye'nin kültürel diplomasi bağlamında ele almış olduğu stratejiler hakkında bilgi

sahibi olmak ve bu bilgileri analiz ederek literatüre katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kültürel diplomasi, Netflix Türkiye, Türk Dizileri, Bir Başkadır, Şahmaran*

ABSTRACT

Public diplomacy can be defined as a communication approach that a country employs to develop relationships with other countries from a professional perspective in today's world. Cultural diplomacy, on the other hand, has evolved over time and has conceptually diverged from public diplomacy. When looking at cultural diplomacy, it refers to the diplomatic efforts of a country to enhance its cultural image and reputation in the international arena. Since the early 2000s, cultural diplomacy has been used more effectively and has evolved into an increasingly comprehensive practice. Technological advancements and internet usage have been the main reasons for this development. Accordingly, while every country has increased its cultural diplomacy efforts, Türkiye aims to enhance its national image by making various investments in this field of diplomacy. A significant indicator of this is the publication of the book titled "Cultural Diplomacy and Communication as Türkiye's Soft Power Instrument" by the Presidency of Communications of the Republic of Türkiye in 2022. This book discusses cultural diplomacy in strategic areas, highlighting Turkish TV series as an important element of soft power. The growing popularity of Turkish series worldwide has led to an increase in the number of contextually produced content and opened up avenues for the export of these series. The series that Türkiye uses to strengthen its national image in the eyes of the international community approaches the concept of cultural diplomacy similarly to how a brand showcases its cultural communication efforts. Additionally, the use of digital platforms has become increasingly widespread recently, and the number of Turkish series and films on these platforms is also growing every day. This study focuses on reference scenes that will contribute to cultural diplomacy within the context of Netflix Türkiye's original Turkish series content. The main topic of the thesis is to convey that both the highest and lowest-rated series, according to IMDB ratings from Netflix Türkiye's original content, contain elements that can contribute to Türkiye's cultural diplomacy efforts. The limitations of the study are based on the series "Bir Başkadır" and "Şahmaran," specifically the first and last episodes of their first seasons. This study aims to provide insights into the strategies Türkiye has addressed in the context of cultural diplomacy through these two series available on Netflix and to contribute to the literature by analyzing this information.

Key Words: *Cultural Diplomacy, Netflix Türkiye, Turkish Series, Bir Başkadır, Şahmaran*

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ETİK BEYAN SAYFASI ..... **iii**

ÖNSÖZ ..... **iv**

ÖZET ..... **v**

ABSTRACT ..... **vii**

İÇİNDEKİLER ..... **ix**

Tablolar Listesi ..... **xi**

Şekiller Listesi ..... **xii**

Görseller Listesi ..... **xiii**

GİRİŞ **15**

1. KÜLTÜREL DİPLOMASİ KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ **11**

1.1. Kültürel Diplomasi Kavramının Tanımı ve Önemi 11

1.2. Kültürel Diplomasinin Medya Yayın Organları ile İlişkisi 18

1.2.1. Kültürel Diplomasinin Ülkemizdeki Medya Yayın Organlarında Öne Çıktığı Alanlar 21

1.2.2. Kültürel Diplomasi Bağlamında Yabancı Diziler 24

1.2.3. Kültürel Diplomasi Bağlamında Türk Dizileri 26

2. KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA DİJİTAL YAYIN PLATFORMLARINDAKİ TÜRK DİZİLERİ ÜZERİNE **29**

2.1. Dijital Yayın Platformları ve Netflix'in Tarihçesi 33

2.2. Kültürel Diplomasi Bağlamında Netflix Türkiye 35

2.3. Kültürel Diplomasi Bağlamında Netflix'teki Orijinal Türk Dizileri 37

3. KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARACI OLARAK DİZİLER: NETFLIX PLATFORMUNDA TÜRK YAPIMI DİZİLER ÜZERİNE BİR ANALİZ **39**

3.1. Araştırmanın Amacı 41

3.1.1. Varsayımlar 41

3.1.2. Araştırmanın Soruları 42

3.3. Araştırmanın Önemi 42

3.4. Araştırma Yöntemi 43

3.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 45

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 47

3.6. Bir Başkadır Dizisi Üzerine Betimsel Analiz 48

3.6.1. Bir Başkadır Dizisi Birinci Sezon Birinci Bölüm Betimsel Analizi..... 49
3.6.2. Bir Başkadır Dizisi Birinci Sezon Sekizinci Bölüm Betimsel Analizi..... 63
3.7. Şahmaran Dizisi Üzerine Betimsel Analiz..... 77
3.7.1. Şahmaran Dizisi Birinci Sezon Birinci Bölüm Betimsel Analizi..... 79
3.7.2. Şahmaran Dizisi Birinci Sezon Sekizinci Bölüm Betimsel Analizi..... 94
3.8. Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Benzerlikleri..... 100
3.9. Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Farklılıkları..... 103
3.10. Araştırmanın Bulguları..... 105
SONUÇ..... 108
KAYNAKÇA..... 113

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Netflix Orijinal Türk Dizileri 39
Tablo 2: Çalışmanın Evreni 46
Tablo 3: Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Benzerlikleri 102
Tablo 4: Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Farklılıkları 105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Kamu Diplomasisinin Kavramsallaştırılması 3
Şekil 2: Wendy Griswold'un Kültürel Elmas Modeli 9

GÖRSELLER LİSTESİ

Sayfa No.

Görsel 1: Meryem'in İşe Doğru Yola Çıktığı Açılış Sahnesi 50
Görsel 2: Meryem..... 51
Görsel 3: Peri..... 52
Görsel 4: Ali Sadi Hoca..... 53
Görsel 5: Ruhiye..... 54
Görsel 6: Gülbin 55
Görsel 7: Gülan 56
Görsel 8: Sinan 57
Görsel 9: Meryemlerin Evinin İç Girişi 58
Görsel 10: Sinan'ın Evinin İç Girişi 58
Görsel 11: Sinan'ın Evindeki Amerikan Mutfak Yapısı 60
Görsel 12: Hayrunnisa..... 63
Görsel 13: Hayrunnisa'nın arkadaşı..... 64
Görsel 14: Yasin 64
Görsel 15: Hilmi..... 66
Görsel 16: Melisa 67
Görsel 17: Meryemlerin Evinin Dışarıdan Görünüşü 67
Görsel 18: Evin Kapısına Asılı Olan Nazar Boncuğu..... 68
Görsel 19: Meryemlerin Evinin Mutfağı..... 69
Görsel 20: Meryemlerin Evinin Salonundan Bir Görüntü 70
Görsel 21: Ali Sadi Hocanın Evinin Dışarıdan Görüntüsü 70
Görsel 22: Ali Sadi Hoca ve Hayrunnisa Kahvaltı Sahnesi 71
Görsel 23: Meryem'in Çokomel Yediği Sahne..... 72
Görsel 24: Ali Sadi Hocanın Patates Haşlama Sahnesi..... 73
Görsel 25: Ali Sadi Hocanın Çay İkram Ettiği Sahne..... 74
Görsel 26: Dizinin kapanış jeneriğinden bir kesit..... 76
Görsel 27: Şahmaran Birinci Bölüm Açılış Sahnesi 79
Görsel 28: Şahsu 80
Görsel 29: Maran..... 82

Görsel 30: Maran'ın Kardeşi Diba..... 83
Görsel 31: Maran'ın Kardeşi Bike……..83
Görsel 32: Maran'ın Kardeşi Hare…..…….83
Görsel 33: Maran'ın Babası Ural 84
Görsel 34: Şahsu'nun Dedesi Davut..... 85
Görsel 35: Salih……..……...86
Görsel 36: Medine...……...……86
Görsel 37: Şahsu'yu Üniversiteye Davet Eden Tutku Hoca..... 87
Görsel 38: Şahsu'nun Kaldığı Pansiyondaki Resepsiyon Görevlisi..... 87
Görsel 39: Maranların Evlerinin Balkonu..... 88
Görsel 40: Ural'ın Çalışma Odası..... 89
Görsel 41: Davut'un Evinin Dışarıdan Görüntüsü 89
Görsel 42: Davut'un Evinin İçerisinden Bir Görüntü..... 90
Görsel 43: Şahsu'nun Pansiyondaki Odası..... 90
Görsel 44: Hıdırıllez Kutlamaları Alanındaki Bir Seyyar Satıcı..... 91
Görsel 45: Hıdırellez Alanında Bulunan Dilek Ağacı..... 92
Görsel 46: Davut'un Kahvaltı İçin Çay Boşalttığı Sahne..... 93
Görsel 47: Maranların Evindeki Kahvaltı Masasından Bir Kesit 93
Görsel 48: Cihan..... 95
Görsel 49: Çavgeş 97
Görsel 50: Miraç..... 98
Görsel 51: Lakmu..... 98
Görsel 52: Son Bölümün Açılış Sahnesi - Kuzu Çevirme 99
Görsel 53: Davet Masasından Bir Görüntü..... 99

GİRİŞ

Diplomasi, farklı zamanlarda, farklı ülkelerde, farklı düşünürler tarafından pek çok farklı şekilde tanımlanmıştır. Farklı tanımlamaların birbirleriyle ortaklaşa kullandıkları anahtar kavramlara bakıldığında "müzakere" ve "ilişkileri yürütme" kavramları ön plana çıkmakta olup, barışçıl bir ortamda uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde vazgeçilmez bir araç olarak temsil edilerek günümüzde önemi de gittikçe artan, arttıkça da "çevre diplomasisi", "İnsan Hakları diplomasisi", "enerji diplomasisi", "kamu diplomasisi", "kültürel diplomasi" gibi pek çok farklı dallara ayrılarak ele alınmaya ve diplomasi sözcüğünde yatan anlam derinleşmeye devam etmektedir (İskit, 2022, s. 4-6). Diplomasinin insan tarihiyle birlikte şekillenmeye başladığı ve bulunduğu döneme göre farklı diplomasi kavramlarının ortaya atıldığı, kavramın da zamana bağlı olarak geliştiği gözlemlenmektedir.

Diplomasi kavramı için Türk Dil Kurumu'nun internet sitesine bakıldığında iki farklı tanım ile karşılaşılır (https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2025):

1. Uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü.
2. Yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; diplomatlık.

Diplomasi, insanların yerleşik hayata geçmesi ve topluluk olarak yaşamaya başlamasıyla birlikte, bugünkü tanımından farklı bir şekilde, iletişim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. İnsanlık tarihi boyunca barışçıl bir ortam yaratılması amacıyla kullanılmıştır. Toplumların iletişim aracı olan diplomasi, şehir, ulus ve devlet kavramlarının ortaya çıkmasıyla birlikte teorik olarak tanımlanmaya başlamıştır.

Diplomasi, eski ve yeni diplomasi olarak ele alınabilir. Eski diplomasi kavramına bakıldığında Yunan diplomasisi, Antik Roma diplomasisi, Bizans diplomasisi, Antik Mısır ve Hititlerde diplomasi, Ad-hoc diplomasi gibi tarihsel zamanlarda kullanılan ve toplumlara özgü diplomasi formatından ortaya çıkarak adlandırıldığı görülür. Yeni diplomasi kavramı ele alınırken, 17-18. yüzyılda ortaya çıkan ve sonrasında kullanılan ve kaynaklandırılabilinen diplomasi olduğu söylenebilir (Abdurahmanlı & Bağış, 2021, s. 142-143). Çağlara göre diplomasi kavramının ele alınışıyla birlikte tanımında da değişiklikler görülmektedir.

Bulunduğumuz çağda diplomasinin önemine diplomat Hüner Tuncer şu şekilde değinmiştir (Tuncer, 1982, s. 251):

> *"Diplomasi, hiç kuşkusuz, dil, din, ırk, gelenekler ve görenekler yönünden, birbirinden çok farklı topluluklar arasında ilişki kurmaya yarayan araçların başında gelmektedir. Özellikle içinde yaşadığımız nükleer çağda, diplomasi kurumunun taşıdığı önem büyük ölçüde artmıştır. Yeryüzünün en uzak bir köşesinde beliren bir kıvılcımın bir anda tüm dünyayı sarabileceği bu dönemde, insanlar gözlerini umutla diplomasi yöntemine çevirmiştir."*

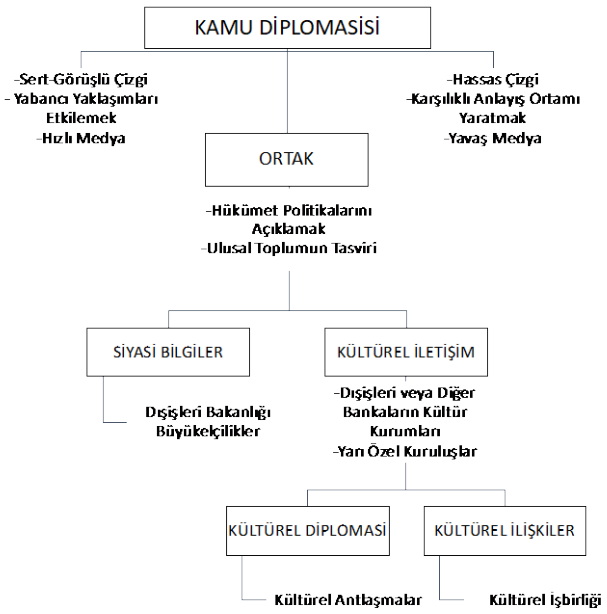
Diplomasi çalışmalarında temel amacın karşılıklı ilişki kurabilmek olduğu söylenebilir. Farklılıklar arasındaki bağlantıyı, barış ortamı içerisinde ele alarak çözmeyi hedeflemektedir. İster devletler arasında ve diplomatlar aracılığı ile yürütülen geleneksel diplomasi anlayışından, isterse de günümüzde daha fazla öne çıkmaya başlayan ve sadece devletleri değil, uluslararası arenadaki tüm aktörleri ele alan yeni diplomasi anlayışından bahsedelim, "barışçıl yöntemler" vurgusu temeldir (Bayır, 2023, s. 2). Diplomasi ile öne çıkan barışçıl yöntemler vurgusu, ülkeler arasındaki iletişimi güçlendirmede de tarihsel süreçte büyük önem kazanmıştır. Geçmişten günümüze birçok meselenin, savaş yolu ile değil, diplomatik yol ile de çözülebildiği görülmektedir.

Diplomasi kavramının farklı başlıklar altında ele alınmasının asıl sebebi, kavramın çok geniş yelpazeye sahip alanları, kavram çatısı altında birleştirmesinden kaynaklanmaktadır. Farklı diplomasi türleri, farklı alanlara yoğunlaşarak ilgili alanın detaylandırılmasını ve diplomatik temelinin detaylı oluşturulmasını sağlar. Çalışmalarda ele alınan diplomasi kavramı, ele alınacak diplomasi dalıyla doğru orantılı bir şekilde değişiklik gösterebilmektedir. Çalışmalarda doğru bilgiyi elde edebilmek adına doğru diplomasiyi doğru alana indirgemek önem taşır. Kültürel diplomasi kavramına değinmeden önce, kamu diplomasisi kavramını ele almak, bu bağlamda önem taşımaktadır.

Diplomasi kavramı ele alındığında, ilk akla gelen dallarından biri kamu diplomasisidir. Kamu diplomasisi, uluslararası meseleleri birlikte değerlendiren ve ülkelerin diplomatik yollara başvurarak en çok üzerinde durduğu diplomasi dallarının başında yer almaktadır. Kamu diplomasisi; ulusal çıkarları desteklemek ve dış politika

hedeflerini ilerletme doğrultusunda farklı ülkelerde yaşayan kişileri bilgilendirmek ve etkilemek amacıyla diğer ülkelerdeki halklarla iletişim kurmasını sağlayan şeffaf bir araç olarak yaygın bir şekilde görülüp tanımlanmaktadır (https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2025). Kamu diplomasisi, diplomasi kavramının ortaya çıkışından bu yana detaylandırılan ve güçlendirilmeye çalışılan uluslararası ilişkileri güçlendirmede en büyük rol oynayan diplomasi dallarından biridir.

Küreselleşmenin getirisiyle birlikte devletlerin, 2000'li yıllarla birlikte kamu diplomasisine daha fazla başvurmaya başlamış, başka ülkelerin vatandaşlarına doğrudan ve dolaylı şekilde etkilemeyi başarmıştır. Özellikle devletlerin sistematik bir şekilde kamu diplomasisine başvurması ve kapsamının artırılması, ülkenin gelişmişlik düzeyine göre de değiştiği görülmektedir. Hükümetin başvurduğu iletişim biçimlerini yansıtan kamu diplomasisinde medya kullanımı büyük önem taşır. Bunun en büyük sebebi, kamu diplomasisinde en önemli kavramlardan birinin de iletişim olmasıdır. Kamu diplomamasi, doğrudan veya dolaylı iletişim kurma yoluyla gerçekleşir.Yazar Benno H. Signitzer ve Timothy Coombs, 1992 yılında yayınladıkları makalelerinde kamu diplomasisini kavramsal olarak şema halinde sunmuşlardır (Signitzer & Coombs, 1992, s. 141):

Şekil 1: Kamu Diplomasisinin Kavramsallaştırılması

Kamu diplomasisinin kavramsal şemasına bakıldığında medya, politika, antlaşma, iş birliği, kültür ve iletişim kavramlarının da ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kavramlar, kamu diplomasisinin olmazsa olmaz yapı taşlarını oluşturmaktadır. Siyasi Bilgiler ve Kültürel İletişim olarak ayrılan her iki dalında da dışişleri bakanlığı, büyükelçiler gibi bir ülkeyi dış ülkelere teslim eden alanların ön plana çıkarak her iki dalda da aktif olduğu görülmektedir. İki dalda da asıl amacın farklı ülkelerle farklı dinamikler çerçevesinde iletişim kurarak iş birliği ve belirli ittifaklar sağlamak olduğu söylenebilir.

Kamu diplomasisinin gelişmesinde her ne kadar küreselleşmenin etkisi olsa da, aynı zamanda ülkelerin dış politika tutumlarını değiştiren Dünya Savaşlarının da kamu diplomasisi alanına yoğunlaşılmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Kamu diplomasisi özellikle II. Dünya Savaşı sonrası başta ABD olmak üzere Soğuk Savaşın tarafı olan ülkeler arasında sert ve askeri gücün bir parçası olarak propaganda ve algı yönetimi çalışmalarına hizmet için, yabancı halkların etkilenmesinde ve dış politika amaçlarının gerçekleştirilmesi yoğun olarak kullanılmıştır (Köksoy, 2014, s. 213). Özellikle ABD'nin kitle iletişim araçlarını bu dönemde etkili bir şekilde kullanması, propaganda çalışmalarının geniş bir alana hitap etmeyi başarması, diğer ülkelerin de bu alanın önemini kavramasının önünü açmıştır. ABD, kitle iletişim araçları ile kültürler arası iletişimin gelişmesiyle Soğuk Savaşı çağrıştıran negatif bir kavram olarak propaganda kelimesinden vazgeçti, bu defa işin içerisine sivil toplum kuruluşlarının (STK) da dahil edildiği, ön planda insani yardımı hedefleyen, arka planda ise kültürel etkileşimi daha da arttıran ve bağımlılık ilişkisi yaratan yepyeni bir kavram üretti; "kamu diplomasisi" (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2018, s. 174). Bu yeni kavram, devletler arası iletişimin de farklı ve daha kapsamlı bir boyut kazanmasını sağladı.

Dönem dinamiklerinin değişmeye başlaması sebebiyle ve negatif algının yıkılması için çalışmaların başladığı bu dönemden sonra, farklı ülkelerin de bu alana yatırımlar yapmaya başladığı ve kamu diplomasisinin sadece kavramsal bir şema olmaktan çıkıp ele alınan bir diplomasi metodu olmaya başladığı ve gündelik devletler arası ilişkilerde de öne çıkarak kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Propaganda gücü olarak görülen etki alanlarından ziyade, devletler arası antlaşmaların ve ittifakların güçlendirildiği yöntemler tercih edilmiştir. Böylelikle kamu diplomasisi,

ülkeler arasında çatı bir kavram olarak ele alınmaya başlanmıştır. Zamanla her ülke, kendi kamu diplomasisi metotlarını oluşturmuş ve bu alandaki çalışmalarını genişletmeye başlamıştır. Bu tarihsel gelişimden sonra kamu diplomasisi, zamanla farklı kollara ayrılmaya başlamış, bu kollardan bazıları daha kapsamlı bir hale gelip diplomatik alt yapı oluşturarak tek başına ele alınmaya başlamıştır. Kamu diplomasinin kavramsal şemasına dönüp bakıldığında da belirli dalların en başından itibaren daha çok kritik önem taşıdığı ve ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Bu kavramlar içerisinde en çok kültürel hedeflerin görünür olduğu söylenebilir. Böylelikle, kamu diplomasisinin amacına da hizmet eden kültürel diplomasi kavramı doğarak kamu diplomasisi ile aynı düzlemde gelişmeye başlamıştır. Kültürel diplomasi, zamanla kamu diplomasi altından ayrılarak kendi başına ele alınmaya başlayan diplomasi alanlarından biridir. Bu bağlamda, kültürel diplomasinin işlevi çeşitlilik kazanmıştır.

Türkiye'deki kamu diplomasi faaliyetlerine bakıldığında geçmişten günümüze farklı alanlarda birçok çalışmaların yapıldığı, tıpkı dünyada yer alan kamu diplomasi kavramının değişim ve gelişim aşaması gibi ülkemizde de kavramın çeşitlilik kazanarak ele alınmaya başladığı görülmektedir. Türkiye'nin kamu diplomasisini kullanım amaçları arasında hem ülke imajını dış ülkeler çevresinde güçlendirmek hem de diğer ülkeler ile kurulan ilişkileri güçlendirme amacının bulunduğu ve en çok bu amaçların ön planda tutularak diplomatik bir yol izlendiği görülmektedir. 1800'lü yıllardan itibaren Osmanlı'nın farklı faaliyetlerle diplomasi alanındaki gelişmeleri yakından takip ettiği görülmektedir. Osmanlı'nın son döneminin savaşlarla geçen yıllar olması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarının da savaş dönemi ve sonrası izler taşıması sebebiyle, kamu diplomasi çalışmalarının ülkenin ilerleyen yıllarında önem kazandığı görülmektedir. Özellikle bulunduğu coğrafi konum sebebiyle ülkeler arasında bağlantı görevi görmesi ve diplomasi yolunda köprü görevi üstlenmesi, ülkemizin kamu diplomasi tarihinde de etrafında yaşanan gelişmeleri yakından takip etmesine olanak sağlamıştır. Tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi, Soğuk Savaş dönemi ve sonrası kamu diplomasi kavramının ön plana çıkması ve kavram çerçevesinde şekillenen çalışmalar, Türkiye'de de yer almaktadır. Soğuk Savaş dönemi sonrası kamu diplomasisi alanındaki çalışmalar ve bu alana duyulan önem artsa da, belirli bir sistematiğe oturtulmamış, yapılan çalışmalar tek bir çatı altında

toplanmamıştır. Türkiye'nin kuruluşundan 2010'lu yıllara kadar attığı adımları takip ederek kamu diplomasi çalışmaları bulunmaktadır. Fakat bunun ülkenin bir strateji alanı olarak ele aldığını söylemek güçtür. Başta kamu kurumları vasıtasıyla öncelikle T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün kurulmasıyla beraber önceki çalışmaları bir sisteme entegre ederek 2010 yılından sonraki bütün kamu diplomasisi faaliyetlerini belli bir yöntem ve sistem içerisinde gerçekleştirme yolunda önemli bir adım atmıştır (Poyraz & Dinçer, 2016, s. 34). Bu yıldan itibaren kamu diplomasisi kavramının sistematik bir şekilde ele alındığı, çeşitli stratejilerin yürütüldüğü görülmektedir. Farklı ülkelerden ülkemize okumaya gelen öğrencilere burslar tanınması, yapılan sosyal ve kültürel faaliyetlerinin dünya basınında yer alması, faaliyetler arasında Türk kültürünü tanıtacak organizasyonlar düzenlemeye özen gösterilmesi, diğer ülkelerle kurulan ilişkilerde diplomatik yolların tercih edilmesi ve çeşitli anlaşmaların yapılması, çeşitli araştırma enstitülerinin kurulması gibi birçok örnek, Türkiye'nin kamu diplomasi alanına yatırım yaptığının göstergesidir.

Tıpkı kamu diplomasisini diğer ülkelerin kavramı ele aldığı şekilde değişip geliştirerek ele alan Türkiye, dünyada bu kavramın alt dallara ve daha sonra farklı bir kavram olarak ele alınmasını da sonradan takip etmiştir. Kamu diplomasi çalışmalarının özellikle Soğuk Savaş dönemi sonrası dünya genelinde şekillendiği düşünüldüğünde, Türkiye bu kavram çerçevesindeki sistematik adımları 2010'lu yıllara geldiğinde atmıştır. Bu kavramın gelişim sürecini takip etmesi aynı yılları bulmuş olup kavram haritasını daha kapsamlı bir şekilde ele almaya başladığının en büyük örnekleri ise 2010'ların sonu – 2020'lerin başı arasındaki yıllarda gelindiğinde ortaya konulmuştur. Türkiye'nin bu alanda yapmış olduğu en önemli girişimlerden bir tanesi, Cumhurbaşkanlığına doğrudan bağlı olan İletişim Başkanlığının 24 Temmuz 2018 yılında kurulmasıdır. İletişim Başkanlığının kamu diplomasi ve diplomasinin diğer dallarına referans gösterilecek çalışmalara katkıda bulunduğu gözlemlenmektedir. İletişim Başkanlığının resmi internet sayfasında kurumun vizyon ve misyonu sırasıyla aşağıdaki şekilde ele alınmıştır (https://www.iletisim.gov.tr/turkce/vizyon-misyon, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2025):

"Ulusal ve uluslararası kamuoyları, karar alıcı aktörler ve medya ile derinlikli ve çok yönlü ilişkiler geliştirmek; iletişimin tüm araç ve yöntemleri ile Türkiye'nin her

alanda nitelikli temsilini sağlamak ve bu doğrultuda 'Türkiye markasını güçlendirmek'.

Devletimizin tüm kurumlarını kapsayıcı, ortak dil anlayışını merkezine alan, ulusal ve uluslararası düzeyde bütünlüklü bir iletişim stratejisi oluşturmak ve iş süreçlerini bu temelde yürütmek. Türkiye'nin politikalarını, uygulamalarını ve yaklaşımlarını planlı, sürekli ve etkin bir biçimde kamuoylarına ve muhataplarına aktarmak ve farkındalık yaratmak. Medya ve düşünce dünyasını yakından izlemek, değerlendirmek ve ilgili makamları ve kamuoylarını bu çerçevede bilgilendirmek. Basınla ilişkileri düzenlemek/geliştirmek; basın mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırıcı adımlar atmak ve basının gelişimine katkıda bulunmak. Millet-devlet iletişiminin etkin yönetimi için gerekli çalışma ve düzenlemeleri yapmak ve yürütmek."

İletişim Başkanlığının resmi sitesinde yer alan vizyon ve misyon özetine bakıldığında, kamu diplomasisinin global çapta hedeflenen amaçları ile örtüştüğü görülmektedir. İletişim Başkanlığı Türkiye'deki büyük elçilikler, Cumhurbaşkanlığının kamu diplomasisi alanında vermiş olduğu mesajlar, çeşitli basın yayın organlarında verilen mesajlar gibi hem ülke genelinde hem de ülke dışı gündemde yakın ilişkiler kurmaya özen göstermiş ve göstermektedir. Özellikle İletişim Başkanlığının literatüre katkıda bulunacak çeşitli basılı eserler üretmesi, bunun en önemli örneklerinden biridir.

Devletler arası ve devletlerin vatandaşları arasında diyalog kurmayı kolaylaştıran kamu diplomasisi, farklı ulusların kültürlerinin de birbiri ile etkileşim kurmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda ele alındığında, kamu diplomasisinde yabancı halkların etkilenmesinin yanı sıra, bu halklara kültürün diplomatik olarak sunulduğu da ele alınmaya başlanmıştır. Özellikle medyanın giderek dijitalleşmesi ve farklı uluslardaki insanlara daha kolay ulaşabilme, reklamcılığın global markalarla birlikte daha büyük ölçüde gerçekleşmesi, internetin hayatımıza girmesiyle birlikte dijital dünyada ülke sınırlarının en aza indirgenmesi gibi olaylar, ülkeler arası etkileşimi artırmakla kalmayıp, kamu diplomasinin kültürel faaliyetlere bu alanlarda daha fazla eğilmesini sağlamıştır. Günümüzde kültürel diplomasi, kamu diplomasisinden ayrı olarak tek başına bir diplomasi alanı şeklinde ele alınmaktadır.

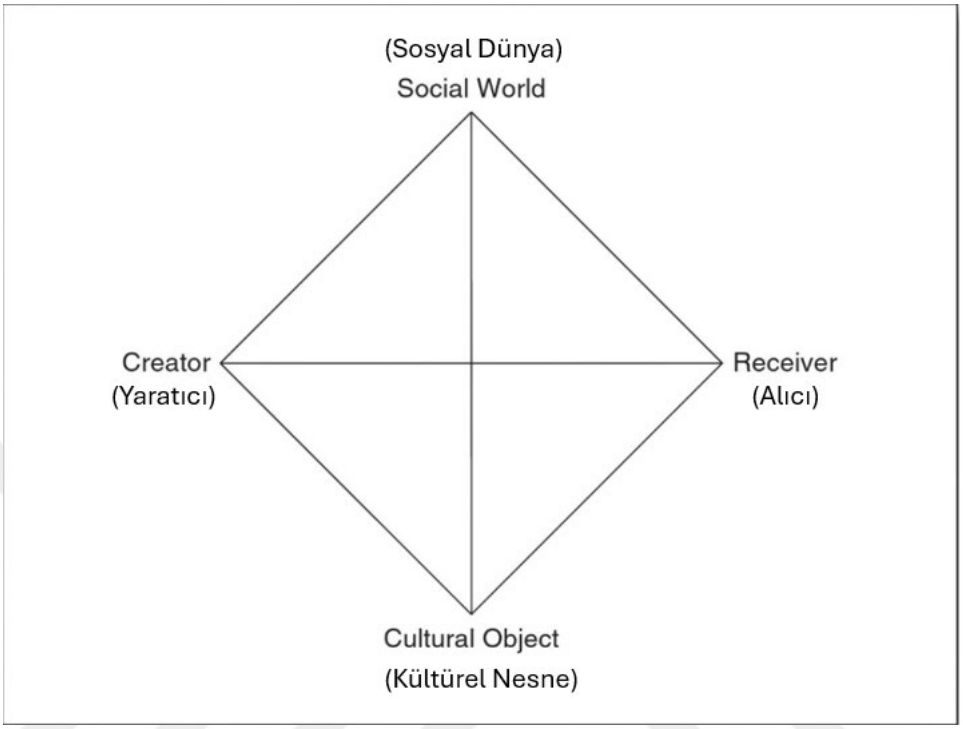
Ülkemizde de kamu diplomasi faaliyetlerinde olduğu gibi, kültürel diplomasi alanında ortaya konulan faaliyetler çeşitlilik göstermiş ve sistematikleştirilmiştir. İletişim Başkanlığının devreye girmesiyle bu faaliyetler hız kazanmıştır. Türkiye'nin çok uluslu bir kültüre sahip oluşu ve tarihsel geçmişe bakıldığında birçok farklı coğrafya üzerinde etkin bir güce sahip oluşu, kültürel çalışmaların başka ülkelerde de yapılmasını ve aktarılmasını kolaylaştırılmıştır. Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri gibi kültürel diplomasi çalışmalarıyla öne çıkan devletler arasında yer almak istemekte ve bu çerçevede doğru adımlar attığı görülmektedir. Günümüzde kültürel diplomasi çalışmaları, özellikle dijital medya yayın organları açısından ele alındığında Türkiye'nin isminin global ağlarda yer aldığını görmek mümkündür.

Kültürel diplomasi çalışmalarını ele almadan önce tıpkı diplomasi kavramının ele alındığı gibi kültür kavramının da ele alınması gerekmektedir. Türk Dil Kurumu'nun oluşturduğu resmi sözlük internet sitesine bakıldığında kültür kelimesinin tanımlayan üç önemli tanım olduğu görülmektedir (https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2025):

1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin.
2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.
3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi; irfan.

İngilizcedeki ilk kullanımlarda kültür, hayvan ve ekin "yetiştirme" (cultivation) ve dinsel tapınma ile ilişkilidir (bundan da "kült" sözcüğü türetilmiştir), on altıncı yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar yerim, geniş bir şekilde öğrenmeyle bireysel insan aklının ve kişisel görgünün geliştirilmesine uygulandı (Smith & Riley, 2016, s. 19-21). Kültür, belirli bir toplumun tarihe dayanan bilgi ve birikim bütününü kapsamaktadır. Kültürü etkileyen birçok faktör bulunmaktadır: dini inanç, yaşanılan coğrafyanın özellikleri gibi çevresel faktörler, toplumsal birikim, diğer toplumlarla kurulan ilişkiler ve aktarımlar gibi pek çok etmen, kültürü şekillendirmektedir.

Amerikalı sosyolog Wendy Griswol, kültür kelimesinin karmaşıklığını kültür elması modeli ile ele alarak kültür kavramının daha somut bir şekilde ele alınmasını sağlamıştır:

Şekil 2: Wendy Griswold'un Kültürel Elmas Modeli (Griswold, 2013, s. 15)

Wendy Griswold'un ortaya attığı kültür elması modeline bakıldığında, kelimenin İngilizce kökeninde yola çıkıldığı gibi, doğal yaşam ile ilgili olduğu görülmektedir. İdeal Formlar, Yaratıcı ve insan arasında başlayan ilişkinin elmas üzerindeki yansıması; Üretici (Artist), Alıcı/Tüketici ve Kültürel Nesnenin Sosyal Dünyada şekillenmesiyle oluşur. Kültürel elmasta anlatılmak istenilen mesaj için sosyolojik bir çerçeve çizilmiştir. Dört temel bileşenden oluşan bu modelde Tanrı/Yaratıcı, kültürel nesneyi üreten aktör olarak ele alınmıştır. Örneğin dizi ve filmler ele alındığında yaratıcıların yönetmen ve senaristler olduğu söylenebilir. Alıcılar/Tüketiciler ise kültürel nesneyi tüketen ya da talep eden kişilerdir. Örneğin bir diziyi ya da filmi izleyen topluluklar tüketici rolündedir. Kültürel Nesne ise bu analizin merkezinde konumlandırılan soyut veya somut ürünün kendisidir. Örneğin bir dizi ya da filmden bahsediliyorsa, dizi ve film, kültürel nesnenin kendisini yansıtmaktadır. Sosyal Dünya ile, kültürel nesnenin üretildiği ve tüketiciler tarafından tüketildiği mesajlar, dönemin belirli şartlarıyla ilişki kurmasını ve belirli bağlamlarda kalmasını sağlar. Örneğin bir dizi ya da filmin kültürel diplomasi bağlamında ihracatının

teşviğinin belirli bir stratejiye dayandırılması, bu kavramı anlatmak için somut bir örneklik teşkil etmektedir.

Kültür kavramının çok katmanlı ve gelişir bir vaziyette oluşunun en önemli sebebi, insanla birlikte yaşayan bir kavram olmasıdır. Kültür, insanoğluyla birlikte doğar, büyür ve şekillenir. İnsanoğlunun idealleri ve fikirleri, yaşayış dünyasını şekillendirdikçe ve başka kültürlerle de temasa geçtikçe yeni kültürel kavramlar ortaya çıkacaktır.

Çalışmanın temel savına geçmeden önce, asıl konu olan kültürel diplomasinin yapı taşlarını oluşturan iki kavramı; kültür ve diplomasiyi ele almak gerekir. Bu ele alımdan sonrasında ise diplomasi ve kültür kavramının tarihsel gelişiminden etkilenerek ortaya çıkan kamu diplomasisi kavramına yakından bakmak gerekecektir. Çünkü bulunduğumuz çağdan çok kısa bir zaman önceye kadar kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin alt bir dalı olarak görülmekteydi. Zamanla kavramın kamu diplomasisinden ayrı bir şekilde ele alınması gerektiği anlaşılarak bu alandaki çalışmalar da genişletilmiştir. Çalışmanın temel savından önce ele alınan bu kavramlarla kültürel diplomasi yolculuğun ve tez konusunun asıl amacına vurgu, tarihsel bir çizgi yaratılmak istenmiştir.

Çalışmanın temel savına bakıldığında ise kültürel diplomasinin dijital platformlardaki orijinal içerik üreticiliği üzerine yoğunlaşarak Netflix platformundaki orijinal Türk dizilerinin içeriğinin IMDB puan sıralamasına göre ele alındığında, puanı en yüksek dizi ile en düşük dizinin de kültürel diplomasi kavramına destek olabilecek ögeler barındırdığını incelemekte ve ele almaktadır. Kültürler arası aktarımın dijitalleşmeyle birlikte hız kazanması, özellikle film ve dizi üreten platformların global çapta içerikler üretmeye başlaması ve bu içerikleri neredeyse her ülkeye açık hale getirmesi, kültürel diplomasi alanında Türk kültürü hakkında farklı ülkelere gösterilmek istenilen mesajların, iletişim faaliyet alanlarında ön plana çıkan dizi ve filmler aracılığıyla daha geniş kitlelere hitap ederek daha kolay ulaşım sağlanmasını pekiştirmiştir.

1. KÜLTÜREL DİPLOMASİ KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

Ülkelerin yumuşak güç aracılığıyla sanat, dil ve gelenek-görenek ögelerini ön planda tutarak kültürel değerlerini farklı ülkelere aktarma çalışmalarını kültürel diplomasi olarak adlandırabiliriz. Devletler, sadece ekonomik, siyasi gibi antlaşmalarla birbirleriyle iletişim kurma yolunda kalmayıp aynı zamanda birbirleriyle kültürel etkileşim içerisine de girmektedir. Bu süreç, ekonomik veya siyasi bağlar gibi politik bağların yanı sıra insani bir bağ kurmaya odaklanan bir süreçtir. Küreselleşmeyle birlikte bu bağın önemi artmış, devletler farklı devletlerle bu bağı güçlendirme çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu bağın kurulmak istenmesinin en büyük sebebi ise küresel bir barış ortamının yakalanmak istemesidir. Bu hedefler doğrultusunda kültürel diplomasi kavramı önem kazanmış, günümüzde etkisi giderek artan kültürel bir strateji hedefine dönüşmüştür.

1.1. Kültürel Diplomasi Kavramının Tanımı ve Önemi

Günümüz dünyasında küreselleşme, teknolojinin sunmuş olduğu imkanlarla iletişimin anlık bir şekilde gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır. Küreselleşme hız kazandıkça ülkeler arasında kurulan diyalog ve ilişkilerin önemi de giderek artmaktadır. Ülkeler arası diyalog arttıkça, farklı ülkelerin birbirinden etkilenme düzeylerinin de yükselerek devam ettiği görülmektedir. Küreselleşmeyle birlikte ülkelerin, farklı ülkelerin kültürlerini tanımasının yanı sıra kendi kültürlerini de farklı ülkelere tanıtma konusunda kolaylık sağlanmıştır. Bu bağlamda kültür konusu, küreselleşmenin bir parçası haline gelip, giderek önem kazanmaya başlamıştır. Küreselleşme, kültürler arası iletişim ve alışverişin kaçınılmaz olduğu bir süreci beraberinde getirmiştir.

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insan, kendi varlığını, bir sonraki nesillere kültür vasıtasıyla taşımıştır. Zamanla birlikte eğitim olgusunun da insan hayatına girmesiyle kültür aktarımı daha sistematik bir şekilde gerçekleşmeye başlamıştır. Kültürün eğitimle birlikte sistematik bir hâl kazanmasıyla, kültürel alanlarda yapılan araştırmaların sayısı da giderek artmış, kültür farklı boyutlarıyla kapsamlı bir şekilde ele alınmaya başlamıştır. Kültür, bir yatırım aracı olarak görülmeye başlanmış, bir ürün gibi işlenerek satılmıştır.

Küreselleşmenin ortaya koymuş olduğu etkilerle birlikte ülkeler arası diplomasinin önemi arttıkça öncelikle kamu diplomasi alanına yapılan yatırımlarda artış olduğu gözlemlenmektedir. Ülkeler arası ilişkilerin diplomasi yoluyla çözülmek istenmesinin esas sebepleri arasında, zorlu savaş dönemleri yer almaktadır. Ülkeler artık farklı ülkelerle yaşanan krizleri diplomatik yollarla çözmeyi hedefleyerek daha az savaşın yaşandığı bir dünya inşa etme yolunda adımlar atmıştır. Savaş döneminde propaganda aracı olarak kullanılan materyaller, değişim ve dönüşüm gerçekleştirerek günümüzdeki kamu diplomasi araçlarının temellerini oluşturmuştur. Kamu diplomasisi, özellikle küreselleşmeyle birlikte ön plana çıktıkça dünya genelinde birçok ülkede yatırım faaliyetleri de bu alanlara geçmeye başlamıştır. Bunun üzerine kamu diplomasisinin de kavramsal olarak geliştiği ve farklı kollara ayrılmaya başlandığı görülmektedir. Kamu diplomasisinin doğduğu yıllarda, kavramın içerisinde ele alınan ve kültürel ögelerle hedef kitleleri etkilemeyi amaçlayan alanlar da bulunmaktadır. Kültür ögesinin önemli bir diplomasi aracı olduğu anlaşıldıktan sonra kültürel diplomasi kavramı da ön plana çıkmıştır. Ülkeler, sahip oldukları kültürlerini ilişki içerisinde bulunduğu, hatta doğrudan ilişki içerisinde bulunmadığı diğer ülkelere de tanıtmayı bir hedef haline getirmiştir.

Zamanla ülkeler, kendi kültürlerini tanıtmakla kalmayıp, kültür ögelerini diğer ülkelere daha profesyonel bir şekilde aktarmayı amaç haline getirmiştir. Bu doğrultuda, uluslararası ilişkileri yürütme konusunda diplomasi kavramı ön plana çıkmıştır. Diplomasi kavramı da daha kapsamlı bir şekilde, öncelikle kamu diplomasisi altında ele alınmaya başlanmıştır. Klasik diplomasiden ayrı bir şekilde ele alınmaya başlayan kamu diplomasisi, kültürel diplomasiyi uzun bir süre alt bir başlık olarak değerlendirmiştir. Kültürün medya yayın organlarıyla bir endüstri haline dönüşmesiyle kamu diplomasi başlığı altında kültürel diplomasi olarak adlandırılan yeni bir tanımın ortaya çıktığı ve hızlı bir şekilde geliştiği görülmektedir.

Kültürel diplomasinin kavram olarak ele alınmaya başlandığı ilk yıllarda, kamu diplomasisinin bir alt dalı olarak incelenmesine karşın kavramının öneminin o zamanlarda da anlaşılır olduğu görülmektedir. Bunun en büyük örneği, kültürel diplomasi kavramının, pek çok farklı isim tarafından farklı bir şekilde tanımlanmaya çalışılmasıdır. Bu kavram karmaşası zamanından sonra kültürel diplomasi çalışmalarının büyük bir önem kazanması ve ele alınış biçiminin detaylandırılması

şüphesiz 1990'lı yıllarda ünlü ABD'li bir politikacı ve uluslararası ilişkiler teorisyeni olan Joseph Nye'nin *yumuşak güç* kavramını ortaya koymasıyla sağlanmıştır. Joseph Nye, 2005 yılında yayınlanan *"Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu"* adlı kitabıyla kamu diplomasisine yeni bir pencere açmıştır. Nye'e göre (2005, s. 7) bir ülkenin yumuşak gücü 3 farklı kaynağa dayanmaktadır. Bu üç kaynak; kültürü, siyasi değerleri ve dış politikalarından oluşmaktadır. Buna göre; kültür, dış uluslara çekici gelmeye başladığında; ülkenin siyasi değerlerine uygun davranıldığında ve ülkenin yapmış olduğu dış politikalar zamanla dış dünyada çekici gelmeye başladığında etkili bir iletişim haritası izleniyor demektir. Nye'nin bu kavramının kültür endüstrisi olarak adlandırılan ve medya aracılığıyla insanlarla buluşturulan kültür ürünleriyle de örtüştüğü görülmektedir. Kültürel diplomasinin "yumuşak güç" olarak ele alınmaya başlaması ve elde ettiği gücün zamanla fark edilmesiyle kavram, kamu diplomasisinden ayrılarak kendi başına ana bir alan olarak araştırmacılar tarafından ele alınmaya başlanmıştır. Kültürel diplomasi alanındaki akademik araştırmaların yanı sıra, ülkelerin sunmuş oldukları politikalar çerçevesinde de kültürel diplomasiye kaynaklık eden adımların atılması çoğalmıştır. Nye'e göre yumuşak güç enstrümanlarından biri olarak kullanılan kültürün diplomasi olarak ele alınması; kültürlerin birbirleriyle alışverişte bulunmasıyla çekicilik kazanmış, ülkelerin politik hedeflerine katkıda bulunarak kültürün diplomasi olarak ele alınmasının önünü açmıştır (Nye J. , 2005). Devletler arasında kültür konusuna yapılan yatırımların da yumuşak güç kavramının şekillenmesiyle hızlı bir şekilde güçlendiği görülmektedir.

Uluslararası ilişkiler alanında profesör olan Louis Belanger'a göre kültürel diplomasi; geleneksel yaklaşımda bir ulusun, devletin ya da kuruluşun, uluslararası ilişkilerini geliştirmek için sanatı, eğitimi ve bilimi gibi unsurları stratejik olarak kullanarak ekonomik ve siyasi amaçları doğrultusunda kullanılmasını ifade ederken; çağdaş kültürel diplomasi de, kültürler arası etkileşim de göz önünde bulundurulmaktadır (Bélanger, 1999, s. 679-681). Belanger, ele alınan konunun sadece kültür ve uluslararası ilişki olmadığının altını çizerek kültürel diplomasi alanında yapılan çalışmaların, yapan ülke açısından önemli stratejik hamleler olabileceğini ve bu hamleler sonucunda kuvvetli sonuçlar elde edebileceğini vurgulamıştır.

Farklı tanımlamalara bakıldığında kültürel diplomasi kavramının, diğer uluslarla diyalog geliştirmek, kültürel ve siyasal tanınmayı sağlamak, ulusal kültürün

imajını ve saygınlığını artırmak amacıyla ortaya konulan dış dünya görüşü üzerinde durduğu ortak çıkarımı yapılabilmektedir. Kültürel diplomasi; farklı ülkeler arasındaki anlayışları geliştirebilmek için uluslar ve halklar arasında fikir, dünya görüşü, bilgi, sanat gibi kültürün pek çok farklı alanında karşılıklı değiş tokuş yapmasını ifade etmektedir. Kültürel diplomasinin en önemli amacı, diplomatik çalışmalar ile dış dünyayla kültürel alanda iletişim kurulmasını sağlamaktır. Ülkeler, kültürel diplomasi faaliyetlerinde bulunarak kendi kültürlerini başka kültürden kişilere tanıtma imkânı bulmasının yanı sıra, kültürünün yaygınlaşmasını ve küreselleşmesini de hedeflemektedir. Kültürel diplomasi ile elde edilmek istenilen en büyük amaçlardan biri ulus markalamadır.

Ulus Markalama (nation branding) kavramı, 1990'ların sonunda ortaya çıkıp 2000'ler ile dünyada pek çok ülke tarafından uygulanan bir girişim olarak ön plana çıkmıştır (Nas, 2021, s. 1-2). Kavram çerçevesinde sadece başka ülkelerin vatandaşları değil, aynı zamanda ülkelerin kendi vatandaşlarını da kapsayacak şekilde bir bilinç oluşturularak, dış ülkelere ele alınan ülke ile ilgili fikir sahibi olabilecek unsurlar taşınması hedeflenmektedir. Ulus markalamada özellikle ülkenin tarihi ve ülke ile özdeşleşebilecek; ülkenin isminden bahsedildiğinde akıllara ilk gelebilecek unsurların yerleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçeveden ele alındığında, kültürel diplomasinin en önemli özelliklerinden birinin ulus markalama gerçekleştirerek ülkeye katkıda bulunmak olduğu söylenebilmektedir.

Günümüzde kültürel diplomasi kavramı, yumuşak güç ifadesinden de farklı bir şekilde, daha kapsamlı bir inceleme alanına tabii tutularak, kendi içerisinde birçok farklı kola ayrılmaktadır. Kültürel diplomasi çalışmalarının ele alınmış olduğu alanların başında, medya yer almaktadır. Özellikle kültürel diplomasi kavramının gelişmişlik düzeyi yüksek ülkelerde daha kapsamlı bir şekilde ele alındığı göz önünde bulundurulduğunda, kültürel diplomasi yoluyla farklı ülkelere yapılan diplomasinin eşit koşullarda gerçekleşmemekte olduğu çıkarımı yapılabilir. Dünyanın içerisinde bulunduğu koşullara bakıldığında da ekonomik gücü elinde bulunduran ülkelerin kendi kültürlerini hızlı bir şekilde başka ülkelere yayabildiği, kültürel hegemonyanın dikkat çektiği görülmektedir. Ekonomik gücü elinde bulunduran ülkelerin en hızlı şekilde kendi kültürlerini dış ülkelere pazarladığı iletişim aracı ise medya yayın organlarıdır. Medya çalışmalarıyla ulusal ve uluslararası yapılan birçok adımın

kültürel diplomasi açısından ülkeye katkıda bulunduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Medyanın kültürel diplomasi aracı olarak stratejik bir öneme sahip olması, ekonomik gücü yüksek ülkelerin medya aracılığıyla aktarmış olduğu kültür üzerinden özellikle gelişmekte olan ülkelerin gençlerine yönelik bir yönelim sağlıyor olabilmesi, gelişmekte olan ülkelerin de bu alandaki faaliyetler üretmeye başladığını göstermiştir. Gelişmekte olan ülkeler de kendi kültürlerini diğer ülkelere tanıtmaya, medya yayın organlarıyla satabilir bir ürün duruma getirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerin de medya yayın organlarına yatırımlar yaptığı çıkarımında bulunabilir. Küreselleşmenin ana kaynaklarından biri olan medyanın teknoloji ile gelişmesi, kültürel diplomasi kavramının öneminin hızlı bir şekilde kavranmasına ve ülkelerin bu alandaki çalışmalarının artırmasının yanı sıra çalışmalara kaynaklık edecek araştırmaları da hızlandırmasını sağlamıştır.

Kültürel diplomasi, kavramsal olarak ele alınmakla kalmayıp yaymış olduğu etki alanlarının genişlemesiyle doğru orantılı bir şekilde kullanımını artırmaya ve devletler tarafından alt başlıklara ayrılarak daha detaylı bir şekilde ele alınıp kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde devletlerin kültürel diplomasi faaliyetleri yürütmelerindeki temel amaç; esasen toplumların birbirleri hakkında daha fazla bilgiye sahip olarak, birbirlerini daha iyi anlayabilmeleri, birbirleriyle ortaklık ve iş birliği alanlarını keşfederek bu sayede de uluslararası barışa katkıda bulunabilmeleridir (Bayır, 2023, s. 35). Tıpkı kamu diplomasisinde olduğu gibi kültürel diplomaside de ana amaç, barış ortamı içerisinde ülkeler arasındaki ilişkileri geliştirmek ve sürdürmektir.

Günümüzde her ülkenin kendine ait kültürel değerlerine paralel olarak bir kültürel diplomasi stratejisi geliştirdiği söylenebilir. Kültürel diplomasi kavramının önemi gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ülkeler tarafından da kavranmıştır. Kültürel diplomasinin sadece ülke kültürünü tanıtma amacını taşımadığını, aynı zamanda kültürün, global çapta değerinin artırılmaya çalışmasından kaynaklı olarak propaganda aracı olarak da kullanıldığı görülmektedir. Kültür diplomasisi ile karşı tarafta güven oluşturulabilir, iş birliğini cesaretlendirebilir, ilişkiler geliştirilebilir, geleneksel elçilik anlayışı ile ulaşılamayan diğer toplumlardaki etkili üyelere ulaşmaya yardımcı olunabilir, insan insana iletişim için tarafsız ortamlar oluşturabilir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2018, s. 49). Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nin ordusu için hükümet

tarafından desteklenerek hazırlanan eğitimlere bakıldığında bilim, kalkınma gibi çalışmalarından daha çok Amerikan kültürünü taşıyan çalışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. 19. yüzyılın başlarında kültürel sosyal yardımların daha geniş bir şekilde ele alınmaya başlamasıyla ABD'nin askeri alanda yarattığı hassasiyet, dış kalkınmayı ve ülke ticaretini de kültürel açıdan etkilediği görülmektedir.

Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin diğer ülkelerle olan iletişim stratejilerini diplomasi yolu ile yürütmeye devam ederken, Türkiye, kültürel diplomasi alanına hizmet edebilecek kaynakların sayısını zamanla artırmıştır. Türkiye'nin kültürel diplomasi alanındaki çalışmalarının, gelişmekte olan ülkeler profili ile örtüşmekte ve bu sebeple kültürel diplomasi alanındaki çalışmalara zaman geçtikçe yatırımların da arttığı görülmektedir. Bunda aynı zamanda ülkenin kalkınma stratejisi ile doğru orantılı olan çalışmaların etkin oluşu da önemli rol oynamaktadır. Giriş bölümünde Kamu diplomasi kavramının tanımı ve tarihsel gelişimi ele alınırken, ülkemizdeki gelişimin sebebinin kurumsallaşmaya dayalı olduğu görülmektedir. Tıpkı kamu diplomasisi kavramının daha detaylı ve kapsayıcı bir şekilde ele alınmasının sebebinin kurumsallaşma olduğu gibi, kültürel diplomasi kavramı için de aynı sebeple gelişmeye başladığı söylenebilir. Özellikle İletişim Başkanlığının belirttiği vizyon ile Türkiye'nin kültürel diplomasi alanında ürettiği çalışmalara paralellik göstermektedir.

Türkiye, yumuşak güç kavramıyla birlikte ele alınan kültürel diplomasi çalışmalarının önemini fark etmeye başlamasıyla, bu alandaki faaliyetlerini de hızlandırmıştır. Kültürel diplomasi alanında 2009 yılında faaliyete geçen Yunus Emre Enstitüsü ve 2010 yılında kurulan YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı) ile uluslararası alanda varlık göstererek yumuşak güç kapasitesini artırmaya dönük girişimlerde bulunmuştur (Ünalmış, 2019, s. 138). Yapılan çalışmalarda öncelikli olarak Türk kültürünü barındıran kardeş topluluklar, kültürün izlerini barındıran coğrafyalar tercih edilmiştir. Tarihsel olarak geniş bir hakimiyet alanına sahip bir kültür geçmişinin olması sebebiyle kültürel diplomasiye etki edecek ilk alanların oluşturulması ve şekillendirilmesi, daha hızlı bir çerçevede gerçekleşmiştir.

Yapılan faaliyetler arasında Türkiye'nin Asya kıtasına kadar uzanan geniş bir coğrafyada kültürel izler barındırması, bu alanda çalışmalar yürütebilecek faaliyet

kuruluşlarının kurulmasına öncülük etmiştir. Uluslararası alanda kültürümüzle ilgilenen ve faaliyet gösteren kuruluşların başında TİKA yer almaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı çatısı altında hizmet gösteren Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın (TİKA) tarihçesine bakıldığında; Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla birlikte, bölgede bulunan Türk devletlerinin bağımsızlık kazanmasıyla bölgedeki Türk devletleriyle ticari, ekonomik, kültürel ve teknik konularda iş birliği yürütebilmek adına kurulmuştur. Türkiye'nin TİKA ile Osmanlı zamanında geniş coğrafyalara yayılan Türk kültüründen izler taşıyan miraslara da sahip çıktığı görülmektedir. Günümüzde TİKA 61 ülkede 63 Program Koordinasyon Ofisi ile 170'ten fazla ülkede faaliyet göstermektedir (tika.gov.tr, Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2025). TİKA'nın ele aldığı çalışma alanlarına bakıldığında daha genişleyen bir stratejiyi benimseyerek devam ettiği söylenebilir.

Türkiye'nin kültürel diplomasi politikaları öncelikli olarak Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Türkiye'nin geleneksel dış politikasında Dışişleri Bakanlığı aktif rol oynamıştır (Özel, 2021, s. 51). Dışişleri Bakanlığı'nın yapmış olduğu çalışmalara ek olarak yapılan çalışmalarla TİKA, YTB ve Yunus Emre Enstitüsü, direkt ve dolaylı olarak kültürel diplomasi alanına değinerek ön plana çıkmaktadır. Fakat Türkiye'nin kültürel diplomasiye katkı yapan kuruluşları bunlarla sınırlı kalmamaktadır. Dış İşleri Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, YTB ve TİKA'ya ek olarak: Kızılay, Maarif Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, AFAD gibi birçok kamu kuruluşu da yapmış oldukları faaliyetleriyle Türkiye'nin kültürel diplomasi alanına hizmet etmektedir.

Türkiye'nin yapmış olduğu kültürel diplomasi alanındaki çalışmalara kaynaklık eden ve aynı zamanda bu çalışmaları inceleyen pek çok kaynak bulunmaktadır. Kaynaklar, akademik amaçlı farklı yayınları kapsadığı gibi farklı alanlardaki araştırmacı gazetecilik eserlerinden de oluşmaktadır. Bu kaynaklar arasında İletişim Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları tarafından 2022 yılında "Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim" adlı kitabı yayımlaması en önemli unsurlardan biridir. Kültürel diplomasinin stratejik olarak farklı alanlara ayrılarak ele alındığı kitap, Türkiye'nin bu alandaki faaliyetlerinin stratejik olarak ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de yapılan diğer kültürel diplomasi çalışmalarına bakıldığında, farklı alanlarda çalışmalar yapılıyor olsa da ortak paydalarda birleştikleri görülmektedir. Ortak noktanın Türk kültürü unsurlarını kapsayan alanlar olduğu ve bu alanda çalışmalar yürütüldüğü söylenebilir. Kültürün tarihi ile geniş coğrafyalara yayılarak farklı biçimlerde yaşamaya devam etmesi gibi, her bir farklı katmanı da farklı kültür ve sanat çalışmalarının ilgi alanına girmiştir. Ele alınan çalışmalar, odaklanmak istenilen konu çerçevesinde derinlemesine incelenerek Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarına katkıda bulunmaya devam etmektedir. Türkiye, kültürel diplomasi alanında yapmış olduğu çalışmalarla hem ülke imajını daha güçlü bir hale getirerek etki alanını genişletmek istemekte hem de ülke üzerinde olan/oluşabilecek olumsuz imajı minimuma indirerek ülkenin üzerindeki olumlu imaj algısını oluşturmaya çalışmaktadır.

1.2. Kültürel Diplomasinin Medya Yayın Organları ile İlişkisi

Kültürel diplomasiyi en iyi şekilde ele alan ve hedef kitle ile buluşturan iletişim kanalı medya yayın organlarıdır. Teknolojinin gelişmesiyle dijital dönüşüm çağının başlaması, medyanın her eve girmekle kalmayıp her cebe girebilir ve her an ulaşılabilir bir konuma gelmesi bunun en büyük sebebidir. Kültür, medya yayın araçlarının dönüşmesiyle giderek işlevsel kullanılan bir ürün haline gelmiştir. Kültürün kitle iletişim araçlarıyla insana satılan bir ürüne dönüşmesiyle insan da bu ürünü satın alan ya da satın almasa da çeşitli sebeplerle maruz kalan bir tüketiciye dönüşmüştür. Böylelikle insanlar üzerinde belirli karakter özelliklerine sahip kişiler yaratabilmek, bunun devamlılığını sağlayabilmek, kültürel olarak insanları belirli bir kalıba sokabilmek ya da bu kalıptan çıkararak farklı bir kültürden edinimler kazanmasını sağlamak mümkün bir hale gelmiştir. Türk sosyolog ve iletişim bilimci Ünsal Oskay, kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşen ve insan üzerinde işlevsel bir mekanizmaya dönüşen kültürün bu işlevi yerine getirebilmesi için gerekli koşullarını ve koşullar sonrasındaki sonuçları şu şekilde ifade eder (Oskay Ü. , 2000, s. 245-246):

> "*Kültürün bu işlevini yerine getirmesi, özetle söylenecek olursa, bağımlı konumundaki insanların bilinçlerini iki ayrı düzeyde biçimlendirmesi ile olmaktadır: (a) bilincin kolektif yanının oluşturulması ile, çağdaş toplumlardaki insanlar kendi toplumsal konumlarını unutarak, kendi*

konumlarından farklı konumdaki insanlarla özdeşleşebilmektedirler. Kültürün başat kültür dediğimiz bölümünde yer alan ögeler, çağdaş insana, bu özdeşmeler içine girmesi yönünde belirli bir toplumsallaşma kazandırmaktadır. (b) bu toplumsallaştırılmaya rağmen, başat kültür aracılığıyla bağımlı konumdaki insanların toplumsal formasyonunun onlar için uygun gördüğü toplumsal konumlama yetinmesi mutlak bir biçimde sağlanamadığı gibi, toplumsal sistemin ekonomik düzeyinin artan verimliliğinin yarattığı bazı zorunluluklar da bunun mutlaklık derecesinde benimsetilmesini sistem açısından yararlı bir şey olmaktan çıkarmış bulunmaktadır. Bu nedenledir ki, çağdaş insanın bir de bireysel bilincinin düzenlenmesi gerekmektedir. Bu bilincin bireyselleştiren yanı, insan'ı diğer insan'ın karşısına konumlar; insan ile insan arasındaki olası tek ilişki biçimi av/avcı ilişkisine indirger."

Oskay'ın ele aldığı işlevin, medya vasıtasıyla günümüzde bilinir bir etken haline geldiği görülmektedir. Hatta Oskay'ın kaleme almış olduğu açıklama, kültür endüstrisinin amacıyla da örtüşmektedir. Kültürel diplomasi çerçevesinde medya yayın organları ele almadan önce kültür endüstrisi kavramına da kısaca değinmek gerekmektedir. Kültür endüstrisi, bir yandan yaratıcılıkla üretilen ve kültürel değerlere sahip eserleri tüketime indirgerken bir yandan da bu süreç içerisinde üretilen kültürün, farklı kültürlerle hızlı bir şekilde etkileşime girmesini sağlar. Aynı zamanda endüstriye karşı oluşan direnç biçimleriyle yeni kültür üretim biçimlerinin üretilmesine de katkıda bulunur. Kültürel alandaki derin analizleri ile dikkat çeken Adorno'ya göre modern bireyin yaşamını kuşatan sistem onu bir cendereye almıştır. Kullandığı ürünler gibi gittiği filmler ve okuduğu kitaplar da üretimi kontrol eden teröristlerin tüketim alanını nasıl manipüle ettiğinin en açık göstergesidir (Fırıncıoğulları, 2016, s. 35). Kapitalist sistemin bir parçası olarak ele alınan kültür endüstrisinin en önemli kullanım alanı ise medyadır. Özellikle izlenilen dizi ve filmlerle hedef kitleye aktarılmak istenilen detaylar açık ya da üstü kapalı bir anlatıyla aktarılırken aynı zamanda hedef kitlenin tüketim ve hayat şartlarını değiştirmektedir. Kültür endüstrisinin kapitalist bir düzene hizmet eden yönünden ziyade bir kültürü dış dünyaya satabilmesi özelliği ele alındığında kültürel diplomasinin kültür kavramı üzerinde elde etmek istediği güç ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Nitekim ekonomik olarak güçlü ülkeler, kültür

endüstrisinde ulus markalama stratejisini de kullanarak kendi ülkelerinin markalarını medya yoluyla dizi ve filmlere entegre etmiş, bu alanda başarılı bir yol haritası izlemişlerdir.

Kültürel diplomasi, medya yayın organlarının dijitalleşmesine bağlı olarak kuvvet kazanan bir kavramdır. Dolayısıyla medya yayın organları üzerinden oluşturmak istediği etki ve etki alanlarının sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Kültürel diplomasi çalışmalarında hedef kitleye göre verilmek istenilen mesajın da şekillendiği görülmektedir. Kültür endüstrisinin yapı taşlarından olan ve ürünün satılmasının ana sebeplerinden sayılan mutluluk ve haz duygusu, ülkelerin kültürel diplomasi çalışmalarında bu ögeleri de dikkate alarak, kültürel olarak aktarılmak istenilen mesajlarda ülkenin imajını da güçlendirmeye yarayacak yönlerin ön plana çıkarılmasını sağlamıştır. Örneğin turizm açısından elde edilecek bir kültürel diplomaside, tanıtımı yapılan ülkenin ya da şehrin en güzel yerleri gösterilmektedir. Türk Hava Yolları'nın uçak içlerinde gösterdikleri reklamlar, bu özelliğe referans sağlamaktadır. Yapılan reklam çalışmalarında Türkiye'nin en güzel yerleri gösterilirken gelir düzeyinin düşük olduğu bölgelerden görüntülere reklam çalışmaları içerisinde yer verilmez.

Mutluluk ve haz duygusu ele alındığında bu duygulara hitap eden çalışmaların kültürel diplomasi alanında da üretildiği ve medya yayın organları vasıtasıyla, çeşitli alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Kültür endüstrisi kavramı çerçevesinde medya yayın organları ile ele alınan olumsuz algılar da kültürel diplomasi çalışmalarının faaliyet alanlarının artmasıyla kırılmaya başlanmıştır. Bu şekillenme sonucu endüstri kavramı yerine kültür ekonomisi gibi yeni kavramlar ortaya çıkarak tıpkı propaganda kelimesi üzerinde yapılan olumsuz algıyı kırma çabaları gibi, kültürün bir endüstri ve pazar alanına dönmesi hakkındaki olumsuz algı da kırılmaya çalışılmıştır. Kültür ekonomisi ya da kültürel ekonomi gibi terimler ise özellikle son çeyrek asırda belirginleşmeye başlamıştır; bunda görsel-işitsel medya, bilişim, kayıt ve dijital teknolojiler ve turizm gibi farklı kültür endüstrileri ve sektörlerindeki, yaşamı dönüştüren hızlı ve köklü değişmelerin etkisi büyüktür (Özdemir, 2009, s. 75). Son çeyrek asırda değişen kültürel kavramlar, kültürel diplomasinin daha etkili kullanıldığının göstergesidir. Yakın tarihe baktığımızda da sadece ürün odaklı reklam çalışmaları değil, bir ülkeyi tanıtan reklam çalışmalarına da ağırlık verildiği, bu reklam

çalışmalarının çeşitli medya yayın organlarında yer aldığı ve birbiriyle örtüşür bir bağlam sergilediği, reklam çalışmalarının ülke içerisinde ve yurt dışında (hatta hitap edilen ülkeye göre) farklılık gösterdiği görülmektedir. Dijital medya yayın platformlarıyla herhangi bir baskılı materyale gerek kalınmaması ya da hedef kitlenin direkt olarak seçilebilir olması, özellikle dijital medya alanındaki çalışmaların artmasına referans olmuştur. Kültürel diplomasinin kuşkusuz medya yayın organlarından ayrı düşünülmesi imkansızdır. Bir ülke medya yayın organlarını ne kadar iyi ve etkili kullanıyorsa kendi kültür diplomasisinden de o kadar fazla söz ettirmektedir.

1.2.1. Kültürel Diplomasinin Ülkemizdeki Medya Yayın Organlarında Öne Çıktığı Alanlar

Özellikle kültürel diplomasi alanı, bir kültürü farklı bir kültüre sahip kişilere aktarma kanalı olarak kullanıldığından, kültürün iletişim kurma biçimini de karşı tarafa aktarmaktadır. Bu sebeple kültürel diplomasi kavramından bahsederken iletişim kavramını da ele almak gerekmektedir. Kültürel diplomasinin medya yayın organları üzerinden alıcıyla yapmış olduğu etkileşim aslında bir mesajdır ve bu mesajın karşı tarafa iletişim kurma yoluyla aktarılır. Ünsal Oskay, iletişim kavramını ele alırken kişiler ve toplumlar arası kurulan diyaloglarla sınırlı kalmayıp gündelik hayatı devam ettirebilmek adına gerekliliklerin yerine getirilmesi ve toplum geleceğini şekillendiren bir araç olarak görerek kavramı bir bütün olarak ele alır (Oskay Ü. , 2011, s. 2):

> *"İki kişi arasındaki çarpıcı hiçbir yanı yokmuş gibi görünen konuşmadaki tek bir tümce, bütün bir insanın tarihinin çok uzun bir dönemindeki insanın, insana bakış tarzını da yansıtır. İletişim gündelik yaşamımızda bize nesneleri, insanları tanımlar, iş bölümü içinde değişik toplumsal roller yüklenmiş insanlara bu rolleri yerine getirirken, bu rol dağılımından oluşan toplumun o tarih dönemindeki hayat tarzını öğretir, olumlatır, yeniden üretimi için gereken değerlendirme biçimlerini aşılar. Toplumsal sistemin sürmesini, kendini yeniden üretmesini sağlar."*

Oskay'ın belirttiği gibi, iletişim sırasında sırasında gündelik ve doğal gözüken konuşmalardaki fikir paylaşımlar bile tarih ve toplum ilişkileri bakımından izler taşımaktadır. Günümüzdeki iletişim, dijital platformlar üzerinden gerçekleşmektedir

ve bu da iletişimin daha kompleks bir yapı haline gelmesini sağlamıştır. Dijitalleşmeyle birlikte iletişim, farklı uluslar arasında gündelik akışın oluşmasını sağlamıştır. Farklı uluslar arasında anlık olarak gerçekleşen bu iletişim, günümüze kadar birçok farklı şekilde gelişmiştir fakat bu gelişimin en önemli yapı taşını teknolojinin ilerleyip gelişmesi oluşturmuştur. Teknolojinin gelişmesiyle eski ve yeni medya kavramları da ortaya çıkmıştır. Eski/Geleneksel medyada aktarılan mesaj tek yönlülük içermektedir. Eski medya yayın organlarının örneği olarak gazeteler, dergiler, televizyon ve radyo verilebilir. Yeni medya kavramında ise dijital paylaşım platformlarının (Facebook, Instagram, TikTok, YouTube v.b) yanı sıra geleneksel medyanın da değişmesi konu alınmaktadır. Örneğin gazeteler dijitalleştirilmiş ve internet siteleri üzerinden haberler hakkında okuyucunun yorum yapabileceği bir platform haline gelmiştir. Aynı zamanda okuyucu, istediği haberi istediği farklı bir yeni medya platformu üzerinden paylaşabilmektedir. Canlı haber yayını gibi programların özellikle YouTube gibi video içeriği odaklı platformlar üzerinden de yayınlanmaya başlandığı görülmektedir. Bu şekilde izleyiciler, canlı yayını takip ederken yorumunu paylaşabilir, aynı zamanda farklı kişilerin yazmış oldukları yorumları da takip edebilirler. Bu ilişki haber kanalı açısından da değerlendirildiğinde aksiyonları hızlı bir şekilde almaları gerekecek geri dönüşlere kolaylıkla erişebilecekleri görülmektedir. Dizi ve film içeriği bakımından Netflix gibi dijital yayın platformları, yeni medya yayın organları arasında yer almaktadır. Böylelikle izleyiciler herhangi bir saatin gelmesini beklemeden istedikleri yerde ve zamanda, istedikleri bölümden başlayarak ya da ileri ve geri sararak geleneksel medyanın sunmuş olduğu limitli özellikleri esneterek erişim sağlayabilmektedir. Aynı zamanda bu iletişim, çift yönlüdür. Okuyucu/dinleyici/izleyici içerik hakkında yeni bir içerik üreterek, yorum yaparak ve paylaşım gerçekleştirerek iletişime katkıda bulunur.

Türkiye'de kültürel diplomasi çalışmaları tarihsel olarak ele alındığında öncelikle basılı yayım ve materyallerin varlığının ön planda olduğu görülmektedir. Basılı yayım ve materyallerin yanı sıra, geleneksel medyanın ülkenin kültürel diplomasi çalışmalarında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Türkiye'nin kurmuş olduğu kültürel diplomasi stratejisinde en etkin rolleri medya yayın organları üstlenmektedir. Özellikle televizyon, bu stratejinin en çok geliştiği medya yayın organı olarak ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizde ilk televizyon yayınını yapan İTÜ, 30 Ağustos 1971 yılında TRT ile arasında yapılan protokolle televizyon yayıncılığını tamamen TRT'ye bırakmıştır (Özçağlayan, 2000, s. 41-42). TRT, zamanla kültürel diplomasi çalışmalarıyla hız kazanmış ve pek çok farklı kanalla da yayın hayatına devam etmiştir. Günümüzde yayın hayatına devam eden TRT kanallarına bakıldığında; TRT1, TRT2, TRT Haber, TRT Spor, TRT Spor Yıldız, TRT Belgesel, TRT Çocuk, TRT Diyanet Çocuk, TRT Müzik, TRT Avaz, TRT Kürdi, TRT Türk, TRT World, TRT Arabi, TRT Eba olmak üzere on beş farklı kanal olduğu görülmektedir (trt.net.tr, Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2025). TRT'nin yayın hayatı devam eden kanalları arasında özellikle TRT AVAZ, TRT World, TRT Arabi ve TRT Kürdi kanalları uluslararası yayınları, dizi, belgesel, kültür sanat ve haber programlarıyla dünyanın farklı coğrafyalarına Türkiye'nin tanıtımını yaparak, benimsenmesini sağlamaktadır (Güner, 2021, s. 146). Aynı zamanda TRT, Tabii adındaki çevrimiçi izleme platformunu tanıtarak dijital yayıncılık hayatına da başlamıştır. Burada da özellikle, farklı temalardaki diziler ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'de ilk dijital yayıncılık özelliğini taşıyan BluTV 2015'te Doğan Holding çatısı altında kurulmuş ve ilk yerli dijital yayın platformu olma unvanını elde etmiştir (Yengin, Çakar, & Şahin, 2023). BluTV'nin yayın hayatına başlamasından hemen bir yıl sonra Puhu TV'de dijital içerik platformu olarak yayın hayatına başlamıştır. Puhu TV'yi ise Gain platformu; Gain'in hemen ardından ise Acun Medya'nın kurmuş olduğu Exxen dijital yayıncılığı takip etmiştir. Türkiye'nin ilk kanalı olan TRT de dijital dönüşümü takip ederek Tabii platformunu oluşturmuştur. BluTV'nin öncelikle film ve televizyon dizi içeriğini sunmasının hemen ardından kendi platformuna özel diziler üretmeye başladığı görülmektedir. Bu çerçevede 2017 yılında BluTV orijinal dizi içeriği olarak yayınlanan Masum, Türk dijital yayın platformları arasında kendine has ilk içeriği üreten platform olmuştur. Puhu TV, Gain, Exxen, Tabii de bu yolu takip ederek kendi orijinal dizi ve film içeriklerini üretmişlerdir. Günümüzde tıpkı farklı bir televizyon kanalı seyretmek gibi bu medya yayın platformlarından farklı dizi ve film içeriklerine erişebilmek mümkündür. Türkiye'nin yerel dijital içerik platformlarının yanı sıra Netflix, Amazon Prime Video gibi küresel ölçekte etkin olan dijital içerik platformlarının da Türkiye'ye yatırım yaptığı ve orijinal içerikler üretmeye başladıkları görülmektedir. Netflix ve Amazon Prime Video'nun yaygın olarak kullanılmasının hemen ardından MUBİ, Disney+ gibi

dijital yayın platformları da ülkemizdeki dijital medya pazarına giriş yapmış ve orijinal içerikler üretmeye başlamıştır. Ülkemizin dijital platformlarda kaliteli içerik ürettiği ve kültürel diplomasi bağlamından yurt dışında da adından ses ettirdiğini gösteren en önemli öge, yabancı platformlarının Türkiye'ye girdikten hemen sonra yerel içerik üretme çabasıdır. Aynı zamanda yapılan iş birlikleri de bunun bir göstergesidir. Örneğin son olarak ülkemizde 2024 yılının sonlarında BluTV, Amerikalı Warner Bros. ve Discovery'e ait Home Box Office (HBO) ile iş birliği yaparak adını Max olarak değiştirmiş, platform üzerinde BluTV'ye ait orijinal içeriklerin yanı sıra HBO'ya ait orijinal dizi ve film içeriklerinin de yayınlanacağı bilgisi paylaşılmıştır.

Medya yayın organları içerisinde televizyonun dijital dönüşümü sırasında ülkemizde diğer ülke standartlarını yakalayacak güçte olması, medya yayın organları içerisinde kültürel diplomasinin televizyon ve dijital yayın platformlarında daha etkili sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Nitekim Türk dizileri de yurt dışında Hollywood filmleri, Latin Amerika ve Kore dizileri gibi bilinen ve geniş izleyici kitlesi barındıran bir alandır.

1.2.2. Kültürel Diplomasi Bağlamında Yabancı Diziler

Kültürel diplomasi bağlamında farklı ülkelerin dizilerine bakıldığında, dizilerin ülkenin yumuşak güç stratejilerine katkıda bulunacak hamlelerle birlikte yayınlandığı görülmektedir. Bu çok normal olarak ele alınmaktadır çünkü kültürel diplomasi gibi kavramların doğuşuna da bakıldığında, özellikle Batı ve ABD kökenli ele alınan kavramlar olduğu görülmektedir. Kültürel diplomasi çalışmaları başlığında her ülkenin edinmiş olduğu politikanın diğer ülkeden farklılık içerdiği görülmektedir. Bu çalışmalarda en başarılı sonuçları elde eden ülkelerden birisi de ABD'dir. ABD, Hollywood'un gücünü kullanarak dizi ve filmler üzerinden kültürünü farklı ülkelere yayma çabasını başarılı bir şekilde kullanmış ve kullanmaya devam etmektedir. Özellikle dijital içerik platformları arasında en çok abonelere sahip olan Netflix, Amazon Prime Video, Disney Plus gibi platformların da ABD kökenli şirketlere ait olduğu düşünüldüğünde bu durum hiç de anormal gözükmemektedir.

Hollywood endüstrisi ile hemen hemen her profilden insana hitap edecek dizi içeriği bulmak mümkündür. ABD herkese hitap eden içeriklerde muhakkak kendi kültüründen bir parça eklemektedir. Örneğin uzun yıllar boyu Amerikan Rüyası

(American Dream) film ve dizilere konu olmuştur. Dijital yayın platformlarına bakıldığında Friends gibi sitcom dizilerinin ön plana çıktığı ve eskimezlik kazanarak her yaştan ve her dönemden izleyiciye hitap etmeyi başardığı görülmektedir. Bu başarı, güçlü bir kültürel diplomasi çalışmasıyla da desteklenmektedir. Friends dizisinin popülaritesi, hem dijital platformlarda yer alan içeriklerde hemen hemen her zaman yer buldurtulmuş hem de çeşitli alanlarla gündeme taşınmıştır. Örneğin belirli zamanlarda Friends dizisi baskılı tişörtler farklı markaların reyonlarında yer almaya başlamış, diziye özel defterler ve kupalar üretilmiş ve bunlar küresel satışa çıkarılmıştır. Bu belirli bir dönemi kapsamamaktadır. ABD'nin stratejik hamle olarak belirli aralıklarla farklı dizilerde bu çalışmalarını destekleyen faaliyetlerini görebilmek mümkündür.

Kültürel diplomasi bağlamında dizileri etkin bir şekilde kullanan bir diğer ülke ise Güney Kore'dir. Güney Kore hem müzik endüstrisi hem de film ve dizi endüstrisi bakımından dünyada bilinen ülkeler arasında yer almaktadır. K-dramas olarak adlandırılan Kore televizyon dizileri, küreselleşen Kore Dalgasıyla (Hallyu) birlikte adından söz ettirmeye başlamıştır. "Kore Dalgası" kavramı, özünde Güney Kore popüler kültürünün, diğer Asya ülkelerinde popülerleşmesi anlamına gelir ve çıkış noktası, "Winter Sonata" gibi televizyon dizilerinin Doğu ve Güneydoğu Asya'ya ihraç edilmesidir (Ümit, 2018, s. 323). Kore Dalgası, zamanla küresel çapta da etkisini göstermeye başlamış ve Kore Dizileri, geniş kitlelere ulaşmıştır. Kore dizilerinin geniş kitlelere hitap edebilmesinin en temel sebepleri arasında, dış ülkelerdeki televizyon kanallarına üretilen dizilerin ihraç edilmesi yer almaktadır. Farklı kültürlere sahip kişiler Kore dizilerini izledikçe bu kültüre karşı bir merak hissetmeye başlamaktadır. Bunun sebebi, Asya kültürünün diğer coğrafyalarda daha farklı görülmesidir. İnternet çağının başlaması ve dijital platformların önem kazanmasıyla Kore dizilerinin bilinirliliği giderek yaygınlaşmış ve üretilen dizi içerikleri çeşitli türlerde, çeşitli yaş skalalarına hitap edecek şekilde düzenlenmiştir. Tıpkı Kore popu gibi (K-Pop) Kore dizileri de ülkenin önemli bir endüstrisini oluşturmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Kore'nin Amerika Birleşik Devletleri'ne karşın daha sonradan gelişmeleri yakaladığı söylenebilir. Gelişmeleri yakaladıktan sonra bunu stratejik olarak kullanmayı bilen Güney Kore, kültürel diplomasi bağlamında yaptığı yatırımlar arasında en çok dizilere yer vermektedir.

ABD ve Güney Kore, yabancı dizilerin kültürel diplomasi olarak ele alınması bağlamında güçlü iki örnek ülke olsa da diğer ülkelerin de bu bağlamda çalışmalara imza attığını söylemek mümkündür. Özellikle dijital platformlar, diğer ülkelerin içeriklerini farklı izleyici kitleleriyle buluşturmasının önünü açmıştır. Netflix platformu ele alındığında popüler dizilerin zaman içerisinde farklı ülkelerin dizileriyle çeşitlik kazandığı görülmektedir. Örneğin Netflix'in kült dizileri arasında yer alan La Casa De Papel, 2017 yılında yayınlanmış ve günümüzde de popülerliğini koruyan diziler arasında yer almaktadır. İspanya'ya ait olan dizi, İspanyol kültüründen pek çok unsuru seyirciye aktarmıştır. Hatta seyirci tarafından çok sevilen ve dizide yer alan Berlin karakteri hakkında Netflix, daha sonra farklı bir yapıma imza atmıştır. Bir diğer örnek olarak gösterilebilecek dizi ise Aralık 2017'de yayın hayatına başlayan Dark dizisidir. Alman dizisi olan Dark, günümüzde de adından sık sık bahsettiren diziler arasında yer almaktadır. Farklı olay örgüsü, nesiller arası karmaşık hikayeler gibi diğer dizilerde rastlanılmayacak temaları işleyen Dark, aynı zamanda Netflix'in ilk Alman dizisidir. Örnek olması açısından ele alınacak bir diğer dizi ise ilk sezonu Kasım 2016'da yayınlanan Brezilya yapımı %3 dizisidir. Bilim kurgu türündeki dizinin televizyonlarda yer alan Brezilya aşk dizilerinden de tür olarak farklılaştığı görülmektedir. Bu da, Brezilya'nın da dijital platform kanalları için ürettiği dizilerde kültürel diplomasi bağlamında farklı çalışmalara imza attığını göstermektedir.

Her ülkenin kendi ideolojileri bakımından farklılıklar taşıyan dizileri, tıpkı ülkemizde olduğu gibi kültürel diplomasi bakımından önem teşkil etmektedir. Bu önem çerçevesinde dijital platformların yaygınlaşmasıyla ekonomik güce sahip ve film dizi endüstrisi oturtulmuş ülkelerin yanı sıra diğer ülkeler de kendi kültürlerinden izler barındıran dizileri, küresel pazarda daha fazla öne çıkabilir halde izleyiciye sunmaktadırlar.

1.2.3. Kültürel Diplomasi Bağlamında Türk Dizileri

Dünyadaki her ülke, kültürel diplomasi stratejileri arasında medyanın gücüne vurgu yapmaktadır. Küreselleşmenin en büyük etkenlerinden biri de medyanın süreklilik içerisinde, geleneksel medya kanalları ve çevrimiçi ortamlar vasıtasıyla, dünyanın dört bir yanındaki kişilere kolaylıkla ulaşabilmesidir. Yumuşak güç stratejisinin en önemli parçalarından biri olan kültürel diplomasi, etkin gücünü her

geçen gün artırmaktadır. Bir ülkenin kültürel diplomasi ögesini en iyi taşıyan alanlara bakıldığında kültür ve sanat faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Bu faaliyetler küresel çaplarda değerlendirildiğinde, sinema sektörü ve televizyon sektörünün sunmuş olduğu eserlerdeki kültür ve sanat faaliyetlerinin önem kazandığını söylemek mümkündür. Televizyon sektöründeki içerik üreticiliğinin hız kazanmasıyla pazar yeri, sadece hedef alınan ülke içi seyircilerle sınırlı kalmayıp küreselleşmiştir.

Türkiye'de televizyonculuk tarihine bakıldığında devletin yayın organı olarak görev alan TRT'yi ele almak gerekmektedir. Bir önceki bölümde de ele alındığı üzere; TRT, Türkiye'de birçok ilkleri beraberinde getirmenin yanı sıra Türk televizyon tarihinde dizileriyle de ön plana çıkmaktadır. Geçmişten günümüze bakıldığında; TRT'de pek çok Türk kültürünü, özellikle Türk aile yapısını içeren dizilerin yayınlandığı görülmektedir. TRT ile dizilerle tanışan izleyici, özel televizyon kanallarının da yayın hayatına başlamasıyla daha fazla Türk yapımı televizyon dizi seçenekleri görmeye başlamıştır. İlk yerli yapım Türk televizyon dizilerine bakıldığında, Türk edebiyatından izler taşıdığı görülmektedir. Tercih edilen edebi eserlerin türüne bakıldığında ise, dram türündeki eserlerin televizyon dizisi uyarlaması olarak daha sık tercih edildiği görülmektedir. Türk edebiyatında yer alan pek çok önemli eserin dizi uyarlaması gerçekleşmiş ve hatta farklı zamanlarda, farklı uyarlamalarla seyirciyle buluşmaya devam etmektedir.

Türk Edebi eserlerinden uyarlanan ilk televizyon dizilerine bakıldığında Küçük Ağa, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Kartallar Yüksek Uçar, Çalıkuşu, Aliş ile Zeynep uyarlamaları ön plana çıkarken ilerleyen yıllarda ise Kaynanalar, Kuruntu Ailesi ve daha sonrasında yayınlanan Bizimkiler gibi her bir bölümünde belirli bir hikayenin işlenip sonuçlandığı diziler ön plana çıkmaktadır (Çelenk, 2010, s. 20-21). Günümüzde bu tarz anlatı yapısına sahip dizilere çok sık rastlanmamaktadır, olay akışında birlik ve beraberlik yakalanması ön planda tutulmaktadır.

Yurt dışına gösterilen ilk Türk dizisi, 1975 yapımı olan Aşk-ı Memnu dizisidir. Hemen ardından asıl tam kapsamlı ihracı yapılan dizi, Sovyetler döneminde Rusya'ya ihraç edilen Çalıkuşu olup devamında 1997'de Deli Yürek dizisinin Kafkaslarda izleyiciyle buluşmasıyla 2000'li yılların başında büyük bir başarı elde etmeyi sağlayıp Orta Doğu, Balkanlar, Asya, Avrupa, Latin Amerika gibi geniş bir coğrafyaya uzanıp

2000'li yılların başlamasıyla 120'den fazla dizi ile 156 ülkede yaklaşık 500 milyon izleyiciye ulaşmıştır (Yazar, 2020, s. 533). Bu da Türkiye'nin sinema ve dizi sektöründeki başarısının geçmiş yıllara dayalı olduğunu gösteren bir başarıdır.

2003 yılında yayınlanan Kurtlar Vadisi, 2008 yılında yayınlanan Gümüş, 2011 yılında yayınlanan Muhteşem Yüzyıl, 2014 yılında yayınlanan Diriliş Ertuğrul gibi diziler, yurt dışında elde etmiş oldukları başarılarla adlarından sık sık bahsettirilmektedir. Dizilerin başarısı, günümüzde sosyal medya sayesinde daha açık bir şekilde görülmektedir. Dizi hayranlarının sosyal medya paylaşımları, farklı ülkelerdeki dizi hayranlarının Türkçe sayfaları ve özellikle dizilerin başrol oyuncularının sosyal medya hesaplarını takip etmesi, dizilerin uluslararası çaptaki bilinirliliğine de katkı sağlamaktadır.

Adından bahsettirilen ve yurt dışına en çok ihraç edilen dizilere bakıldığında; farklı dönemlere ait tarihsel ve kültürel ögeleri ön planda taşıyan diziler oldukları görülmektedir. 2014 yılından bu yana Global Agency'nin drama satın alma müdürü Şenay Filiztekin Turan'a göre, Türk dizilerini izlerken Orta Doğu'nun tercihi, İstanbul'un modern hayatı, Boğaz manzaralı konseptler, güçlü aşk öyküleriyken; Doğu Avrupa daha çok kadın dramalarını ve pembe dizilere benzeyen aşk hikayelerini tercih etmiş; Latin Amerika'da ise çok güçlü dram içeren yapımlar ön plana çıkmıştır (Hancığaz, 2022, s. 75). Turan'ın yorumuna göre; Türk dizilerinin kültürel bağlamda cezbedici olmasının arkasında yatan sebeplerden en önemlisi dizilerin taşıdığı doğal şehir manzaraları ve ele aldığı temalardan oluşmaktadır. Genel anlamda Türk dizilerine bakıldığında, sık sık, özellikle İstanbul'un resmedildiği söylenebilir. İstanbul'un kuş bakışı görüntüsü hemen hemen her dizinin jeneriğinde ya da ara geçiş görüntüsü olarak yer almaya başlamıştır. Özellikle dizilerin geçtiği mekanlara bakıldığında ara geçiş sahnelerinde sıkça kuş bakışı çekimlerin ya da geniş açıyla bulunan coğrafyanın gösterildiği görülmektedir. Ülkemizin coğrafi güzelliklerinin gösterildiği kısa ama seyirciyle buluşan bu sahneler, kültürel diplomasi bağlamında önem kazanmaktadır. Aynı zamanda ülkemizde üretilen dizi içeriklerinin edebi eserlerle sıkı fıkı ilişkiye sahip olması, dizilerde konu alınan hikayelere kaynaklık sağlamasının yanı sıra ele alınan hikayelerin daha görkemli ve detaylı işlenmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra dram konusunun ağır bastığı Türk dizilerinde, mutlaka bir aşk hikayesi ya da hayat ile özdeşleşen hikayeler tercih edilmektedir. Aynı zamanda

Türk dizilerinde prodüksiyona verilen önem, kültürel diplomasi açısından da ülkemize katkı sağlamaktadır. Türk dizi sektörünün profesyonelliği, uluslararası alanda da bahsedilen bir konu haline gelmiştir.

2. KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA DİJİTAL YAYIN PLATFORMLARINDAKİ TÜRK DİZİLERİ ÜZERİNE

Yayın platformları hayatımıza gazete, dergi, radyo, televizyon vasıtasıyla girmiş, teknolojinin gelişmesiyle birlikte değişerek farklı yayın organları olarak adaptasyon geçirmiştir. Bilgisayarın hayatımıza girişiyle birlikte internet kullanımının ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıyla, radyo ya da televizyon vasıtasıyla belirli aralıklarda ulaşılabilen bilgi gibi her şeye, internet üzerinden de zaman kısıtlaması olmaksızın ulaşılmaya başlanmıştır. Örneğin radyoda duyularak sevilen bir şarkı, internet üzerinden kolaylıkla ulaşılabilir hale gelmiştir. Televizyonda izlenilen bir program, canlı ya da daha sonra izlenebilecek şekilde internet ortamında izleyicilerle buluşmaktadır. Yayın platformları internetin getirmiş olduğu kolay erişebilirliğe ayak uydurarak dönüşüm geçirmeye devam etmektedir. Kitle iletişim araçlarının internet ve gelişen teknolojiyle birlikte değişim ve gelişim göstermesi, küresel bir dünyada yaşamayı da hızlandırmıştır. İzleyici, televizyonda yaşanılan ülkenin ya da uydu alıcısının barındırdığı kanallardaki programları izlemek ile sınırlıyken günümüzde birçok farklı kanalda ve farklı dilde yayınlanan programlara internet üzerinden ulaşabilmektedir.

Türk dizilerinin dijital platformlardaki yansımalarına bakıldığında hemen hemen her kanalın kendisine ait bir internet sitesinin bulunduğu ve bu internet sitesi üzerinden yayın akışı paylaştığı görülmektedir. Bu yayın akışında televizyon ile eş zamanlı olarak diziler de yayınlanmaktadır. Aynı zamanda internet siteleri üzerinden dizilerin fragmanları, dizilerden oluşturulan kesitler ve eski bölümlere de ulaşılması mümkündür. Bu bakımdan ele alındığında Türk televizyon kanallarının oluşturduğu internet sitelerinin, dijital yayın platformlarına benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bazı kanallar ise kendi internet sitelerinin yanı sıra diziden kesitleri, fragmanları ve tam dizi bölümlerini YouTube resmi kanalları üzerinden izleyici ile paylaşmaktadır. Fragman, dizi bölümleri ve kesitleriyle de sınırlı kalmayarak yayın akışının daha kapsamlı bir şekilde çeşitlendirildiği de görülmektedir. Örneğin Show TV'de yayın

hayatına devam eden Kızılcık Şerbeti dizisinin kendine ait bir YouTube kanalı bulunmaktadır. Bu kanal üzerinden 7/24 olacak şekilde canlı yayın başlatılmıştır. Bu canlı yayında, Kızılcık Şerbeti'nin bölümleri hiç kesilmeden birbiriyle bağlanarak, sürekli olacak şekilde bir kitleye hitap eder hale gelmiştir. Sürekli izlenme sağlanılması amaçlanan bu stratejiyle nitekim dizinin YouTube kanalı da geniş bir kitleye hitap etmeyi başarmıştır. Kızılcık Şerbeti YouTube kanalının 2,64 Milyon abonesi ve ortalama 5 ila 10 milyon arasında değişen bölüm izlenme sayısı bulunmaktadır (https://www.youtube.com/@kizilcikserbetidizi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2025). Kızılcık şerbeti örneğinde olduğu gibi pek çok farklı televizyon dizisi farklı stratejiler ile dijital platform seyircisini yakalamaya çalışmaktadır. Bir başka örnek ise yine Show TV'de 2025 yılında aktif yayın hayatına devam eden Bahar dizisidir. Bahar da tıpkı Kızılcık Şerbeti gibi YouTube kanalına sahiptir. Aynı zamanda dizinin bölümlerine Amazon Prime Video dijital içerik platformu üzerinden de erişilebilmektedir.

Aktif bir şekilde internet ortamında paylaşılan bu içeriklerle televizyon izlemeye vakit ayıramayan kişilerin de yakalanarak izleyici kitlesini daha da büyük bir kitleye çevrilmek istendiği görülmektedir. Aynı zamanda yerli televizyon kanalları ülkemizde ikamet eden ya da bu kanalları bilerek izleyen kişilere hitap ederken YouTube gibi hemen hemen dünya çapındaki her ülkede aktif olan bir platformda dizilerin yayınlanması, kültürel diplomasi çalışmalarında elde edilmek istenilen çıktıları da destekler niteliktedir. Türkiye'deki dizi üreticiliğinin televizyon dizilerinin dijitalleşmesiyle sınırlı kalmayıp dijital yayın platformlarında da yer aldığı görülmektedir. Öncelikli olarak eski Türk televizyon dizilerinin bu platformlarda yayına aldığı gözlemlenebilir. Hemen ardından platformlara özel orijinal içerikler üretilmeye başlanmıştır. Özellikle Covid-19 salgını sonrası dijital yayın platformlarına orijinal Türk dizisi üretiminde hızlı bir ivme yakalandığı görülmektedir. İnternet ortamına ister bilgisayardan, ister telefondan, ister televizyondan isterse de tablet gibi pek çok farklı araç üzerinden erişilebilmesi sebebiyle internet ortamında yayınlanan dizilerin dijital paylaşım platformları üzerinde de ses getirdiği ve daha kolay ilgi yakaladığı görülmüştür.

Türkiye'de çekilen birtakım diziler YouTube üzerinden yayınlanmış fakat amatör bir kurguya sahip olan bu yayınlar gerekli ilgiyi görmemiştir. Daha sonra YouTube üzerinden yayınlanan ve tamamen amatör oyunculardan oluşan Adana Sıfır

Bir – Bir Zamanlar Adana'da dizisi milyonlarca izlenme rakamına ulaşınca dikkatleri üzerine çekmiştir (Kara & Çağıl, 2019, s. 11). Türkiye'nin ilk dijital yayın platformu olan BluTv ise yine bir ilki başararak dijital platformlarda yer alan ilk orijinal Türk dizi içeriğini üretti. Çalışmanın konu aldığı araştırma dizilerinden Bir Başkadır'ın da senaryo yazarlığını üstlenen Berkun Oya, ülkemizin ve BluTv'nin ilk dijital platform orijinal dizisi olan Masum'u kaleme aldı ve Seren Yüce'nin yönetmen koltuğunda oturduğu dizi, 2018 yılında BluTV'de yayınlandı. PuhuTV başta olmak üzere diğer platformlar da orijinal içerik üretimini benimseyerek farklı diziler oluşturmaya başladılar. Dijital yayın platformlarına üretilen dizilerin Türk televizyon dizilerine göre en büyük farkları ise bir ya da iki sezonluk gibi kısa sezonlar içerisinde az bölümlerden oluşması, her bir bölümün televizyon dizisine göre daha kısa olması, diziler için tercih edilen türlerin Türk televizyon dizilerinden farklılık göstermesi olmuştur.

Türk televizyon dizilerine bakıldığında dizilerin birçoğunun (reytinglere göre bu durum değişiklik gösterebilmektedir) uzun sezonlarca sürdüğü görülmektedir. Örneğin Kanal D'de ekranlara gelen ve son sezonlarında gündüz kuşağı olarak sayabileceğimiz dizilerden biri olarak yayınlanan Arka Sokaklar, 2006 yılında yayına başlamış ve toplam 19 sezondan oluşmaktadır. Dizi günümüzde de yayın akışına devam etmektedir. Olay örgüsü ve işlediği tema bakımından polisiye hikayeleri barındıran Arka Sokaklar dizisi, uzun bir yayın hayatına sahip olmanın yanı sıra her bir bölümün de yaklaşık iki saat sürdüğü görülmektedir. Aslında Türk televizyon dizilerine bakıldığında iki saat normal bir süredir. Diziler genellikle reklamlar ve dizinin başında gösterilen eski bölümlerin özetiyle birlikte ortalama bir Türk dizisi 2-3 saat arasında değişen bir süreye sahiptir. Bu süre, *prime time* olarak da adlandırılan, televizyon yayıncılığında en çok izleyicinin olduğu ve bu sebeple de reklam maliyetlerinin yüksek olduğu kuşaktır. Bu kuşağı akşam kuşağı olarak da adlandırabiliriz. Genellikle bu kuşaktan hemen önce televizyon yayın akışında haberler yer almaktadır ve haber arasında, haberlerin sonunda az sonra yayınlanacak televizyon dizisinin fragmanına yer verilir. Hemen ardından reklamlar başlar ve reklamlardan sonra dizinin yaklaşık yarım saat süren özetine yer verilir. Bu özetten sonra ise dizinin yeni bölümü başlamaktadır. Ülkemizde uzun zamandır kalıplaşmış ve yaygınlaşmış bu akış kalıbı farklı denemelerle kırılmaya çalışılmış fakat başarılı

olunmamıştır. İzleyici, akşam yayın kuşağında farklı dizileri izlemeyi sevmektedir. Bu dizilerin her bir bölümü, haftada bir olacak şekilde yayınlanır. Dizinin bölümünün bitimi neredeyse gece yarısına denk gelmektedir. Böylelikle seyirci, boş zamanını da bir televizyon dizisiyle değerlendirerek gününü noktalamış olur. Bu uzun süre içerisinde birçok hikâye işlenir ve dizilerin de çok karakterli olduğu ele alındığında, birçok detay hikâye seyirciye yansıtılmaktadır.

Bu anlatı yapısı, dijital platformlar için üretilen orijinal Türk dizi içeriklerinde kırılmıştır. Dijital içerik platformlarına üretilen dizilerin ortalama olarak en fazla bir saat uzunluğunda sürdüğü görülmektedir. Bu sebeple dizilerde yer alan öykülerin işlenişi bakımından da farklılık göstermektedir. Dijital platform dizileri, genellikle bir olay çevresinde gerçekleşenler ve o olay etrafında oluşan, ana hikâyeyi destekleyen olaylardan oluşur. Anlatılan her bir hikâye, dizi içerisindeki bir mesajı destekleyecek şekildedir. Türk dizilerindeki genel alışkanlıklar ele alındığında bu yapıyı oturtmak hiç de kolay gözükmemektedir. Fakat dijital platformlar için üretilen yerli içerikler bu kalıpları kırmayı başarmıştır. Aynı zamanda bu diziler, televizyon dizileri gibi bir sezon içerisinde çok fazla bölüm sayısına sahip değillerdir. Ortalama olarak 8-10 bölümden oluşurlar ve bir iki sezon ile sınırlıdır. Dizinin tüm bölümleri aynı gün yayınlanabileceği gibi farklı tarihlerde de yayınlanabilmektedir. Bu, platformun diziyi ele alış stratejisine göre değişiklik göstermektedir.

Dizilerde ele alınan temalar karşılaştırıldığında, televizyon dizilerinde aile dramını içeren, tarihi ögeler barındıran ya da romantik ilişkileri konu alan dizilerin daha sık tercih edildiği görülmüştür. Yerli dijital platform dizilerine bakıldığında ise televizyon dizilerindeki bu kalıbın da kırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Platformlara üretilen dizilerin içeriğinde daha karanlık temaların işlendiği, psikolojik ve politik boyutların olduğu hikayelerin anlatıldığı görülmektedir. Aynı zamanda bilim kurgu, fantastik gibi televizyonda yer almayan türler de dijital platformlar aracılığıyla üretilmeye başlanmıştır. Özellikle dünya genelinde en popüler dijital içerik platformu olan Netflix'in, ilk Türkiye orijinal içeriğini fantastik – bilim kurgu, aksiyon türünde bir dizi oluşturduğu görülmektedir. 2018 yılında ilk sezonu yayınlanan Hakan: Muhafız, Netflix'in ilk orijinal Türk dizisi olmuştur. Hemen ardından 2019 yılında yayın hayatına başlayan Atiye'nin de daha efsanevi bir konuyu ele aldığı görülmektedir. Hem biçimsel hem de anlatı tarzı olarak dijital platformda yer alan

orijinal Türk dizilerinin, televizyon Türk dizilerinin oluşturmuş olduğu kalıpları kırdığı söylenebilir.

2.1. Dijital Yayın Platformları ve Netflix'in Tarihçesi

Küresel ölçekte iletişimin internet ile hız kazanmasıyla birlikte, belirli bir televizyon ya da radyo kanalına bağlı kalmayıp kendi içeriğini üreten platformların sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Dijital yayın platformları, günümüzün yeni medya araçları arasında yer almaktadır. Yeni medya araçlarının ise her gün farklı bir yeniliği beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu yeniliklere uyum sağlamak, ülkelerin stratejileri açısından doğru adımlar atılabilmesini kolaylaştırmaktadır.

Dijitalleşme ile gazete, radyo ve televizyon geleneksel medyayı; dijital yayın yapan platformlar ise yeni medyayı oluşturmaktadır. Yeni medyanın geleneksel medyadan en büyük farkı, platformlardaki içerikleri izlemek için sunmuş oldukları abonelik sistemidir. Aynı zamanda dijital platformlarda seyirciler, izleyecekleri programların yayın akışına müdahalede bulunabilmekte, ileri-geri sarmalar ile izleyebilmekte, yayın hızını da kendi isteğine göre ayarlayabilmektedir. Ülkemizde 1999 yılında abonelik sistemi ile hizmet vermeye başlayan ilk yayın platformu Digiturk'tür.

Abonelik sisteminin internet ortamına taşınmasıyla birlikte Netflix, Amazon Prime, Disney Plus, HBO Max, Hulu TV, Apple TV gibi pek çok kendi orijinal içeriklerini üreten platformlar bulunmaktadır. Bu platformlar, pek çok farklı ülkedeki izleyiciler ile aynı anda buluşabilmekte ve platformlar, farklı kültürel zenginliklere sahip ülkelere yatırımlar gerçekleştirerek orijinal içerikler üretmeye başlayıp, kültürler arası iletişimi hızlandırmaktadır.

Türkiye'de uluslararası yayın platformlarının yanı sıra Exxen, Puhu TV, Blu TV, Gain gibi yerli yayın platformları da bulunmaktadır. Bu platformlar da, var olan belirli içeriklerin yayın haklarını satın alarak aboneleriyle buluşturmasıyla beraber kendi orijinal içeriklerini de üretmektedirler.

JustWatch'un, 2023'ün ikinci çeyreğine ilişkin pazar payı raporuna göre Türkiye'nin en fazla izlenen dijital platformu %38 ile BluTV oldu. %27 ile ikinci sırada

yer bulan Netflix'i %19 ile Prime Video takip etmektedir. (https://www.verikaynagi.com/grafik/turkiyenin-en-fazla-izlenen-dijital-platformlari-2023/, Erişim Tarihi: 21 Aralık (2023).

FlixPatrol'ün yayınlamış olduğu verilere göre ise dünya genelinde Netflix, İngiltere, Brezilya, Almanya, Fransa ve Meksika dahil olmak üzere 78 ülkede, en yüksek abone sayısı ve dünya çapında 220 milyondan abonesiyle en çok abone barındıran ve izlenilen dijital yayın platformu olmaktadır (https://www.adjustbrand.com/haberler/dijital/ulkelere-gore-en-populer-dijital-yayin-platformlari/, Erişim Tarihi: 21 Aralık 2023).

Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde bulunan Los Gatos şehrinde 1997 yılında ortaya çıkan dijital yayıncılık platformu Netflix, kısa bir süre içerisinde bütün Dünya'da büyük bir ilgiyle karşılanmış ve popüler hale gelmiştir (Pulurluoğlu, 2022, s. 30). Netflix, ilk olarak günümüzdeki kavramına yakın bir şekilde filmlere odaklanmış fakat 90'ların sonu ve 2000'lerin başında internet kullanımının günümüzdeki kadar etkileşimli kullanıma sahip olmaması sebebiyle DVD kiralama ile başlamıştır. DVD kiralama ile yayın hayatına başlayan Netflix, 2010'lu yıllara geldiğinde ise Amerika Birleşik Devletleri'nin sınırlarını aşarak uluslararası bir platform haline gelmek için içerik üretimini tercih etmeye başlamıştır.

Uluslararası bir platform haline gelen Netflix, kendi orijinal dizisi House of Cards'ı 2013 yılında dünya genelinde seyirci ile buluşturmuştur. Günümüzde ise Netflix'in film ve dizi kategorisinde farklı ülkelerin ürettiği içeriklerle birlikte bini aşkın içeriği bulunmakta ve her geçen gün yeni içerik üreticiliği devam etmektedir.

2012 senesi itibariyle Netflix'in farklı ülkelerdeki kitlelerce de kabul görmesiyle birlikte orijinal içeriklerini üretmeye başlamış, ülkelerdeki yerli yapım şirketleriyle anlaşarak her ülkenin kendisine özgü dizilerini ve filmlerini üretmesine ve bu içeriklerin, diğer ülkelerle bir platform üzerinden kolayca ulaşmasına olanak sağlamıştır. Günümüzde Amazon Prime, Apple TV, Disney Plus gibi platformlar da Netflix ile aynı çerçevede gelişmeler sürdürerek içerik üreticiliği ve yayın akışlarına devam etmektedirler.

İlk başlarda DVD kiralama sitesi olarak karşımıza çıkan Netflix, orijinal içerik üreticiliği profiliyle dünya genelinde en yaygın kullanılan dijital platformlardan biri haline gelmiştir. Günümüzde ise Netflix sadece dizi ve film içeriği üreticiliği ile kalmamış, dünya çapında ünlenen film ve dizilerinin oyunlarını da piyasaya sürmüştür. Netflix'in içerik platformunda artık abonelerine yönelik ücret ödemeden oynayabilecekleri oyun seçenekleri de bulunmaktadır.

2.2. Kültürel Diplomasi Bağlamında Netflix Türkiye

Netflix, tarihçesine bakıldığında Amerika Birleşik Devletleri kökenli olup daha sonra ülke sınırları dışına açılıp uluslararası içerik üreten bir platform haline gelmiştir. Netflix, ABD'den hemen sonra Amerika kıtasında bulunan diğer ülkelerde de yayın akışına ve hizmetine başlamıştır. 2010'lu yılların başında başlayan farklı ülkelere hizmet anlayışını, şirketin orijinal içerik üretme isteği desteklemiştir. Başka ülkelere açıldıktan kısa bir süre sonra, 2013 yılında Netflix, ilk orijinal dizi olan House of Cards'ı izleyicilerle buluşturmuştur. Farklı dizi ve film içeriklerini kendi bünyesinde barındıran ve zamanla kendi içeriklerini de üretmeye başlayan Netflix'in bu özelliği ile globalde yankı uyandırdığı görülmektedir. Orijinal içeriğini ürettikten ve ses getirdikten hemen sonra Netflix, diğer kıtalarda bulunan ülkelerde de yayın hayatına başlamıştır. Öncelikle kendi ürettiği orijinal içerikleri ve platform üzerinde bulunan dizi ve film içeriklerini ülkelerdeki seyircilerle buluşturan Netflix, zamanla açıldığı ülkelere özgü dizi ve film içeriklerini finanse etmeye başlayarak yayın hayatına başladığı her ülkede çeşitli orijinal içerikler üretmeye başlamıştır. Netflix'in 190'dan fazla ülkede yayın hayatına devam ettiği ele alındığında farklı kültürleri anlatan birçok film ve diziyi de içerisinde barındırdığı görülmektedir. Globalleşme yolunda emin adımlarla ilerleyen Netflix, dünya pazarına açıldıktan kısa bir süre sonra Türkiye'de de izleyici ile buluşmuştur.

Netflix, 2016 yılında Türkiye'deki yayın hayatına başlamış ve ülke sınırları içerisindeki faaliyetlerini ilk telekomünikasyon ortağı olarak mobil hizmet sağlayıcısı Vodafone ile gerçekleştirmiş; Türk televizyon üreticisi Vestel ile de iş birliği yapmıştır (Gülmez, 2019, s. 165). Netflix, Türkiye pazarında iş birliklerini aktif bir şekilde gerçekleştirerek geniş kitlelere ulaşmayı başarmıştır. İlk olarak daha önceden farklı ülkelerde, özellikle ABD'de, üretilmiş olan Netflix orijinal içeriklerini Türkiye'deki

aboneleri ile buluşturmuştur. Aynı zamanda, farklı platformlarda daha önceden yayınlanmış olan fakat yayın hakları Netflix'te de bulunan içerikler de kullanıcıların izlemesine sunulmuştur. Netflix, tıpkı yurt dışında var olan film ve dizi içeriklerini seyircilere sunması gibi, Türkiye pazarını tanıdıktan sonra da Türkiye'de daha önce yayınlanmış ve sevilen Türk televizyon dizilerini kendi platformunda yayınlamaya başlamıştır. Eski Türk dizilerine seçkileri arasında yer veren Netflix, tıpkı diğer ülke pazarlarında da olduğu gibi birkaç yıl sonra orijinal Türk dizisi ve filmi üretmeye hazırlanmaya başlamıştır. Netflix'in ilk orijinal Türk dizi Hakan Muhafız, 2018 yılında platform üzerinden izleyiciler ile buluşmuştur. Hakan Muhafız, yayınlandığı dönemde adından çok söz ettirmiştir. Çünkü Hakan Muhafız, tür bakımından Türk dizilerinin genel tercih ettiği türlerden olan dram, melodram, komedi gibi bir türü seçmemiş, fantastik, bilim – kurgu türünü tercih ederek kahraman hikayesine odaklanmıştır. Hollywood sinemasında kahraman figürlerine sık yer verilmesine karşın ülkemizin dizi ve film anlayışında çok fazla tercih edilmeyen bu anlatım türüyle seyircinin beğenisini yakalamayı başarmıştır. Hem beğenilerin hem de eleştirilerin odağı olan Hakan Muhafız, Netflix'in bir sonraki orijinal yapımı olan Atiye'nin de önünü açmıştır. Hakan Muhafız'dan hemen bir sene sonra, 2019 yılında yayınlanan Atiye de tıpkı Hakan Muhafız'ın türünde olduğu gibi fantastik türde ele alınabilecek bir dizidir. Atiye'nin de seyirciyle buluşma oranlarıyla yakaladığı başarı ele alındığında Netflix, orijinal Türk dizileri içeriği üretmeye yatırımını arttırmış ve birbiri ardına birçok yerli dizi ve film platformdaki yerini almıştır.

Netflix, Türkiye'deki faaliyetlerine devam etmekte ve orijinal içerik sayısını her geçen gün arttırmaktadır. Diğer dijital yayın platformlarıyla kıyaslandığında hem global olarak hem de yerli olarak daha fazla içerik ve seçenek sunması sebebiyle en çok tercih edilen dijital yayın platformları arasında ilk sıralarda bulunmaktadır. Bu başarısının arkasında izleyicinin dizi ve film seçimlerine göre kişiselleştirilmiş bir arayüz sunması; daha önceden izlenilen ve beğenilen dizi ve film içeriklerine göre izleyicinin ilgisini çekebilecek farklı içerikleri de aramasına gerek kalmadan önüne çıkarması yer almaktadır.

2.3. Kültürel Diplomasi Bağlamında Netflix'teki Orijinal Türk Dizileri

2016 yılında Türkiye'de yayın hayatına başlayan Netflix, 2018 yılında ilk Türk yapımı orijinal içeriği olan Hakan Muhafız'ı yayınlamıştır. Fantastik ve bilimkurgu dizi kategorisinde yer alan Hakan Muhafız, Türk televizyon dizilerinde genellikle tercih edilen dram ya da komedi türünün dışında da bir dizi olarak ilklere imza atmış, ülke çapında konuşulan diziler arasında yerini almıştır.

Hakan Muhafız dizisinden hemen bir yıl sonra, 2019 yılında Netflix'in ikinci yerli dizisi olan Atiye Netflix aboneleri ile buluşmuştur. Atiye dizisi de tıpkı Netflix'in ilk yerli dizisi Hakan Muhafız gibi bilim kurgu kategorisi içerisinde yer almaktadır. Hakan Muhafız ve Atiye'nin başarısı, Netflix'in orijinal Türk içeriği sayısını da arttırmasının önünü açmıştır.

İki bilim kurgu dizisinin hemen ardından Ocak 2020'de Netflix, Türk yapımı ilk orijinal belgeseli İmparatorlukların Yükselişi: Osmanlı (Rise of Empires: Ottoman)'yı seyirci ile buluşturmuştur. Belgesel, dizi formatında yayınlanmış ve Sultan İkinci Mehmed'in İstanbul'u fethini anlatmaktadır. İlk iki dizide ülkemizin topraklarında bulunan mitolojik hikayelere de yer veren Netflix'in üçüncü tercihinin belgesel türünde bir dizi olması, tarih ve kültür kodlarını oluşturan içerikler üretmeye özen gösterdiğinin bir göstergesidir.

2020 yılının Nisan ayında belgeselin yanı sıra Netflix, gençlik dizisi olan Aşk 101'i de aboneleriyle buluşturmuştur. Aşk 101, drama ve komedi unsurlarını iç içe barındırmasıyla Türk televizyon dizilerinde yayınlanan dizi konseptlerine benzese de, uzun zamandır var olmayan gençlik dizisi konseptiyle de ön plana çıkmıştır.

2021 yılına gelindiğinde ise, Netflix daha önceden yapımcılığını üstlendiği Türk dizilerinin ikinci sezonlarını seyirci ile buluşturmasının yanı sıra Fatma, Kulüp, Erşan Kuneri, 50 M2 adında farklı konulara sahip dizileri platformdaki yayın akışına almıştır.

2022 yılında ise Uysallar, Pera Palas'ta Gece Yarısı, Sıcak Kafa, Andropoz, Kuş Uçuşu, Bir Başkadır, Yakamoz S-245, Terim, Zeytin Ağacı, Kulüp gibi farklı

konulara ve farklı dizi kategorilerine sahip diziler üreterek Netflix'teki Türk yapımı dizilerin sayısı giderek artmıştır.

2023 yılında Biz Kimden Kaçıyorduk Anne, yapımcılığını ilk önce TV8'in üstlendiği ve adı "Süslü Korkuluk" olan fakat yaşanan anlaşmazlık sonrası Netflix'in yayın haklarını satın almasıyla Netflix'te yayınlanan Terzi, Yaratılan, Şahmaran dizileriyle yerli orijinal içerikler üretmeye devam etmiştir. 2024 yılını kapsayan içeriklerin eklenmesiyle birlikte Ocak 2025 itibariyle Netflix Türkiye'de kurgu türündeki diziler (belgeseller ve filmler hariç) orijinal içerik sayısı 23'tür. Kuruluşundan bu yana yayınladığı dizilere bakıldığında yayın yılına göre aşağıdaki şekilde bir sıralama karşımıza çıkmaktadır:

Netflix Orijinal Türk Dizileri	**Yayın Tarihi**
Hakan Muhafız	Aralık 2018
Atiye	Aralık 2019
Aşk 101	Nisan 2020
Bir Başkadır	Kasım 2020
50 M2	Ocak 2021
Fatma 2021	Nisan 2021
Kulüp	Kasım 2021
Pera Palace'ta Gece Yarısı	Mart 2022
Uysallar	Mart 2022
Yakamoz S-245	Nisan 2022
Erşan Kuneri	Mayıs 2022
Kuş Uçuşu	Haziran 2022
Zeytin Ağacı	Temmuz 2022
Andropoz	Ekim 2022
Sıcak Kafa	Aralık 2022
Şahmaran	Ocak 2023
Biz Kimden Kaçıyorduk Anne	Mart 2023
Yaratılan	Ekim 2023
Kübra	Ocak 2024
Kuvvetli Bir Alkış	Şubat 2024
Kimler Geldi Kimler Geçti	Mayıs 2024
Asaf	Kasım 2024
Adsız Aşıklar	Ocak 2025

Tablo 1: Netflix Orijinal Türk Dizileri

İçeriklerin Netflix'in Türkiye'de yayın hayatına başladıktan sonra süreklilik kazanması, platformun yerli içerik üretmede süreklilik sağlamak istediğinin göstergesi olarak ele alınabilir. Netflix Türkiye orijinal içeriklerine bakıldığında ise işledikleri konu ve ele alınan temalara bakıldığında, Türk televizyonlarında yayınlanan içeriklerin ve dizi türlerinin tercih edilmesinin yanı sıra bilim kurgu, fantastik, kahraman, absürd komedi dizileri gibi yeni türlerin de denendiği görülebilmektedir. Aynı zamanda Netflix'in orijinal Türk dizileri, sezondaki bölüm sayıları ve bölümlerin uzunlukları bakımından da Türk televizyon dizilerinden farklılık göstermektedir.

3. KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARACI OLARAK DİZİLER: NETFLIX PLATFORMUNDA TÜRK YAPIMI DİZİLER ÜZERİNE BİR ANALİZ

Kültürel diplomasi, farklı alanlar üzerinden ülke imajına katkı sağlamaktadır. Ülkeler, imaj ve diplomasi çalışmalarıyla kendi kimliklerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda dizi sektörü, Türkiye için kültürel diplomasi alanında öne çıkan faaliyetler arasında görülmektedir. Aynı zamanda Türk dizilerinin global çapta adından sık sık söz ettirmesi, bu alanda yapmış olduğu çalışmalarda da güçlü olduğu göstermektedir.

Diziler, yapımın gerçekleştiği ülke hakkında doğrudan izler taşımaktadır. Herhangi bir ülkeye ait dizi izlendiğinde, ülkenin farklı değerleri (kültürel değerleri, örf ve adetleri, dini inançları, milli bayramları v.b.) hakkında pek çok çıkarım yapabilmek mümkündür. Dizilerin tek bir platform üzerinden milyonlarca kişiye ulaşabildiği düşünüldüğünde, kültürel diplomasi çalışmaları arasında Türk dizilerini ele almak ve incelemek büyük bir önem taşımaktadır.

Dijital dizi platformlarında bulunan içerikler, seyirci beğenisine sunulmak üzere çok uluslu platformlar oluşturulmuştur. Bu platformlarda seyirci, izlemek istediği içeriği kendisi birçok seçenek arasından seçebilmektedir. Çevrimiçi platformlar, seyircinin seçmiş olduğu içerikleri analiz ederek bir sonraki içeriğinde, seyirciye, önceden izlemiş olduğu içeriğe benzer içerikler sunmaktadır. Seyircinin izlemekte olduğu film ve dizi türüne yönelik içeriklerin önüne çıkmasının yanı sıra tercih etmiş olduğu film ve dizilerin yapım ülkelerine göre de önerilen içerikler güncellenerek aynı yapım ülkesine sahip içeriklerin öneri olarak ön plana çıktığı

görülebilmektedir. Bu bağlamda, bir Türk dizisi seyreden seyircinin kişiselleştirilmiş ana sayfasında farklı bir Türk dizisi eklenmesi ve seyircinin bu diziden de haberdar olması kuvvetle muhtemeldir. Özellikle seyirci, bir Türk dizisi izledikten sonra bu diziyi beğendiyse, önüne çıkan bir sonraki öneriler arasında muhakkak benzer türden bir Türk dizi ya da film içeriğinin olacağı söylenebilir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, kültürel diplomasi açıdan büyük kitlelere kısa sürede ulaşması açısında dijital iletişim platformları büyük önem kazanmakta ve bu platformlara üretilen içerikler arasında da orantılılık yakalanması gerekilmektedir. Dizi ya da filmlerin her ne kadar hepsinde eşit oranda beğeni yakalanması mümkün olmasa da her dizide sunulan kültürel diplomasi ögelerinin birbiriyle paralellik gösterip aynı amaca hizmet etmesi gerekir. Bu şekilde ülke imajına ve kültürel diplomasi çalışmalarına katkıda bulunulabilir. Araştırma kapsamında da bu varsayıma eşlik edecek iki farklı dizi ele alınmıştır. IMDB (Internet Movie Database), 1990 yılında kurulan ve birçok dizi, film, televizyon programı ve video oyunları gibi içerikler hakkında detaylı bilgi barındıran bir platformdur. Bu platformun en büyük özelliği, içeriğinde kayıtlı olan yayınlar hakkında oylama da yapılabiliyor olmasıdır. Siteye üye olan her bir kullanıcı, istediği içeriğin adını dizi içerisinde arattıktan sonra kendi isteği ve beğenisine göre içerikleri puanlayabilmektedir. Puanlamalar, site üzerinden yıldız şeklinde gerçekleşir ve 1 ila 10 üzerinden dizi ve filmler hakkında ortalama bir puan tablosu oluşturulabilmektedir.

IMDB puanı zamanla internet üzerinde film ve dizi izleyicilerinin çoğunluğuna hitap etmeyi başarmış ve izleyiciler tarafından merak edilen bir dizi ya da film olduğunda internet sitesinin açıldığı ve puan ortalamasına bakıldığı bir site haline gelmiştir. İzleyiciler, diğer izleyicilerin yapmış olduğu bu puanlama üzerinden izlemek istedikleri içerik hakkında fikir sahibi olmakta ve zaman zaman bu puanlama göre isteklerin değişebildiği görülmektedir. Bu sebeple, IMDB puanı yüksek olan dizi ve filmlerin daha çok izlendiği, daha geniş kitlelere hitap ettiği görülmüştür. IMDB de bu özelliğin farkında olarak pek çok farklı kategoride film sıralama listelerini internette paylaşmaya başlamıştır. Örneğin bilim kurgu türünde kaliteli bir film izlemek isteyen kişinin IMDB sitesine girdiğinde “En İyi 100 Bilim Kurgu Filmi” gibi sıralama içerikleriyle karşılaşabilmesi muhtemeldir. Günümüzde de IMDB puanı, seyirci beğenisini yansıttığı için önemini korumaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan dizilerde de seyirci beğenisi ön planda tutularak IMDB puanları üzerinden değerlendirilmesi bir kriter olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırıldığında en yüksek puana sahip olan Netflix orijinel Türk dizisi Bir Başkadır; en düşük puana sahip orijinal Netflix Türk dizisi ise Şahmaran olmuştur. Araştırmada bu iki dizinin üzerinde durulacaktır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, dizi sektörünün Türkiye için önemli bir kültürel diplomasi alanı olduğunun öneminin vurgulanması planlanmaktadır. Bu kapsamda global ölçekli düşünüldüğünde dünya genelinde en yaygın abone ağına sahip olan platformlardan biri olan Netflix'in ürettiği orijinal Türk yapımı diziler üzerine odaklanılmıştır.

Bu çalışma, Netflix'te var olan ve Netflix Türkiye tarafından üretilen Türk dizilerini, kültürel diplomasi kavramı çerçevesinde incelemektedir. Çalışma kapsamında Netflix Türkiye orijinal dizilerinin Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarına nasıl katkıda bulunduğunun gösterilmesi hedeflenmektedir. Netflix platformu üzerinden orijinal bir Türk dizi içeriği izleyen izleyiciye, Türkiye'nin kurumsal diplomasi stratejisine paralel olarak ülke kültürü hakkında bilgiler edinecek sahneler aktarılmıştır. Bu sahneler araştırma kapsamında ele alınan varsayım ve sorular çerçevesinde incelenmiştir.

3.1.1. Varsayımlar

1. Netflix Türkiye orijinal içerikleri Türkiye'nin kültürel diplomasi stratejisine katkı sağlamaktadır.

2. Netflix gibi uluslararası platformlarda yayınlanan yerli içerikler kültürel diplomasi faaliyetlerini desteklemekte ve ülkenin uluslararası yumuşak gücünü artırmaktadır.

3. Ele alınan her iki dizi de Türk kültürüne özgü unsurlar barındırmaktadır.

4. Bir Başkadır ve Şahmaran dizisinde, Türkiye'nin geleneksel kodlarından izler bulunmaktadır.

5. Her iki dizi de günümüz Türkiye'sinden izler taşımaktadır.

6. Her iki dizi de hem geleneksel hem de modern Türkiye kültüründen izler taşımaktadır.

7. Her iki dizi de IMDB puanlarına bakılmaksızın kültürel diplomasiye hizmet etmektedir.

8. Bir Başkadır ve Şahmaran dizisi, Türkiye'nin toplumsal yapısındaki çeşitliliği izleyiciye aktarmaktadır.

9. Bir Başkadır, gündelik hayatta görülebilecek karakterler ile ön plana çıkmaktadır.

10. Şahmaran, mitolojik ögeler barındıran günümüze uyarlanmış karakterler ile ön plana çıkmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Soruları

1. Dizideki karakterler, Türkiye'nin farklı toplumsal ve kültürel yapısına ait gruplardan kişiler barındırıyor mu?

2. Ana karakterler, Türk kültüründeki kadın – erkek tiplemesi ile uyuyor mu?

3. Dizi sahnelerindeki görsel tasarımlarda tercih edilen mekanlar içerisinde, kültürel diplomasi çerçevesinde değerlendirildiğinde ev dekorasyonları Türk kültür ve inancına kaynaklık edecek ögeler taşıyor mu?

4. Dizilerde yeme – içme sahneleri, kurumsal diplomasi çerçevesinde Türk Kültüründen izler taşıyor mu?

5. Dizilerde kullanılan arka plan müzikleri kültürel mesajı destekliyor mu?

3.3. Araştırmanın Önemi

Diziler, yapımın gerçekleştiği ülke hakkında doğrudan izler taşımaktadır. Herhangi bir ülkeye ait dizi izlendiğinde, ülkenin farklı değerleri (kültürel değerleri,

örf ve adetleri, dini inançları, milli bayramları…) hakkında pek çok çıkarım yapabilmek mümkündür. Dizilerin tek bir platform üzerinden milyonlarca kişiye ulaşabildiği düşünüldüğünde, kültürel diplomasi çalışmaları arasında Türk dizilerini ele almak ve incelemek büyük bir önem taşımaktadır.

Çalışmanın önemi, seyircinin beğenisini kazanan ve beğenisini diğer dizilere göre daha az kazanan dizilerin de benzer bağlamlarda kültürel diplomasiye hizmet ettiğini ortaya çıkarmaktır. Özellikle gündelik hayattan daha çok izler taşıyan günümüzü ve belirli bir dönemi anlatan dizilerin kültürel diplomasi bağlamında ön plana çıktığı düşünülmektedir. Netflix'te var olan ve Netflix Türkiye tarafından üretilen Türk dizileri, kültürel diplomasi kavramı çerçevesinde incelendiğinde Netflix Türkiye orijinal dizilerinin Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarına katkıda bulunabilecek içeriklere sahip diziler ürettiği ortaya çıkarılmaktadır.

3.4. Araştırma Yöntemi

Araştırma kapsamında ele alınan dizilerin bölümleri incelenirken betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Ele alınan dizilerdeki sahnelerin içeriklerinin ilgili sorularla detaylı bir şekilde açıklanıp sorulara ve hipotezlere yanıt vermesi amaçlanmaktadır.

Betimsel analiz, içeriği açıklayıcı ve bağlamsal şekilde değerlendirmek için kullanılan araştırma yöntemidir. Bu yöntemde amaç, analiz edilen verilerin temel temalarına veya desenlerini tanımlamak ve veriler aracılığıyla okuyucuya anlamlı bir hikaye sunmaktır (Creswell, 2014).

Betimsel analiz yöntemi, dört farklı aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 223-230):

1. Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma
2. Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi
3. Bulguların Tanımlanması
4. Bulguların Yorumlanması

Dört aşamada gerçekleşen betimsel analiz yönteminde ilk olarak ele alınan konudaki verilerin analiz edilirken kavramsal çerçevenin oluşturulması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, yapılan gözlemlerden esinlenerek konunun çerçevesi oluşturulur. İkinci aşamada ise belirlenen çerçeveye uygun olarak verilerin toplanılması ve bu verilerin işlenmesi sağlanmaktadır. Bu aşamada verilerin, istenilen çerçeve içerisinde kalıp kalmadığı denetlenmekte ve sınıflandırma yapılmaktadır. Ele alınan çerçeveye göre toplanılan verilerin ihtiyaca dayalı olarak çoğaltılması için tekrardan araştırma tercihine ya da elde edilen verilerin, çerçeve kapsamında kalmaması durumunda verilerin elenmesine doğru gidilebilir. Üçüncü aşamada, sınıflandırılmış verilerden çerçeve kapsamında geçerli olan veriler ele alınmaktadır. Ele alınan veriler, çerçevenin vermek istediği mesaja göre tanımlanır. Dördüncü ve son aşamada, verilerin okuması yapılmaktadır. Ele alınan veriler, neticeye; çıktıya ulaştırılır. Bir önceki aşamada yer alan tanımlamalar kuvvetlendirilerek ana bağlam ile ilişkilendirilir.

Nitel araştırma, şemsiye kavram olarak kullanılabilir ve bu şemsiye altında yer alabilecek birçok kavramın değişik disiplinlerle yakından ilişikli olmasından kaynaklanmaktadır. “kültür analizi” (etnografya), “antropolojik araştırma”, “durumsal araştırma”, “yorumlayıcı araştırma”, “eylem araştırması”, “doğal araştırma”, “betimsel araştırma”, kuram geliştirme” ve “içerik analizi” bu kavramlardan sadece birkaç tanesidir. Tüm bu kavramlar araştırma deseni ve analiz teknikleri açılarından birbirlerine benzer yapılara sahip olduğu için “nitel araştırma”, bunları içine alan genel bir kavram olarak kabul edilebilir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 36-37).

Betimsel analiz yöntemi tercih edilerek dizi sahneleri betimlenip kültürel diplomasi ile bağlamsal olarak ilişkilendirilerek kültürel diplomasiye kaynaklık edilecek anlam çıkarılmaları sağlanmıştır. Bu bağlamda ele alınan dizilerin seçilmiş bölümlerindeki bazı sahnelerin üzerinde daha sık durulmuştur. Çalışma kapsamında ana tema, dizi sahnelerinde yer alan ve kültürel diplomasiye kaynaklık edecek verilerle oluşturulmuştur. Gerekli veriler, Bir Başkadır ve Şahmaran dizisinin ilk sezonlarının ilk ve son bölümlerinden toplanmıştır. Verileri analiz etmek için gerekli olan sorularda kültürel bağlamda görüntü ve ses ögelerinden yararlanılmıştır. Verilerin toplanma sürecinde sorulan sorular sınıflandırılırken ilgili sahnelerin incelenebilmesi adına karakter, mekan, içerik ve ses unsurlar kültürel imaj çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın varsayımlarının sorularla desteklenmesi ve betimsel analiz ile açıklanarak araştırma içerisinde aktarılması amaçlanmaktadır.

3.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışma, kültürel diplomasi çerçevesinde Türk dizilerinin önemini ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırma kapsamında evren sınırlaması olarak, dijital yayın platformlarında uluslararası çapta en yaygın olarak kullanılan ve en çok abone sayısına sahip olan Netflix seçilmiştir. Kültürel diplomasi çalışmalarının amaçları arasında ülke kimliğini, farklı ulusal kimliklere sahip kişilere de aktarabilmenin önemli olması açısından, Netflix'in günümüzde yaygın bir içerik platformu olarak öne çıkması önem taşımaktadır.

Tezin odak noktasında, seyircilerin beğenisi ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda örneklem olarak Netflix Türkiye'nin orijinal içeriği olan ve yapımını üstlendiği diziler IMDB puanına göre sıraladığında en yüksek ve en düşük puanı alan diziler ele alınmaktadır.

Dizi Adı	**IMDB Puanı**
Bir Başkadır	8,5
Kulüp	7,8
Aşk 101	7,4
Fatma	7,4
Kuvvetli Bir Alkış	7,3
Sıcak Kafa	7,1
Uysallar	7,1
Atiye	7
Pera Palace'ta Gece Yarısı	7

50 M2	6,8
Zeytin Ağacı	7
Adsız Aşıklar	6,9
Yaratılan	6,8
Andropoz	6,7
Erşan Kuneri	6,6
Kuş Uçuşu	6,4
Hakan Muhafız	6,4
Kübra	6,2
Yakamoz S-245	6,2
Kimler Geldi Kimler Geçti	5,9
Asaf	5,8
Biz Kimden Kaçıyorduk Anne	5,8
Şahmaran	5,4

Tablo 2: Çalışmanın Evreni

Netflix Türkiye orijinal içeriklerine bakıldığında Bir Başkadır dizisinin IMDB puanı olarak 8,5 ile en yüksek puana sahip olduğu; Şahmaran dizisinin ise 5,4 ile en düşük puana sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada örneklem olarak Bir Başkadır ve Şahmaran dizilerinin ilk sezonlarının ilk ve son bölümleri incelenecektir. Ele alınan ilgili dizilerdeki ilgili bölümler, kültürel diplomasi bağlamında betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Dizilerde yer alan kültürel unsurlara kültürel diplomasi bakımından değinebilmek adına araştırmanın soruları ön plana çıkmaktadır. Sorulardan elde edilecek cevaplar Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarının alt metnine desteklik sağlayacak şekilde ilişkilendirilmiştir. Çalışma kapsamında sunulan varsayımlar da sorulan sorular ile aynı amacı taşımaktadır. Bir Başkadır ile Şahmaran dizisinde

incelenecek olan bölümlerde, savunulan hipotezlerin Türkiye'nin kültürel diplomasisine kaynaklık edeceğine dair bulgular ile örtüşmesine özen gösterilmiştir. Elde edilen veriler, kültürel diplomasi teorisi ve konu hakkındaki literatür desteği ile yorumlanmıştır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında Netflix Türkiye orijinal içeriklerinden Bir Başkadır ve Şahmaran dizisi ele alınarak incelenmiştir. Araştırmada ele alınacak iki dizi belirlenirken Netflix Türkiye orijinal içerik dizilerinin olmasına dikkat edilmiş ve IMDB puanları ön planda tutulmuştur. Ele alınan diziler farklı bir metotla ya da araştırma yöntemiyle incelendiğinde farklı referans aralıklarının bulunabilmesi muhtemeldir.

Çalışmada orijinal Netflix Türkiye dizilerinden IMDB puanı en yüksek ve en düşük dizi olan Bir Başkadır ve Şahmaran incelenmiştir. Araştırma kapsamında IMDB puanları 24 Ocak 2025 tarihinde kontrol edilip bu tarihe kadar var olan diziler ele alınmıştır. Bu tarihten önceki ve sonraki verilerde, IMDB sitesi güncel olarak puanlamaya açık bir site olduğu için değişiklik gözlemlenebilir.

Netflix Türkiye, dizi ve film sektöründe güncelliğini korumakta ve içerik üretimine devam etmektedir. Bu sebeple yeni orijinal içeriklerin eklenmesiyle birlikte diziler arasında sıralama değişikliği ilerleyen zamanlarda gözlemlenebilir. Kültürel diplomasi alanında diziler üzerine yapılan yorumlar, iki dizi incelemesi ile sınırlandırılmıştır.

Ele alınan konu kapsamında sadece Netflix Türkiye tarafından üretilen orijinal kurgu dizi içerikleri ele alınmıştır; belgesel türü kapsamına giren diziler hariç tutulmaktadır. Aynı zamanda Netflix Türkiye'de içerik olarak bulunan fakat daha önce televizyon kanalı gibi farklı platformlarda yayınlanan, orijinal olmayan içerikler araştırma konusu dışında tutulmuştur.

Çalışmada kültürel diplomasi bağlamında incelenen dizilerde, sadece kültürel diplomasi bağlamında kültür çatısı altında ifade edilebilecek sahnelere ve ögelere odaklanılmaktadır. Bu ögeler dikkate alınırken, Türkiye'nin kültürel diplomasi

faaliyetine hizmet edebilecek kültür ögesi taşıyan sahnelerin seçilmesine dikkat edilmiştir.

Bir Başkadır ve Şahmaran dizisinin ilk sezonlarının ilk ve son bölümleri, belirtilen sorular üzerinden incelenmiştir. Dizilerin farklı bölümleri incelendiğinde, farklı sorular sorulduğunda ya da diğer Netflix Türkiye orijinal içerikleri incelendiğinde farklı bulgulara da ulaşabilmek mümkündür.

Kültürel diplomasi çalışmalarını betimsel analiz yöntemi ile incelemek gerektiğinde, kültürel diplomasinin en önemli görevlerinden biri olan *tanıtım* kavramı ve bu görev doğrultusunda ele alınan bir diğer unsur olan *ulus markalama* kavramı ön plana çıkmaktadır. Ele alınan Bir Başkadır ve Şahmaran dizisinin birinci sezon ilk ve son bölümlerinde de tanıtım kavramına yönelik cevap veren önemli ögeler incelenmiştir. Farklı araştırma yöntemi ve metodlar ile incelendiğinde aynı sahnelerde farklı bulgular bulunabilir, araştırma yöntemin ele aldığı özellikle, araştırma sorularına verilen cevaplar ve üretilen varsayımların sorgulanmasıyla sınırlıdır.

Genel hatlar ile araştırma tezinin sınırlılıklarına bakıldığında; ele alınan diziler, ilgili dizilerin incelenen bölümleri, sorulan sorular, IMDB'nin internet sayfasına erişim tarihi ve ilgili analiz yöntemi oluşturmaktadır.

3.6. Bir Başkadır Dizisi Üzerine Betimsel Analiz

Bir Başkadır, 2020 yılında Netflix Türkiye platformunda gösterime giren, tek bir sezondan oluşan orijinal Netflix Türkiye dizilerindendir. Dizinin yönetmenliğini ve senaristliğini yönetmen Berkun Oya üstlenmektedir. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nın Tiyatro bölümünden mezun olan Oyan, çeşitli tiyatro oyunları kaleme almış ve tiyatro yönetmenliği yapmıştır. 2007 yılında vizyona giren *İyi Seneler Londra* filmiyle ünlenmiştir. Berkun Oya'nın 2017 yılında BluTv için kendi oyunu Bayrak'tan uyarladığı, Bayrak'ın dizi versiyonu olan *Masum*, ülkemizin ilk profesyonel internet dizisi olarak kabul edilmektedir (Karaca, 2021, s. 42). Türkiye'de internet dizisi üretimi alanında öncülük taşıyan yönetmenin Bir Başkadır dizisi yanı sıra orijinal Netflix Türkiye içeriği olarak 2022 yılında platformda yayınlanan *Cici* adında bir filmi bulunmaktadır.

Bir Başkadır dizisi, internet yayın platformlarının en yoğun içerik ürettiği zamanlardan biri olan, Koronavirüs salgını sırasında Netflix Türkiye'de yayına alınmıştır. Koronavirüs salgını zamanında internet dizilerinin görmüş olduğu ilgi, internette bulunan paylaşım siteleri üzerinden takip edilmektedir. Dizinin Netflix'te yayına çıktığı zamandan bu yana adından dizi ve film platformlarında bahsedildiği gözükmektedir. Dizinin Youtube'da Netflix Türkiye kanalı üzerinden "resmi fragman" başlığı ile yayınlanan fragmanına bakıldığında fragman yükleme tarihi 4 Kasım 2020 olup yayınlanma tarihinden bu yana 2.818.738 kez izlendiği, 36.000 beğeni aldığı görülmektedir. Netflix Türkiye resmi Youtube hesabından paylaşılan videonun açıklamalar bölümde ise dizi "Hayatları farklı, hayalleri farklı, korkuları farklı. Birbirlerine zıt görünseler de yolları kesiştiğinde sınırlar ortadan kalkacak ve hepsi birbirinin hayatına dokunacak." şeklinde kısa bir cümleyle açıklanmaktadır. (https://www.youtube.com/watch?v=8-z8UhyAdAU, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2025). Dizinin oyuncu kadrosunda Öykü Karayel, Fatih Artman, Funda Eryiğit, Defne Kayalar, Settar Tanrıöğen, Tülin Özen, Bige Önal, Nesrin Cavadzade, Öner Erkan, Gülçin Kültür Şahin, Esme Madra, Nazmi Kırık, Nur Sürer, Taner Birsel, Nihal Koldaş yer almaktadır. Dizi, 2021 yılında düzenlenen 47. Altın Kelebek Ödüllerinde En İyi İnternet Dizisi ve En İyi Senarist ödülünü kazanmış olup En İyi Yönetmen dalında da aday gösterilmiştir. 2022 yılında ise American Abroad Media tarafından En İyi Dizi ödülüne layık görülmüştür. Farklı karakterlerin hayatları ve farklı hayatların kesişimindeki hikayeleri konu alan Bir Başkadır dizisi, Netflix Türkiye'nin ürettiği orijinal Türk dizisi içerikleri arasında 8.5 puan ile en yüksek puana sahip dizi olmuştur.

3.6.1. Bir Başkadır Dizisi Birinci Sezon Birinci Bölüm Betimsel Analizi

Dizinin açılış sahnesinde herhangi bir şey gözükmezken horoz ve kuş sesleri eşlik eder. Kırsal bir hayatı çağrıştıran başlangıcın hemen ardından sisli ve kırsal bir

alanın içerisinde dizinin ana karakteri olan Meryem'in yürüdüğünü görülür. Sisli alanın içerisinde bir ağaç ve sislerin arkasından cami görülmektedir. Meryem, taşra olarak adlandırabileceğimiz alanların içerisinden çıkarak otobüse binip, kalabalık içerisinde şehir merkezine doğru hareket eder.

Görsel 1: Meryem'in İşe Doğru Yola Çıktığı Açılış Sahnesi

Açılış sahnesindeki ağaç ve cami, kültürel diplomasi bağlamından ülkede yaşayan ve bölüm içerisinde detaylı bir şekilde tanıtılacak olan Meryem ve Meryem'in ailesi için bir referans oluşturmaktadır. İslam inancına göre Allah'ın evi olan camiler, şehir ya da kırsal fark etmeksizin ülkemizin her alanında bulunmaktadır. Ağaç ise birçok mitolojide yer edindiği gibi Türk mitolojisinde de önemli bir yeri bulunmaktadır. Ağaç kavramının Türk mitolojisindeki yerini Gözde Sunal ve Bülent Ümit Erutku yaptıkları çalışmada şu şekilde özetlemiştir (Sunal & Erutku, 2024, s. 196-197):

> *"Jean-Paul Roux, Kaşgarlı Mahmud'un Türklerin ulu ağaca benzeyen şeylere Tengri (gök tanrı) adını taktıklarından bahsettiğini yazarmıştır (Roux, 2015, s. 25). Altay Türk mitolojisinde gökyüzüne uzanan devasa bir çam ağacından söz edilir. Gökleri aşan bu ağacın tepesinde Tanrı Bay-Ülgen yer almaktadır (Ögel, 2020, s. 103). Uygurların Türeyiş destanın ana ekseninde ağaç (fusuk ve tur) vardır (Ögel, 2020, s. 587). Oğuz destanında da Kıpçak-Beg bir ağaç kovuğunda doğmuştur (Ögel, 2020, s. 588). Yakut Türklerinin "Er-Sogotoh" yaratılış efsanesinde Hakan Ağaç (Hayat Ağacı) yer ve göğü birleştirendir (Ögel, 2020, s. 111). Birçok toplumda olduğu gibi Eski Türklerde de kimi ağaçlara ayrı önem verilmiştir. Örneğin; Ardıç, çam, çınar, dut, elma, kavak, kayın, meşe, servi, söğüt "kutsal ağaç" dır (Ergun, 2022, ss. 247304)"*

Hem Türk mitolojisi hem de Türkiye'de en yaygın inanç olan İslam'da da ağacın paralel bir anlamda; kudretli, bereketli sayıldığı söylenebilmektedir. Dizinin açılış sahnesi bu bakımdan kültürel izler taşımaktadır.

Görsel 2: Meryem

Ana karakter olan Meryem, psikoloğuna kendisini ve yaşantısını anlatmaya başlayarak tanıtılmaktadır. Kendisi İstanbul Türkçesinden ziyade Anadolu ya da kırsal olarak adlandırabileceğimiz alanlarda kullanılan bir ağza sahip kişilerin konuştuğu bir Türkçe ile konuşmaktadır. İlkokuldan sonra okulu bırakmıştır. Meryem daha önceden konfeksiyonda çalışan fakat abisinin hanımının rahatsızlanmasıyla işini bıraktıktan sonra sadece belirli günler gündelik temizliğe gitmektedir. Kırsalda abisi, yengesi ve abisinin iki çocuğuyla birlikte yaşamaktadır, bekardır. Gündelik temizliğe giderek hem para kazanıyor, hem evin işleriyle ilgileniyor hem de abisinin çocuklarına bakıyordur. Ülkemizde muhafazakar olarak adlandırabileceğimiz kesimden bir tipleme olarak ön plana çıkan Meryem, psikoloğu ile olan sahnelerdeki konuşmasında da bu tiplemeyi desteklemektedir. Meryem'in psikoloğu kendisine adının güzelliğinden bahsettiğinde kendi ismini "Hz. İsa'nın annesinin adı" olduğunu söyleyerek kendi ismini de din ile bütünleştirmektedir. Kendisi, belirli zamanlarda baygınlık geçirmektedir. Bu baygınlıklar sonrası gittiği hastanelerden belirli bir teşhis alamayınca psikoloğa yönlendirilmiştir. Meryem, psikoloğa gitmeden önce psikoloğa gitmenin caiz olup olmadığını bulundukları bölgede caminin imamı olan Ali Sadi Hoca'ya sormuştur.

Esra Erol gibi sabah kuşak programlarını izleyen, ev hanımı olup evin ekonomisine de katkıda bulunmak için gündelik temizleye giden Meryem, kıyafetleri ve konuşma tarzıyla ülkemizde görebileceğimiz belirli bir kesim Türk kadını tiplemesiyle örtüşmektedir. Meryem; başörtülü, dindar ve geleneksel bir Türk kadını tiplemesidir.

Görsel 3: Peri

Dizinin açılışında tanıdığımız bir diğer karakter ise Peri'dir. Peri, Meryem'in psikoloğudur. Kendisi İstanbul Türkçesiyle konuşan, giyimi ve mesleğiyle eğitimli ve maddi durumu iyi olan bir kadın imajı çizilmektedir. Bu durumu, Meryem'in şehir otobüs hatlarından bahsetmesi ve Peri'nin şehirdeki otobüs hatlarını bilmemesi de desteklemektedir. Aynı zamanda Peri'nin gitmek istediği bir yere taksi ile gittiğini de görürüz. Bu, Peri'nin Meryem'in yaşantısından farklı bir yaşantıya sahip olduğunu da aktarmaktadır. Peri hakkında birçok detayı ise, kendisinin de Meryem ile geçirdiği seans sonrası psikoloğu Gülbin'e gitmesiyle açığa çıkmaktadır. Peri, maddi durumu iyi olan bir ailede büyümüştür. Robert Koleji'nden mezun olduktan sonra ailesi tarafından Amerika'ya okumak için gönderilmiştir. Yaz tatillerini Paris ve Londra'da geçirmekte, farklı ülkelerde geçirdiği bu zamanlardan sonra kendi ülkesinin gerçekliğinden koptuğunu dile getirmektedir.

Peri, Meryem ile karşılaştıktan sonra bir öfke hissederek psikoloğa gidip kendi ülkesinde onlar olarak bahsettiği kesimin çoğunluk olduğundan ve bu konuda rahatsız olduğunu dile getirmektedir. Kendisi, bu ülkede belirli bir kesim insandan rahatsız olmakta, ötekileştirme yapmakta ve bunun da farkında olduğundan fakat kontrol edemediğine değinmektedir.

Peri; eğitimli, seküler ve şehirli kadın tiplemesi ile uyum göstermektedir. Peri ve Meryem, yaşam şartları olarak ülkemizde bulunan taban tabana zıt sayılabilecek iki farklı kadın tiplemesinin örneği olarak ön plana çıkmaktadır. Meryem'den daha çok taşralı, muhafazakar ve geleneksel bir kadın olarak resmedilirken; Peri ise şehirli, seküler ve şehirli kadın tiplemesini yansıtmaktadır. Bu iki zıt karakter psikolog seanslarında konuşmaları, soruları ve ifadeleriyle de birbirine zıt gözükmektedir. Hayatı boyunca maddi sıkıntı çekmeyen Peri ve kırsalda yaşayıp para kazanmak için

gündelik temizliğe giden Meryem arasında sınıfsal bir fark da gözlemlenmektedir. Tıpkı Meryem gibi Peri de gündelik hayatta, özellikle şehir yaşantısında karşımıza çıkabilecek bir tiplemeyi oluşturmaktadır. Fakat ikisinin de konuşmalarında, içerisinde bulundukları durumu ve tiplemeyi sorguladıkları, içsel çatışma yaşadıkları ele alınmaktadır. Peri, annesinin "öcü" olarak adlandırdığı ve çoğunluk olduklarını söyleyip gücün onlarda olduğunu belirten ifadeleriyle Meryem olarak resmedilen muhafazakar kesime mesafelidir ve bu mesafesinin sebebini ailesine dayandırmaktadır. Kendisi, kontrol edemediği bu öfke ve mesafeyi yıkmaya çalışmaktadır. Meryem ise gelenekselci ve itaatkar kadın modelini yansıtırken bu ifadeleriyle de çelişen ve yıkmaya çalışan tavırlara sahip olduğu görülmektedir.

Görsel 4: Ali Sadi Hoca

Meryem'in psikoloğuna bahsettiği Ali Sadi Hoca, hem Meryem'in ağzından hem de Meryem ile aralarında geçen konuşma sahnelerinden tanıtılmaktadır. Meryemlerin yaşadığı kırsal kesimde Ali Sadi Hocanın sözü geçmekte, kendisinin peygamber soyundan geldiğine inanılmaktadır. Söylediği sözler, bölgede yaşayan insanların hayatlarında büyük yer edinmektedir. Meryem'in psikoloğa gitmeden önce kendisine danışması da bu durumun bir örneğidir. Ali Sadi Hoca Meryem'in psikoloğa gitmesini fakat psikoloğa gidip geldikten sonra konuşulan her şeyin kendisine anlatılmasını istemiştir. Meryem'in yengesinin de psikolojik bir rahatsızlığı olduğu düşünülerek psikoloğa götürülmek istenmiş fakat öncelikle Ali Sadi Hocaya danışılmıştır. Ali Sadi Hoca bu durumum çok fazla televizyon izlemekten dolayı olduğunu, televizyonda izlediği ve dizilerde gördüğü hayatlara kandığı ve bu dizi hayatlarının gerçekte olmadığını söyleyerek çarenin doktorlarda olmadığını ifade

etmiş, bu sebeple Meryem'in yengesi doktora götürülmemiştir. Ali Sadi Hoca; tamamen dini bir figür olarak ele alınmıştır. Giyimi ve konuşmasıyla ülkemizin farklı bölgelerinde karışılabilecek bir din adamı - cami hocası olarak resmedilmiştir. Aynı zamanda Ali Sadi Hoca'nın kararlarının Meryem ve ailesi üzerinde fazlaca etkili olması, geleneksel hayat şartlarına ve inançlarına sahip kişiler üzerinde dini inançların ve tutumların ne kadar etkili olduğunu da resmetmiştir.

Görsel 5: Ruhiye

Meryem'in yengesi olan Ruhiye hakkındaki asıl bilgiler de tıpkı Ali Sadi Hoca hakkında edilen bilgilerde olduğu gibi, Meryem'in ağzından anlatılmaktadır. Ruhiye, sebebi belli olmayan bir şekilde ev işlerini, çocuklarının bakımlarını ve gündelik hayatta insanlarla konuşmayı bırakmıştır. Ruhiye karakterine bakıldığında ise taşrada yaşayan fakat Meryem gibi olmayan bir karakter resmedilmektedir. Ruhiye, geleneksel değerlere bağlı fakat saçları açık gezmekte, sigara içmekte, namaz kıldığında da şaşkınlık yaratan, hayattan bağlarını koparmış ve düşüncelere dalan bir tipleme olarak ele alınmaktadır. Bu davranışlarının geleneklere ve dini inançlarına bağlı ailesi tarafından tuhaf karşılanması sonucu Ali Sadi Hoca'ya danışılmıştır. Ali Sadi Hoca da bu davranışların normal olmadığını, çözümünün herhangi bir hastanede ya da doktorda olmadığını belirtmiştir. Ruhiye'nin davranışları tamamen bir kimlik karmaşası olarak ortaya çıkmaktadır. Ruhiye'nin genel tiplemesine bakıldığında ise konuşması ve tavırlarıyla kırsal kesimden gelen, geleneksel değerlere bağlı bir karakter olarak ortaya konulurken bu değerlere uygun olmayan davranışlarda bulunup içsel bir sorgulama sürecinde olduğu da açık bir şekilde ele alınmıştır. Fakat Ruhiye'nin içsel sorgu sürecinin neyle bağlantılı olduğu belirtilmemektedir. Ruhiye de birinci bölümde yer

alan tıpkı diğer dizi karakterlerinde de olduğu gibi, gündelik hayatta karşılaşılabilecek bir karakter tiplemesini yansıtmaktadır.

Görsel 6: Gülbin

Bir Başkadır dizisinin ilk bölümünde gördüğümüz diğer karakterler ise, yukarıda ele alınan karakterlerden daha az detaya sahip olan fakat tipleme bakımından yukarıdaki karakterlere benzer şekilde; ülkemizin herhangi bir yerinde karşılaşabileceğimiz bir karakterdir. Gülbin, dizide Peri'nin gittiği ve Meryem hakkında düşüncelerini anlattığı psikolog arkadaşı olarak tanıtılmaktadır. Gülbin de görünüş olarak tıpkı Peri gibi, seküler, eğitimli ve şehirli bir tiplemeyi yansıtmaktadır. Kendisinin Peri'yi dinlerken oluşan surat ifadelerinden, Peri'nin ayrıştırıcı tavrından rahatsız olduğu anlaşılır. Gülbin karakterinin hayatı ve temsil ettiği değerler hakkında daha detaylı bilgiye ise dizide yer alan bir diğer karakterler olan Sinan ile konuştuğu sahnede, aynı zamanda kız kardeşi Gülan'ın yer aldığı sahnede yer alır. Sinan ile ilişkisi olan Gülbin, aslında Meryem'in Peri'ye anlattığı bir karakterdir. Kendisi Sinan'ın evine geldiğinde Sinan ile yaşadığı konuşma sahnesinde Peri'nin Meryem'e kapalı olmasından dolayı duyduğu öfkeyi ve ayrıştırıcı tavırdan rahatsızlığını anlatır. Bu bakımdan ele alındığında Gülbin'in Peri ile aynı görünüşe sahip ve hayat tarzı olarak yakın resmedilirken fikir olarak ayrı fikirlere sahip olduğu anlatılmaktadır. Peri'nin ve Gülbin'in hayat görüşü hakkında yaşadıkları fikir ayrılıkları kardeşi Gülan'ın gösterilmesiyle birlikte daha da açık hale getirilmiştir.

Görsel 7: Gülan

Peri, Gülbin ile olan seansının sonuna geldikten sonra bekleme salonunda kapalı bir kadın görür. Kendi hayat tarzı ve aile yapısı ile örtüştüğünü düşündüğü Gülbin'in bir sonraki hastası olduğunu varsayar. Fakat kapalı kadının Gülbin'in kardeşi olan Gülan olduğu öğrenilir. Gülbin ve Gülan, birbirinden tamamen zıt iki kız kardeş olarak ele alınmaktadır. Gülbin okumuş, seküler bir tipleme iken Gülan ise giyinişi ve konuşmasıyla muhafazakar ve gelenekselci bir tiplemeyi yansıtmaktadır. Gülan, giyim tarzı olarak Meryem'e daha çok benzeyen fakat daha çok dışa dönük bir karakterdir. Gülan'ın araba sahnesinde eşi olduğu tahmin edilen Civan ile Türkçe ve Kürtçe karışık konuşması, Gülbin ve Gülan hakkında seyirciye etnik köken bilgisi vermektedir. İki kız kardeşin tipleme olarak tamamen zıt olması ele alındığında ve diğer karakterler de eklendiğinde, dizi içerisinde Türkiye'deki kültürel ve etnik zenginliğin, sınıf ayrımlarının, inanç ve yaşayış biçimi farklılıklarının ve kültürel değişikliklerin karakterler üzerinden resmedildiği gözlemlenmektedir. Farklı kültürel değerlere sahip olan karakterlerin her birinin bir döngü halinde bir diğer karakterin değeriyle çatışmasının yanı sıra içsel sorgulama ve çatışma sürecinde oldukları da dizinin ilk bölümünde görülmektedir.

Görsel 8: Sinan

Birinci bölümde gördüğümüz bir diğer ve son karakter ise Sinan'dır, Sinan, rezidansta oturan ve maddi durumu iyi olarak resmedilen, bekar bir karakter olarak seyirci karşısına çıkmaktadır. Sinan'ın işinden ya da ailesi gibi kişisel hayatına yönelik durumlara değinilmemiştir. Kendisi de Peri ve Gülbin gibi İstanbul Türkçesine ve modern olarak adlandırılabilecek giyim tarzına sahiptir. Meryem, Sinan'ın evine gündelik temizliğe gitmektedir. Meryem, psikoloğuna Sinan'dan çok fazla söz etmektedir ve Peri de Meryem'in Sinan'a aşık olduğunu düşünmektedir. Sinan'ın evinde eşya bırakan bir kadından bahseder ve "o" olarak adlandırır. Meryem, Sinan ile görüşen bu kadından rahatsız olmakta ve onun Sinan'ın evinde kalmasını eleştirmektedir. Burada Meryem'in de kendisi gibi olmayan farklı bir kadın tiplemesi ile, tıpkı Peri'ninki gibi, zıtlaştığı gözükmektedir. Bu kişi aslında Peri'nin de psikoloğu ve arkadaşı olan Gülbin'dir. Sinan ve Gülbin'in duygusallıktan ziyade cinselliği barındıran bir ilişkiye sahip olduğu izlenimi seyirciye aktarılmaktadır. Sinan, Meryem'in Peri'ye aktardığı bilgiler haricinde sadece Gülbin ile şarap içtiği sahnede gösterilmektedir, kendisi hakkında farklı bir detay verilmemektedir. Bu şekilde hikâye örgüsünde farklı tiplemelere sahip karakterler, birbirleriyle tamamen bağlanmıştır.

Görsel 9: Meryemlerin Evinin İç Girişi

Dizide yer alan ev dekorasyonlarına bakıldığında geleneksel ve modern olarak iki farklı ev tipi ön plana çıkmaktadır. Geleneksel olarak adlandırabileceğimiz ev Meryemlerin evi; modern olarak adlandırabileceğimiz ev ise Sinan'ın evidir. Bu iki ev, dekorasyonlarından bulundukları konuma kadar birbirinden tamamen zıttır. Meryemlerin evi eski, şehir hayatından uzak bir köy evi olarak resmedilmiştir. Sinan'ın evi ise şehrin göbeğinde bir rezidansta bir dairedir. Sinan'ın evinde modern izler taşıyan objeler ve dekorasyon tarzı hakimdir. Ev Amerikan mutfağa sahiptir, daha loş ışıklandırması vardır, daha az eşya bulunmaktadır. Meryemlerin evinin dışarısından içeriye girildiği andan itibaren ise geleneksel izler ön plana çıkmaktadır. Girişteki şifonyerin üzerinde dantel bulunması, çamaşır sepeti görüntüsü, eski dış kapı, görünür şekilde geçen kablolar ve geleneksel desenli Türk halısı, ev hakkında birçok bilgi vermektedir.

Görsel 10: Sinan'ın Evinin İç Girişi

Karşılaşılan bu iki ev tiplemesini de Türkiye'de görmek mümkündür. Özellikle dizinin geçtiği şehir olan İstanbul, çarpık kentleşme sebebiyle bu iki görüntünün de en büyük örneğidir. Maddi durum olarak daha gelişmiş ilçelerde Sinan'ın oturduğu tarz

rezidans yaşantısı daha çok resmedilirken (örneğin Beşiktaş, Levent vb.) şehrin biraz daha dışarısında kalmış ve kentsel dönüşümün tamamını kapsamadığı iller ise Meryemlerin evinin yaşantısını taşımaktadır. (örneğin Arnavutköy, Şile, Beykoz'un köyleri vb.) İki ev tiplemesi de kültürel anlamda birçok noktayı yansıtmaktadır. Özellikle evin girişleri, karakter tiplemeleri de düşünüldüğünde dizi karakterleriyle de örtüştüğü görülmektedir. Meryemlerin ev girişinde eski tip ev telefonu, farklı yerlerde bulunan dantel örtüler, ev girişinde bulunan terlikler, askılıkta yelekler ve duvara asılı bir nazar boncuğu gözükmektedir. Sinan'ın evinin girişinde ise duvara motif olarak konumlandırılmış bir hayvan figürü, loş bir ışık ve üzerinde çiçek ve havlu bulunan, yanında ise Sinan'ın ceketlerinin asılı olduğu bir askılık görülmektedir. Bu iki ev girişi karşılaştırıldığında Meryemlerin ev girişi daha fazla eşya, Sinan'ın ev girişi daha az eşya içermektedir. Meryemlerin ev girişinde bulunan bütün eşyalar, geleneksel olarak adlandırabileceğimiz evlerde tipik olarak karşımıza çıkabilecek eşyalardan oluşmaktadır. Bu anlatım ile geleneksel yapı pekiştirilmektedir. Sinan'ın evinden yola çıkarak Türkiye'deki rezidans yaşamındaki ev yapısı ise sade ve az eşyalı olarak resmedilmiştir. Meryem ve Sinan'ın evinin yanı sıra Peri'nin ve Gülbin'in yer aldığı sahnelerde ofislerinin arka planına bakıldığında da daha az eşyalı, kitapların ve dekorasyon malzemelerinin yer aldığı modern bir yapı görünümü ön plana çıkmaktadır. Ali Sadi Hoca'nın Meryem ile konuştuğu cami ve dış alanlarda da kırsal yaşamdan izler resmedilmiştir. Bu iki farklı alanlar resmedildiğinde de şehir ve kırsal yaşam arasındaki yaşam alanındaki farklılıklar göz önünde bulundurulmuştur. Meryem'in yaşadığı kırsal hayat dini ve inanç figürlerinden izler taşıyıp geleneksel eşyalarla ve geleneksel motiflerle harmanlanmışken Sinan'ın evi ve Peri ile Gülbin'in ofisi ise modern ve minimalist olarak adlandırabileceğimiz bir tasarım anlayışı ile resmedilmiş, Batı tarzı mobilya seçimleri ile resmedilmiştir.

Görsel 11: Sinan'ın Evindeki Amerikan Mutfak Yapısı

Sinan'ın evinde resmedilen bir diğer detay ise kültürel olarak yeme-içme alışkanlıklarına referans tanımaktadır. Klasik Türk ev mimarisinde karşılaşamayacağımız fakat kentsel dönüşümle ve modern mimarinin şehir hayatında etkili olmasıyla birlikte, özellikle rezidans yaşamının artmasıyla ülkemizde de benimsenen ve mimari tercih olarak yaygınlaşan Amerikan mutfak yapısı, Sinan'ın evinde de mevcuttur. Tamamen sade ve az eşya ile resmedilen Amerikan mutfak yapısında, portakal suyu ve filtre kahve ön plana çıkmaktadır. Ülkemizin şu anki dinamik yapıları yeme – içme kültürü bakımından yorumlandığında geleneksel Türk kahvaltısında serpme kahvaltı, yumurtalı sucuk, ekmek, menemen ve çay gibi yiyecek ve içecekler ön plana çıkmaktadır. Fakat Sinan karakterinin de resmettiği ve plazada çalışan, rezidansta oturup daha çok şehir merkezlerinde yaşayan insanlarda ise bu kahvaltı kültürünün değişebildiği gözlemlenebilmektedir. Özellikle sabah kahvaltısında filtre kahve ve portakal suyu tüketmek, tıpkı kahvaltılık mısır gevreği yemek gibi Amerikan kültürünün bir parçasıdır. Portakal suyunun görünür bir biçimde masanın üzerinde olması, az eşya içerisinde kahve makinesi ve kahvenin de ön planda tutulması, Sinan'ın da bu tipleme ile karşımızda olduğunu güçlendirmektedir. Meryem bir konuşmasında Peri'ye filtre kahve yerine Türk kahvesi tercih ettiğinden bahseder. Peri'nin de tıpkı Sinan gibi filtre kahve içtiği görülmektedir. Meryem, bu sahnede filtre kahvesini doğru demleme yönteminin nasıl olduğunu Peri'ye anlatır. Bu demleme yöntemini Sinan'dan öğrendiğini söyler. Farklı kültürel yaşantılara sahip karakterler arasında aslında kültürel bir aktarımdan da yeme – içme kültürü bakımından bahsedilebilmektedir. Peri ve Meryem arasında gerçekleşen filtre kahve ve Türk kahvesi konuşmasından sonra, Peri'nin ofisten ayrılıp taksi ile bir kafeye gittiği, kafede de sade bir Türk kahvesi istediği görülür. Bu da tıpkı Sinan'ın Meryem'e yapmış olduğu aktarım gibi, Meryem'in Peri'ye yeme – içme kültürü üzerinden

yapmış olduğu bir aktarım olarak yorumlanabilmektedir. Birinci bölüm yeme – içme sahnesi bakımından direkt bir sahne içermese de Sinan'ın evinde yer alan mutfak dekorasyonu, portakal suyu ve filtre kahve; Peri ve Meryem arasında kahve üzerine gerçekleşen konuşma, yeme – içme kültürü açısından kültürel betimleme olarak bir referans noktası yaratmaktadır.

Dizideki sahneler kullanılan müzik bağlamından incelendiğinde, Bir Başkadır dizisinin karakter ve anlatı odaklı olduğu görülmektedir. Dizide karakterlerin repliklerine daha çok yer verilmiş, arka fonda çalan müzikler daha kısıtlı tutulmuştur. Şehrin gürültüsü, kırsaldaki horoz sesleri, camiden okunan ezanın sesi gibi doğal ve gündelik hayatta karışılabilecek seslere yer verilmiştir. Bir Başkadır'ın birinci sezon birinci bölümünde yer alan şarkılar incelendiğinde dört farklı şarkı olduğu görülmektedir:

1. Bir Başkadır – Opening Credits Theme – Cem Yılmazer
2. Clair De Femme – Jean Musy
3. Emmanuel – Michel Colombier
4. Gündüzüm Seninle – Ferdi Özbeğen

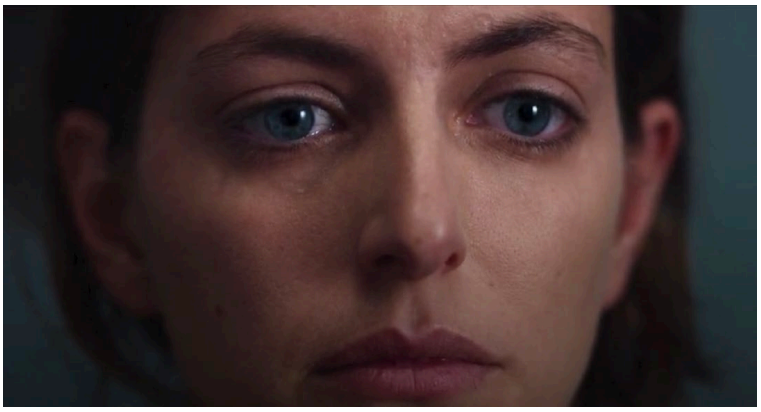
İlk üç şarkı sözsüz, arka fon müziği olarak yer alırken Ferdi Özbeğen'in *Gündüzüm Seninle* şarkısı ise bölümün kapanış sahnesinde yer almıştır. Birinci bölümde ele alınan şarkıların da kültürel mesajı güçlendirmek amaçlı tercih edildiği görülmektedir. Bölümde yer alan şarkılar, Yeşilçam dönemi sinemasından referanslar içermektedir. Tercih edilen şarkıların Yeşilçam filmlerinde de tercih edilmesi ya da o dönem tercih edilen film müzikleri ile benzer melodiler barındırması, diziye nostaljik eski bir hava katılmasını sağlamıştır. Türk sineması, Cumhuriyet tarihi ile çeşitli dönemlerden geçmektedir. Bu dönemler arasında 1950'lerde başlamış olarak ele alınan ve en meşhur Türk sineması dönemlerinden biri Yeşilçam dönemidir. Yeşilçam döneminde melodram gibi türlerin ön planda olduğu, Hollywood filmleri gibi farklı ülkelerin film enstitülerinden esinlenerek filmler üretilmeye çalışıldığı görülmektedir. Aynı zamanda bu dönemde Türk edebiyatının da etkisinin yoğun olduğu görülmektedir. Yeşilçam filmlerine Türk edebiyatının farklı dönemlerinde yazılmış birçok roman konu olmuştur. Süleymâ Murat Dinçer, *Türk Sineması Üzerine*

Düşünceler adlı kitabında Yeşilçam sinemasını ve Türk kültüründe barındırdığı ögeleri şu şekilde tanımlamaktadır (Dinçer, 1996, s. 135):

> "*1950'lerle birlikte, Türk Sinemasında yeni bir dönem başlar, bu, Yeşilçam Dönemidir ve 80'lere kadar egemendir, sonrasında tam bitmese de farklı bir konumda, görünüşte geriden, alttan alta gene yaşamını sürdürmektedir. 1950'lerle başlayan iki gelişme sinema alanına damgasını vurur ve Yeşilçam'ı da var eder. Bunlardan biri, kırdan kente göçün artması ve kentlerin kırsallaşması, ikincisi, kentlerle sınırlı sinema salonlarının kırsal alanlara yayılmasıdır. Siyasetteki popülist açılım, sinemada da karşılığını bulur ve popülist çizgi üstünde popüler Yeşilçam Sineması kendine yeni bir kimlik oluşturmaya başlar. Bu yeni kimliğin kilit belirleyicisi geleneksel sözlü, kırsal kültür ortamıdır."*

Bir Başkadır dizisinde kullanılan müziklerin Yeşilçam döneminde filmlerde kullanılan müziklerden tercih edilmesi, dizi anlatımında kültürel bir referans oluşturulmak istendiğinin göstergesidir. Yeşilçam müzikleriyle nostaljik bir ambiyans yaratılmasının yanı sıra ele alınan kültürel referans aralığı, Türk sinema tarihi ile de örtüştürülerek derinleştirilmiştir. Yeşilçam sinemasında yerli ve kırsal sözlü kültürün de Türk sinemasına girdiği, kente göçün konu alındığı ve kırsal yaşam ile kentsel yaşamın birbirine geçmesi gibi temaların işlendiği de düşünüldüğünde, Bir Başkadır dizisinin temasının mesajı ile de örtüştüğü görülmektedir. Özellikle karakterler üzerinden irdelenen kent ve kır yaşamı, kırsal alandan kesitler, günümüzdeki kent görüntüleri ile de betimlenmiştir. Bu görüntüleri ve karakterleri de desteklemek amaçlı Yeşilçam sinemasından izler taşıyan müzikler tercih edilmiştir. Özellikle birinci bölümün kapanışında yer alan Ferdi Özbeğen'in şarkısının sadece arka fon müziği olarak yer almaması, Ferdi Özbeğen'in 1980'lerde çıkardığı Gündüzüm Seninle şarkısının canlı bir performansına ait olan videonun gösterilmesi ve kapanışın bu performans videosu ile yapılması, dizide yer alan Türk kültür ögelerinin seçilen müziklerle de desteklenmeye çalışıldığının göstergesidir.

3.6.2. Bir Başkadır Dizisi Birinci Sezon Sekizinci Bölüm Betimsel Analizi

Görsel 12: Hayrunnisa

Bir Başkadır dizisinin birinci sezon son bölümüne bakıldığında, ilk bölümde yer alan karakterlere ek olarak başka karakter tiplemelerinin de eklendiği görülmektedir. Hayrunnisa, Ali Sadi Hoca'nın kızı olarak tanıdığımız bir karakterdir. Hayrunnisa, okumak için Konya'ya giden, babası ile birlikte muhafazakar baba – kız tiplemesi oluşturan bir karakterdir. Hayrunnisa'nın annesi vefat etmiştir. Son bölüme bakıldığında Hayrunnisa'nın da kapalı olduğu babası olan Ali Sadi Hoca ile yaptığı konuşmadan anlaşılmaktadır. Hayrunnisa, okumak için Konya'ya gitmek üzere evden çıkarken başörtüsüz bir şekilde evin girişinde belirir. Babası gitmek üzere hazırlanmak için başörtüsünü takması gerektiğini gösterir. Hayrunnisa babasına gitmeye hazır olduğunu söyler. Böylelikle Hayrunnisa'nın daha önceden kapalı olduğu fakat açılmaya karar verdiği çıkarımı yapılabilmektedir. Hayrunnisa'ya baktığımızda ise kırsal yaşamda ve gelenekselci bir ailede büyüdüğü söylenebilmektedir. Babası cami hocasıdır. Dindar bir aileden gelmiş olmasına karşın Hayrunnisa, farklı bir yaşamı seçmek istemiş ve bunu okumaya gideceği sırada babasıyla da paylaşmıştır. Gelenekselci yapıdan farklı bir yapıya geçiş aşamasında olduğu söylenebilir. Ali Sadi Hoca'nın daha sonra bölüm içerisinde farklı bir sahnede paylaştığı bilgiyle Hayrunnisa'nın aslında evlatlık olduğu öğrenilir. Evlatlık olan Hayrunnisa, içinde bulunduğu yaşamı farklı bir ile üniversite okumaya giderek terk etmeye çalışmaktadır. Hayrunnisa gibi karakterlerin ülkemizin gündelik yaşamında görmek tıpkı diğer karakterlerde olduğu gibi pek mümkündür. Üniversite okumak için kırsal yaşantının hakim olduğu şehri ya da yaşam yerini terk ederek aileden uzakta, daha büyük şehirlerde okumayı tercih eden bir genç kesim bulunmaktadır. Bunun en büyük sebeplerinden biri de büyük şehirlerde daha kaliteli eğitimlerin ve okuma imkanlarının

bulunmasıdır. Hayrunnisa'nın Konya'ya giderken bindiği otobüste yanında bir arkadaşının olduğu görülür. Bu arkadaşı hakkında son bölümde herhangi bir bilgiye yer verilmez, sadece otobüse bindiğinde Hayrunnisa'nın yanında gösterilir. Hayrunnisa'nın arkadaşından bahsedilmemesi ve Ali Sadi Hocanın kızının tek başına Konya'ya gideceğini bilmesi, Hayrunnisa'nın ailesinin de bilmediği farklı bir hayatının olduğu çıkarımını yaratmaktadır. Hayrunnisa'nın yeni görüntüsü, arkadaşı ile uyum sağlamaktadır. Arkadaşı da kendisiyle aynı olarak adlandırabileceğimiz görünüme sahiptir. Hayrunnisa isim tercihine bakıldığında da karaktere, Ali Sadi Hoca'nın tercih edebileceği bir dini isim seçildiği görülmüştür. Böylelikle geleneksel ve dini inanca bağlı bir aile yapısı güçlendirilmiştir. Fakat farklı bir yaşamı seçen bir kadın olarak resmedilen Hayrunnisa, dizide, ülkemizde yaşanabilen kimlik karmaşasına da referans oluşturmaktadır.

Görsel 13: Hayrunnisa'nın arkadaşı

Görsel 14: Yasin

Dizinin ilk bölümünde sadece bahsedilen fakat son bölümde gördüğümüz Yasin de dizinin ana karakterleri arasında yer almaktadır. Yasin, Meryem'in abisidir. Aslen komando olan Yasin, askerliği bırakmış ve farklı mesleklerle uğraşmıştır. Şu an ise bir gece kulübünün girişinde korumalık yapmaktadır. Kız kardeşi Meryem, karısı ve iki çocuğuyla birlikte dedesinden kalma gecekonduda, şehrin dışında yaşamaktadırlar. Aile büyükleri vefat ettiği için Yasin, geleneksel Türk aile yapısındaki *evin erkeği* rolünü üstlenmiştir. Giyinişi ve konuşmasıyla da Yasin, geleneksel Türk aile yapısındaki baba figürüyle örtüşmektedir. Yasin gündelik hayatta karşılaşabileceğimiz çocuklarına ve eşine bakan, geçim sıkıntısı yaşayan bir baba olarak karşılaşabileceğimiz bir tiplemedir. Kendisi geleneksel değerlere bağlı olan, Ali Sadi Hoca'nın sözünü dinleyen inançlı bir karakterdir. Son bölümde Yasin'in konuşma tarzı ve ifadeleri, karısı Ruhiye ile gerçekleştirdiği sohbet sırasında analiz edilebilmektedir. Ruhiye'nin oğlu İsmail'i de alarak kendi köyüne gittiği ve bu ziyaretten geri döndüğünde psikolojik sorunlarını da geride bıraktığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Ruhiye ve Yasin'in oğlu İsmail'in de daha önce konuşmadığı bilgisi paylaşılır. Bu köy ziyareti sonrası İsmail'in de konuşmaya başladığı söylenmektedir. Yasin, bu duruma çok sevinir. Ruhiye'nin köyde öğrendiği şeyin ise geçmişte yaşadığı bir olay olduğu anlaşılır. Ruhiye, geçmişte köyünde tecavüze uğramıştır. Yasin, Ruhiye'nin daha fazla üzülmemesi için ona, köye gittiği bir zamanda, kendisine tecavüz eden kişinin öldüğünü söyler. Fakat aslında bahsedilen kişi ölmemiştir. Ruhiye köyüne gittiğinde Yasin'in söylediğinin doğru olmadığını öğrenir. İkili arasında gerçekleşen bu konuşmada Yasin, Ruhiye'nin bakire olmadığını öğrendikten sonra onu bırakmadığı ve "kalp bekaretinin" önemli olduğunu söylediği öğrenilir. Özellikle gelenekselci ve inançlı kişilerde önemli olan bu kavramın Yasin açısından bu şekilde ele alınması, Yasin'in hem gelenekselci yapısının yanı sıra karakterlik özelliği içerisinde bu yapıyı kıran ögeler de barındırdığını gösterir. Erkek egemen yapının göstergesi olan Yasin, Ruhiye'yi olduğu gibi kabul ederek bu tiplemeyi kırmış, kendi ailesini kurmuş ve bu aileyi geçindirme görevini üstlenmiştir.

Görsel 15: Hilmi

Dizideki bir diğer karakter ise Hilmi'dir. Hilmi, son bölümde kısa bir sahnede yer almaktdır. Hilmi'nin, Ali Sadi Hoca'nın yanında görev aldığı anlaşılmaktadır. Meryem ile önceden tanışıyor oldukları aralarında geçen konuşmadan anlaşılmaktadır. Hilmi, giyim tarzı ve konuşma tarzı ile Meryemlerin yaşadığı yerde bulunan insan profiliyle örtüşmektedir. Kendisi de dine bağlı, kültürel olarak daha geleneksel, taşralı yaşantıya sahip bir tipleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Meryem ve Hilmi arasında bir yakınlık olduğu Meryem'in Hilmi'ye çorap hediye etmesi ile anlaşılmaktadır. Hilmi, daha önce Meryem'e bir hediye vermiştir ve Meryem de buna karşılık olarak Hilmi'ye çorap almıştır. İkili arasında gerçekleşen konuşma biçiminde aralarında duygusal bir bağ olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Hilmi, ilk bölümde Meryem'in aşık olduğu kişi olarak resmedilen Sinan karakterinden tamamen farklıdır. Sinan karakteri ile Meryem karakteri birbirinden farklı toplumsal yapılarda yaşayan kişiler olarak resmedilirken Meryem ve Hilmi karakteri ise toplumsal sınıf yapısı olarak birbirine daha yakın olacak şekilde ele alınmıştır. Hilmi karakteri, Meryem karakterinin erkek yansıması gibi görünmektedir. İki karakter arasındaki duygusal bağ da dizi boyunca ele alınan çok kültürlü sınıfsal farklılıkların daha çok birbiri ile yakınlaşan kesimler arasında daha anlaşılır olduğu çıkarımını yapmayı güçlendirmektedir.

Görsel 16: Melisa

Dizinin son bölümünde karşımıza çıkan bir diğer karakter ise Melisa'dır. Melisa, Peri'nin arkadaşıdır. Melisa, bir dizi oyuncusudur ve Peri, Gülbin gibi okumuş, toplumsal sınıf ayrımı içerisinde daha yüksekte olan, şehirli bir kadın olarak resmedilir. Kendisi rol aldığı dizilerin ne kadar yüzeysel olduğundan ve televizyon dizileri ne kadar kötü olursa o kadar çok izlendiğinden bahseder. Televizyon dizileri üzerinden yapılan bu eleştiri değerlendirildiğinde, ülkemizde televizyonda izlenilen içeriklerin kalitesinin ne kadar düşerse o kadar çok izlendiği, kültürel bir beklentiden çok boş zaman değerlendirme aktivitesi olarak dizilerin ele alındığı ve dizilerin reyting uğruna kaleme alındığı çıkarımı yapılabilmektedir. Melisa, dizinin kendisine göre kötü olması sebebiyle daha çok izleneceğini düşündüğünü fakat dizinin yakında final yapacağını ve bu yüzden şaşırdığından bahseder. Kısa bir sahnede yer alan Melisa da dizinin kültürel ve sınıfsal çeşitliliğine katkıda bulunması için eklemiştir.

Görsel 17: Meryemlerin Evinin Dışarıdan Görünüşü

Dizideki ev dekorasyon sahnelerine baktığımızda son bölümde ilk bölüme nazaran daha fazla içerik paylaştığı görülmektedir. Meryemlerin evinin dışarıdan görüntüsü, son bölümde tamamen resmedilmiştir. Meryemlerin evine bakıldığında iki katlı bir gecekonduda yaşadıkları gözükmektedir. Evin dışarıdan bakımsız ve eski görüntüsü, Meryemlerin maddi durumu ve taşra yaşantısı hakkında da bilgi vermektedir. Evin hemen önünde yaprakları olmayan büyük bir ağaç görülür, evin girişinde de dışarıda oturmak için bir masa ve sandalyeler vardır. Kent yaşamında bulamayacağımız bu görüntü, taşra ve müstakil evlerde karşılaşabileceğimiz bir görüntüdür. Kahverengi tonlarının hakim olduğu bu yapıyla da eskilik, gelenekselcilik, kırsal yaşam gibi kavramların güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Meryem'in ailesinin profili ile yaşadıkları evin dış profili birbiriyle örtüşmektedir.

Görsel 18: Evin Kapısına Asılı Olan Nazar Boncuğu

Evin kapısında ise bir nazar boncuğu asılı durmaktadır. Nazar boncuğu, ülkemizin her coğrafyasında yaygın olarak kullanılan ve kötü göze karşı koruyuculuk görevi üstlenen bir semboldür. Nazar inancı hem eski Türk inançlarından olan Şamanizm ile, hem de coğrafyamızda şu an en yaygın inanç olan İslam ile örtüşmektedir. Evin kapısına asılan nazar boncuklarının halk arasında evi ve evin içerisinde yaşayan kişileri nazarlardan ve kem gözlerden koruyacağına, uğursuzlukları uzak tutacağına inanılmaktadır. Nazar boncuğu, ülkemizdeki hem dini hem de geleneksel motifler ile örtüşen bir motiftir. Türk kültürü içerisinde, nazardan etkilenme durumu için, nazar değmesi, göz değmesi, isabet, göze gelme, kem göze gelme, göz ermesi gibi ifadeler kullanılmaktadır (Türktaş, 2016, s. 408). Kültürel olarak önemli izler taşıyan nazar boncuğunun Meryemlerin evinin kapısında olması da geleneksel yapı ile örtüştürülmektedir. Benzer bir nazar boncuğu da Ali Sadi Hoca'nın evinin girişinde gözükmektedir. İki farklı evin de girişinde nazar boncuğu asılı olmasıyla bir

birliktelik yakalanmak istenmiştir. Yaşayış tarzları ve sosyo-kültürel yapı olarak birbirleriyle benzeyen Ali Sadi Hoca ve Meryem'in ailesi, inanış biçimleri, örf ve adetlere bağlılık, belirli kültürel değerlere sahip çıkma gibi pek çok ortak özellik bakımından birbirleriyle örtüşmektedir.

Görsel 19: Meryemlerin Evinin Mutfağı

Meryemlerin evinin içerisinden yer alan en büyük görüntü ise son bölümde, mutfak sahnesinde verilmiştir. Evin mutfağında duvarda küçük bir saat, buzdolabı üzerinde işlenmiş motifli ve püsküllü bir örtü, duvara asılan ekmek poşeti, yemek masasında duran tuzluk, şekerlik ve sürahi, görsel anlatım bakımından anlatıyı güçlendirmek için konulan ögeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Arka plana bakıldığında ise çeşitli bakliyatlar görülmektedir. Bakliyatların yanında ahşap ve eski bir dolap yer almaktadır. Buzdolabının üzerinde ise faturalar, çeşitli magnetler, fotoğraflar yer almaktadır. Bu görüntü, ülkemizdeki geleneksel aile yaşantısına sahip ev görüntüleriyle örtüşmektedir. Türkiye'deki neredeyse her geleneksel evin masasında sürahi; her buzdolabının üzerinde çeşitli magnetler; duvara ya da mutfak kapısına poşet ile asılmış ekmek görmek mümkündür. Özellikle eşyaların eski tercih edilmesi gecekondu, köy evi ve eski evlerin görüntüsüyle örtüşmektedir. Mutfak masası sandalyelerinde demirden sandalyeler tercih edilmesi, yer alan ahşap dolap üzerine tepsi ve kap kaçak konulması, magnetler arasında magnet şeklinde açacak, dua gibi detaylar, bahsedilen ev yapılarının gerçek hayatta ele alınmasıyla da örtüşmektedir. Aynı zamanda Meryem ve Ruhiye'nin kıyafetlerine bakıldığında da gündelik hayatta karşılaşabileceğimiz kişiler olduğu imajı da güçlenmektedir. Ev içerisinde yelek giyilmesi, Meryem'in pijamasının modeli, Ruhiye'nin baş örtüsünü eve girdiğinde omuzlarına atması ve dış pardösüsü ülkemizde kolaylıkla bulunabilecek

ve giyim için dizide temsil edilen yapıdaki insanlar açısından tercih edilen modellere yakın kıyafetlerdir.

Görsel 20: Meryemlerin Evinin Salonundan Bir Görüntü

Evin oturma odası, Yasin ve Ruhiye'nin yere oturarak yaptıkları konuşma sanesinde görülür. Oturma odasında eski geleneksel motifler içeren bir halı, üzerinde eski tip evlerde karşılaşabileceğimiz desenlerin bulunduğu bir sofa, sofanın üzerinde ise yine eski tip bir desenlere sahip bir yastık ve koltuk örtüleri yer almaktadır. Bu tarz eşyalar, özellikle Anadolu köy evlerinde tercih edilen eşyalarla örtüşmektedir. Sofanın hemen yanında ise ahşap bir dolap görülür. Dolap eskimiştir. Her iki sahneye de bakıldığında sahnelerde var olan karakterler yelek, hırka, tülbent gibi gündelik hayatta ev içerisinde giyilmesi tercih edilen kıyafetlerin giydirilmesi tercih edilmiştir.

Görsel 21: Ali Sadi Hocanın Evinin Dışarıdan Görüntüsü

Detaylı gösterilen bir diğer ev ise Ali Sadi Hoca'nın evidir. Tıpkı Meryemlerin evinin girişinde olduğu gibi Ali Sadi Hocanın evinin girişinde de kapının yanında asılı bir nazarlık bulunmaktadır. Dışarıdan ahşap olduğu anlaşılan evin girişinde ahşaptan bir ayakkabılık, gaz lambası, halat, merdiven gibi malzemeler yer almaktadır. Bu malzemeler, kırsal hayatta yaşayan kişiler tarafından ihtiyaç duyulabilecek ve kullanılabilinecek malzemelerdir. Meryemlerin evinin dış görüntüsünün eski bir evi

andırması gibi Ali Sadi Hoca'nın evi de eski bir evi andırmaktadır. Özellikle ahşap rengin ve ahşap eşyaların her alanda tercih edilmiş olması, ele alınan karakterlerin kırsal bir alanda yaşadığı anlatımını desteklemektedir.

Görsel 22: Ali Sadi Hoca ve Hayrunnisa Kahvaltı Sahnesi

Ali Sadi Hoca'nın evinin iç görüntüsü ise kızı Hayrunnisa ile kahvaltı yaptığı sahnede gösterilmektedir. Bu sahnede evin içerisinde asılı bulunan nazar boncuğu, ahşap yemek masası ve sandalyeler, eski tip evlerde bulunan pencereler ve perde desenleri, tıpkı Meryemlerin evinde olduğu gibi Ali Sadi Hoca'nın evinde de eski ve geleneksel bir ev imajını pekiştirmektedir. Bu sahnede öne çıkan en önemli öge ise kahvaltıdır. Sahne, Türk kahvaltı yapısından izler taşımaktadır. Masanın bir ucunda çay demliği durmakta, salatalık, domates, peynir, tereyağı, siyah ve yeşil zeytin görülmektedir; iki karakterin önünde de haşlanmış yumurta bulunur ve köşede bir ekmeklik vardır. Ülkemizdeki yeme – içme kültüründeki kahvaltı kültürüne bakıldığında sahnede tercih edilen yiyecekler tipik bir Türk kahvaltısında tüketilen yiyecekler ile örtüşmektedir. Kahvaltıda ekmekle birlikte yenilen bu ürünlerin yanı sıra ülkemizde genel olarak kahvaltıda çay içilmektedir. Bu sahne, kültürel diplomasi bağlamında geleneksel – tipik bir Türk kahvaltısında neler yenildiğini göstermektedir. Daha şehirli ve farklı ekonomik yapıya sahip kesimlerin hayatında ise bu kahvaltı, ortaya daha fazla çeşit ürünlerin konulması, daha pahalı sayılabilecek ürünlerin eklenmesiyle daha da gösterişli bir hale getirilerek servis edilmektedir. *Serpme kahvaltı* olarak adlandırılan bu kültür, özellikle yiyecek içecek servisi yapan mekanlar tarafından da sunulmakta ve ülkemiz yiyecek içecek kültüründe kendisine özgü tatların yanı sıra yurt dışında kahvaltı kültürü ile de tanınmaktadır.

Görsel 23: Meryem'in Çokomel Yediği Sahne

Dizinin son bölümünün açılış sahnesi de yeme – içme kültüründen referans taşımaktadır. Meryem'in mutfakta çokomel yediği görülür. Bir bisküvinin üzerinde marşmelov ve tamamen çikolata kaplı olan çokomel, geçmişten günümüze tercih edilen bir çeşit abur cubur olarak adlandırılabilinecek bir çikolatadır. Özellikle çocuklar arasında tercih edilen çokomel, dış kaplamasıyla da bilinmektedir. Çokomel kağıdının dışarısında buruşuk bir yapı hakimdir ve çocuklar, çokomel kağıdını yedikten sonra düzeltmeye çalışırlar. Çokomelin kültürümüzle bütünleştiğinin en büyük örneği ise Şair Didem Madak'ın hem kitabı hem de şiiri olan Ah'lar Ağacı'nda yer alan dizileridir (Madak, 2020):

"Yazgısını yaldızlı çokomel kağıtları gibi,
Tırnaklarıyla düzeltemiyor insan.
Yıllarca biriktirdim
Rengarenk çokomel kağıtlarını kitap aralarında.
Aşık olduğumda,
Çikolata kokardı kırmızı yazgım."

Meryem karakterine bakıldığında tıpkı şiirdeki gibi Çokomel kağıtlarını düzeltmeye çalıştığı görülür. Çokomel, Meryem için ayrı bir yere sahip olan bir yiyecektir. Meryem'in çokomeli yerken düşünceli olduğu, kağıdını düzeltirken ise bu yaptığı eylemden keyif aldığı yüzünden gözükmektedir. Dizinin kapanışında ise Meryem'in Sinan'ın evine temizliğe gittiğinde çantasından yemek için çokomel çıkardığı görülür. Çokomel kağıdına sarılı olan aslında çikolata değil bir yüzüktür ve Meryem yüzüğü görünce bayılır. Dizinin kapanış sahnelerinden olan bu sahne, aynı zamanda birinci bölümün de açılış sahnesidir. Meryem'in evlilik teklifi aldığı anlaşılır,

ilk bölümde sebebi anlaşılmayan bayılmasının nedeni aslında evlilik teklifi almasıdır. Bu evlilik teklifi de Meryem'in çok sevdiği çikolata olan çokomele sarılır bir şekilde gerçekleşmiştir.

Görsel 24: Ali Sadi Hocanın Patates Haşlama Sahnesi

Dizide yeme – içme kültürünün farklı bir yönüne değinen bir diğer sahne de kamp sahnesidir. Ali Sadi Hoca'nın kamp yaparken patates haşladığı görülür. Genellikle ateş üzerinde patatesin haşlanarak yenmesi de kırsal kesimlerde tercih edilen bir yeme – içme kültürüdür. Patates, besleyici içeriği ve ülkemizin neredeyse her coğrafyasında bulunmasıyla tercih edilen bir yiyecektir. Doyuruculuğu ön plana çıktığı için kırsal kesimde yaygın bir şekilde tercih edilmektedir. Haşlanmış patates kırsal yaşamda çok tercih edilmesinin yanı sıra pratik bir şekilde hazırlanabilmesi sebebiyle tıpkı dizide yer aldığı gibi, kamp hayatında da tercih edilmektedir. Ali Sadi Hoca'nın köydeki hocalık görevini bırakarak karavanıyla birlikte yola çıkması, tıpkı diğer karakterler gibi Ali Sadi Hoca'nın da bir değişim ve dönüşüm içerisinde olduğunu göstermektedir. Kendisi de bu değişim ve dönüşümü, tıpkı kızı Hayrunnisa gibi, kızının üniversite hayatı için şehir dışına gitmesinden sonra gerçekleşmiştir. Hem Hayrunnisa hem de Ali Sadi Hoca, kendi karakterlerinin kalıplarını, hayatlarını etkileyen bir değişim sonrasında gerçekleştirmiştir.

Görsel 25: Ali Sadi Hocanın Çay İkram Ettiği Sahne

Aynı sahne içerisinde yolunu kaybeden bir kişi Ali Sadi Hocanın karavanının yanına gelir. Yolunu kaybeden kişi Hocaya yol danışır. Hoca, kendisine çay ikram eder. Çay, ülkemizde hayatın her alanında var olan ve en sık tüketilen içeceklerin başında yer almaktadır. Ülkemizin Karadeniz bölgesinde yetiştirilen çay, hemen hemen her saatte ve her mevsimde içilen bir içecek olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle misafire çay ikram edilmesi, ikram kültürüne de önemli bir vurgu yapılmaktadır. Türk tipi çaydanlık kullanımının gösterilmesi de burada önem taşımaktadır. Çünkü Türkiye'de çayın demi farklı bir üst çaydanlıkta, kaynar su ise alt çaydanlıkta olacak şekilde; önce demin sonrasında ise kaynar suyun dökülmesiyle servis edilir. Tıpkı çaydanlık gibi çayın içildiği bardak da ülkemizde diğer ülkelerde tüketilen çay kültürüne göre farklılık göstermektedir. *Tavşan kanı* olarak kırmızı renkte olması makbul sayılan çay, önce dem sonra sıcak su olacak şekilde, *ince belli* olarak adlandırılan bardakta tüketilmektedir. Bu bardağın da konulduğu bir bardak altlığı bulunmaktadır. Çay bardağı ve bardak altığı da tıpkı çay içimi gibi, kültürümüzü resmeden motiflere örneklik teşkil edecek şekilde modellere sahiptir. Çay kültürünün içiliş tarzı, hazırlanış tarzı ve sunuş tarzı, diğer ülkelerde var olmayan ya da çok az bilinen bir çay kültürünü resmeder. Bu temsil, çay kültürünün yaratmış olduğu atmosfer ile Türk kültürünün farklı ögeleri arasında da yakınlık kurulmasına ve betimlenmesine sebep olmuştur. Çayın Türk toplumunda ifade ve temsil ettiği değerler samimiyet, içtenlik, tevazu, dostluk, sıcakkanlılık ve misafirperverlik gibi sosyal hasletlerdir ki bunlara birçok başkaları daha rahatlıkla ilave edilebilir (TAK, 2022, s. 21). Bu sebeple kültürel çalışmalarda da çay öne çıkan yeme – içme ögelerinden biri olmuş, dizi ve film sahnelerinde sık sık tercih edilmiştir.

Son bölümde yer alan müziklere bakıldığında, ilk bölüm ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Anlatım tarzı olarak karakterlerin hikayesine odaklanan Bir Başkadır dizisinin son bölümünde de karakterler arası diyalogların ön planda tutulduğu, daha az arka fon müziği tercih edildiği görülmektedir. Dizide yer alan şarkılar ise şunlardır:

1. Clair De Femme – Jean Musy
2. La Maison Est En Ruine – Claude Morgan, Michel Delpech, Jean-Michel Franck Rivat
3. Ceaser & Cleopatra Theme – Russ Case
4. L'ultima Neve Di Primavera – Franco Micalizzi
5. Çoban Yıldızı – İstanbul Gelişim Orkestrası
6. Sarhoş – Mahzuni Şerif
7. Sürü – Yılmaz Güney

Tıpkı ilk bölümdeki gibi, Yeşilçam sinemasında tercih edilen müzikler son bölümde de tercih edilerek diziye kültürel derinlik kazandırılmak istenmiştir. Şarkılardan kesitler, genellikle karakterler arasında gerçekleşen diyaloglardan ya da karakterin yaşadığı bir anlatıdan hemen sonra başlamış ve müziğin yer aldığı sahnelerde diyaloğun olmadığı, anlatının görsel olarak betimlenerek güçlendiği sahneler tercih edilmiştir. Örneğin *La Maison Est En Ruine*, Yasin ve Ruhiye arasında geçen ve Ruhiye'nin geçmiş hayatı hakkında bilgi edindiğimiz, Yasin ve Ruhiye arasındaki aile bağının gösterildiği, Yasin'in kendi geleneksel erkek rolünü yıkarak ağlamaya başladığı sahne sırasında arka planda yer almıştır. Ülkemizde sıklıkla kullanılan "erkekler ağlamaz" sözünü sessiz ağlayışıyla bu sahnede yıkan Yasin'in şarkı sırasında ailesi için kurmuş olduğu evden kesitler gösterilerek yaşantılarıyla ilgili bir bağ yakalanmak istenmiştir. Şarkının adı Türkçeye çevrildiğinde ise *"Ev Harabeye Dönmüş"* olarak çevrilebilmektedir. Bu da şarkı sırasında evin içinden ve dışından görüntüler barındırmasıyla paralel bir anlatıyı yansıtmaktadır. Hayrunnisa'nın okumak için evden ayrılacağı sırada babasıyla yaptığı konuşma sonrasında *L'ultime Neve Di Primavera* şarkısı yer almaktadır. Şarkının adı Türkçeye çevrilmek istendiğinde ise *"İlkbaharın Son Karı"* olarak çevrilebilir. Bu sahnede de Hayrunnisa başörtü takmamak istediğini babasına söylemiş, Konya'ya giderek farklı bir hayata yelken açmıştır. Bu gidiş aynı zamanda Ali Sadi Hoca'nın hayatını da etkilemiş, kendisi de

uzun zamandır baktığı ve dışarıda duran karavanı ile kırsaldaki hayatını geride bırakmıştır. Bir değişim metaforunu kuvvetlendiren müzik seçimiyle karakterlerin değişim süreçlerinin başlangıcını anlatan sahne seçimi paralellik göstermektedir. Aynı zamanda referans gönderilen ve seçilen Fransızca şarkılar da Türk sinemasının referans aldığı Fransız film akımlarında kullanılan şarkı tercihleriyle paralellik göstermektedir. Ali Sadi Hoca'nın yanına uğrayan yolunu kaybeden kişinin arabasında ise Mahzuni Şerif'in Sarhoş şarkısı çaldığı duyulmaktadır. Kişinin tercih ettiği arabesk diyebileceğimiz şarkı ve eski bir araba modeline sahip olması da anlatımı pekiştirmek için tercih edilmiştir.

Görsel 26: Dizinin kapanış jeneriğinden bir kesit

Dizinin kapanış sahnesi de tıpkı ilk bölümde olduğu gibi şarkı eşliğinde gerçekleşmiştir. Bu sefer ilk bölümün aksine, Yeşilçam zamanlarından, eski İstanbul'dan ve Yeşilçam filmlerinden gibi gözüken sahneler yer almaktadır. Bu sahnelerde eski şehir hayatındaki kesitlerin yanı sıra kırsal hayattan da kesitler yer almıştır. Jenerik akmaya başlarken İstanbul Gelişim Orkestrası'nın Çoban Yıldızı parçası çalmaya başlar. Bu parçayla jeneriğin yanı sıra bahsedilen görüntüler ekranda belirir. Nostaljik bir temanın yakalandığı dizi kapanışında hem eski İstanbul, hem Türkiye'deki yaşayış hem de yeme – içme kültürü gibi sahneler tercih edilmiştir. Örneğin kapanış sahnesinde bir seyyar simitçinin yer aldığı görülür. Ülkemize özel lezzetlerden biri olan simit, seyyar arabalarla simitçiler tarafından sokaklarda satılmaktadır. Tıpkı simitçinin yer alması gibi kültürel ögelere derinlik katan referans kareleri barındıran kapanış jeneriği, dizinin son bölümü olması sebebiyle bir veda olarak yorumlanabilmektedir.

3.7. Şahmaran Dizisi Üzerine Betimsel Analiz

Şahmaran dizisi 2023 yılında Netflix Türkiye platformunda yayınlanmış olup yönetmenliğini Umur Turagay, senaristliğini ise Pınar Bulut üstlenmektedir. Pınar Bulut, 2011 yılında ATV'de yayınlanan ve dönemin popüler dizilerinden biri olan Ezel'in senaryo yazarlığını üstlenmiş; Suskunlar, Maral, 20 Dakika, Mucize Doktor gibi farklı televizyon kanallarında yayınlanan ve adından bahsettiren farklı dizilerin de senaristliğini yapmıştır. Pınar Bulut ve Umur Turagay'ın Şahmaran dizisinden önce ortak çalıştığı bir diğer dizi ise Suskunlar'dır. Suskunlar dizisinde yönetmen koltuğunu paylaşan Umur Turagay, Güzelliğin Portresi, İkimizin Yerine, Karışık Pizza filmlerinin de yönetmenidir. Şahmaran dizisinin yanı sıra Netflix Türkiye orijinal dizi içeriklerinden olan Sıcak Kafa dizisinin de yönetmenliğini üstlenmektedir. Dizinin oyuncu kadrosunda ise Serenay Sarıkaya, Burak Deniz, Mustafa Uğurlu, Mahir Günşiray, Mert Ramazan Demir, Ebru Özkan, Hakan Karahan, Elif Nur Kerkük, Mehmet Bilge Aslan, Berfu Halisdemir, Nilay Erdönmez, Nil Suda Albayrak, Ayşe Lebriz Berkem, Saadet Işıl Aksoy, Beran Soysal, Almina Günaydın yer almaktadır. Netflix'te 2025 yılı itibariyle iki sezonu bulunan dizinin birinci sezonu sekiz bölümden ikinci sezonu ise altı bölümden oluşmaktadır. Fantastik, dram türünde olarak Şahmaran'ın Netflix Türkiye Youtube sayfasında 2 Ocak 2023 tarihinde yayınlanan resmi fragmanının yayın tarihinden bu yana 1.442.436 izlenme ve 13.000 beğeni almış olup açıklamalar kısmında ise "Şahsu, tam merkezinde olduğu Şahmaran kehanetinden ve onu bekleyen aşktan habersizdir. Oysa sadece iki kişinin değil, iki ırkın kaderi bu aşka bağlıdır. İnsanların ve yılanların…" şeklinde tanıtılmıştır (https://www.youtube.com/watch?v=T5o8goxVFZE, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2025). Dizinin konusuna genel hatlarıyla bakıldığında, Anadolu mitleri arasında yer alan ve anlatılarda sıklıkla rastlanan, vücudu yılan başı ise insan olarak resmedilen Şahmaran adı verilen doğa üstü mitolojik yaratıktan esinlenilmiştir. Anadolu mitolojisinde bir Şahmaran öldüğünde, ruhunun kızına geçtiğine inanılmaktadır. Şahmaran üzerine birçok efsane mevcuttur. Farklı halk hikayeleri, günümüze kadar ulaşmıştır. Fakat dizide ele alınan konu ile en çok örtüşen hikayeyi Yazar Didem Havlioğlu *Şahmaran: Bir Anadolu Efsanesi* adlı yazısında Musa Abdi'nin Câmasbnameler adlı eserinden yer alan Şahmaran hikayesini konu almıştır. Özet olarak Camasb'ın babası olan ve ölümsüzlüğü arayan Danyal'ın ölümünden sonra Camasb annesiyle birlikte tek kalır.

Birgün bir kuyuya girer ve arkadaşları kendisini orada bırakır. Camasb'ın Şahmaran ile tanıştığı bu hikaye aşağıdaki şekilde devam eder:

> *"Çaresiz Câmasb, bıçağıyla kuyunun dibini kazmaya çalışır. Sonunda ışık görür. Bunu takip ederek bir mağara gölüne ulaşır. Uyanınca çevresini yılanların sardığını dehşet içinde fark eder. Aralarından biri ona yaklaşır. Bu yılanın yüzü insan gibidir ve onunla konuşmaya başlar. Korkmamasını, kendisinin yılanların şahı, Şahmaran olduğunu söyler. Ona birçok yiyecek ve içecek ikram eder. Câmasb'ın başına gelenleri, nasıl oraya gittiğini anlatmasını ister. Câmasb'ı dinledikten sonra Şahmaran da kendi hikayesini, kendisini yakalayan ve buraya hapsolmasına neden olan Bulkiyâ'nın hikayesini anlatmaya başlar. Bundan sonra Bulkiyâ'nın yedi denizi aşan, periler ve canavarlarla dolu fantastik hikayesini anlatır. Câmasb bunu dinlerken yıllar geçer. Artık evine gitmek istediğini söyler ama Şahmaran onu bırakmak istemez. Bunun en önemli nedeni, artık bir insanoğlunun onun yerini bilmesi ve diğerlerine de söyleyebileceğidir. Çünkü Şahmaran'ın etini yiyen şifa bulur, insanoğlunun erişemediği hikmetleri öğrendiğinde onu oyalamak için bir hikaye daha anlatacağını söyleyerek bu sefer Cihan Şah hikayesini anlatır. Bu da en az Bulkiyâ'nınki kadar fantastik ve uzun bir hikayedir. Câmasb ne kadar ilgiyle dinlese de sonunda yine sıkılır ve gitmek ister. Şahmaran onu daha fazla tutamayacağını anlayınca, kendisini gördüğünü kimseye anlatmamasını ve asla hamama gitmemesini tembihleyerek serbest bırakır. Câmasb uzunca bir süre sözünde durur. Ancak bir gün gelir sözünü unutur ve hamama gider. Şahmaran'ı görenlerin vücutlarının pul pul olduğunu herkes bildiği için artık sırrını saklayamaz. Bu sırada ülkenin padişahı Keyhüsrev çaresiz bir hastalığa tutulur. Derdinin tek çaresi Şahmaran'ın etini yemesidir. Bunu bilen vezir Şehmur Câmasb'ı bulur ve Şahmaran'ın yerini söyletir. İhanete uğrayan Şahmaran, Câmasb'ı suçlamaz. Câmasb'ın başını padişahla birlikte kendisinin, kuyruğunu da vezirin yemesi gerektiğini söyler. Böylece vezir ölür ama padişah iyileşir, Câmasb da birçok hikmetin sahibi olur."* (Havlioğlu, 2012, s. 347-349)

Dizinin de yukarıdaki hikayeye bağlı kalarak Şahmaran'a, ana kahraman üzerinden atıfta bulunduğu görülmektedir. Fakat hikayenin dizide daha farklı ele

alındığı, son bölümde anlaşılmaktadır. İnsanlar ve yılanlar olarak iki farklı ırkın arasında süregelen üstü kapalı savaş sırasında, bu iki farklı ırktan kişilerin aşkı ve aşkın sonucunda var olan kehaneti konu almaktadır. Dizinin fantastik türde yer alması, Netflix dizileri içerisinde normal bir durum olarak karşılansa da Türk televizyon dizileri ile ele alındığında, dizi türü olarak farklılaştığı görülmektedir. Netflix'in ilk dizilerinden olan Hakan Muhafız ve Atiye'de tıpkı Şahmaran gibi mitolojik hikayelerden beslenerek fantastik türde yayına sunulan diziler arasında yer almaktadır.

3.7.1. Şahmaran Dizisi Birinci Sezon Birinci Bölüm Betimsel Analizi

Görsel 27: Şahmaran Birinci Bölüm Açılış Sahnesi

Dizinin birinci bölmünün açılış sahnesinde uçurumun kenarında bir adam ve adamın etrafını saran yılanlar olduğu görülür. Adam uçurumdan atlayarak intihar etmeye çalışır fakat atladığında ölmez. Arka planda ise dizinin ana hikayesi de olan Şahmaran'ın ağzından insanların ihanetine dair replikler yer almaktadır. Açılış sahnesindeki bu anlatı yapısına bakıldığında dizi, ana temaya değinen ve merak uyandıran bir kare ile açılış yaparak seyirciyi hikayeye çekmeyi amaçlamıştır. Taşlarla ve toprak ile çevrili olan alan, kırsaldaki çorak bir yaşamı andırmaktadır. En başta intihar etmeye çalışan kişinin kim olduğu ya da yılanlar ile arasındaki bağlantı hakkında herhangi bir bilgi paylaşılmamaktadır.

Görsel 28: Şahsu

Şahmaran Dizisinin ana karakteri Şahsu'dur. Annesinin ölümünün ardından dedesini bulmak üzere İstanbul'daki hayatını terk edip Adana'ya doğru yola çıkan Şahsu, köy hayatıyla tanışarak hem geçmişini hem de aile köklerini yakından tanıma fırsatı yakalamaktadır. Bu süreçte Şahsu, annesinin sakladığı bir tohumu dedesine ulaştırmaya çalışmaktadır. Bu hareket aynı zamanda bir kuşaklar arası iletişimi simgelemektedir. Dedesi, herhangi bir sebep göstermeden annesi çocukken onu terk etmiştir ve annesi bir daha dedesine ulaşamamıştır. Şahsu, annesinin dedesinin yerini bilmediğini farz eder fakat annesinin ölümünden sonra eşyalarını karıştırırken dedesinin Adana'daki adresini bulur. Bunun üzerine dedesine hesap sormak için yola çıkar ve Adana'ya gelir. Şahsu burada dedesiyle yüzleştiğinde aslında annesinin dedesine ulaştığını, yıllar içerisinde ona birçok mektup yazdığını da öğrenir. Dedesi bu mektupları Şahsu'ya verir. Şahsu, belirli ilaçlar kullanmakta ve sık sık kabuslar görmektedir. Şahsu'nun gördüğü kabuslar ve kafasının içerisinde gerçekmiş gibi duyduğu sesler, annesinin de duyduğu sesler ile örtüşmektedir. Şahsu, bunu delirmenin bir eşiği olarak görmektedir. Kendisiyle annesi arasında da bu çerçevede yakınlık kurmaktadır. Edebiyat Fakültesinde asistan olan Şahsu'nun, Adana'daki üniversitede geçici bir kadro bularak burada kalma kararı alması, dedesinin yaşadığı yerdeki kültürü ve oradaki hayat tarzını yakından tanımasına büyük bir olanak tanır. Burada bir diğer önemli karakter olan Maran ile tanışır. Maran ile tanışmanın hemen ardından dizideki olay örgüsü de gittikçe hızlanarak akmaya başlamıştır. Şahsu, kaldığı otelde köyde bir Hıdırıllez kutlaması olacağını öğrenir. Katıldığı Hıdırellez kutlaması, kültürel diplomasi bağlamında önem taşımaktadır. Mayıs ayında çeşitli bölgelerde kutlanan Hıdırıllez, dizi içerisinde bir festival havasında resmedilmiştir. Şahsu da şehirden

gelen bir misafir gibi bu festivalin içerisinde bir izleyici konumundadır. Yerel halk tarafından normal bir şekilde kutlanan bu festivalin Şahsu penceresinden resmedilmesinde, şehir ve kırsal hayattaki farklı dinamikler de göz önünde tutulmuştur. Şahsu ve yerli halk profili de görünüş ve giyim tercihi olarak birbirinden farklı resmedilmiştir. Şahsu köye şehirden gelen, modern Türk kadınını simgelemektedir. Kendisi İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Akademik bir mesleğe sahip olması da bu durumu destekler niteliktedir. Dış görünüş olarak Şahsu; sarışın, uzun boylu, uzun saçlı bir görüntüye sahiptir. Ülkemizin geneli düşünüldüğünde Şahsu'nun fiziksel görünüşü her ne kadar ülkemiz genelindeki kadın imajı ile örtüşmese de bu tiplemeyi görmenin mümkün olmadığını söylemek doğru değildir. Ülkemiz, farklı kültürlere ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir coğrafyada konumlanarak birçok farklı etnik kökeni barındıran bir ülke konumundadır ve hemen hemen dünyanın her yerinde görülebilecek insan tiplemesini ülkemizde görebilmek doğaldır. Açılış sahnesinde yer alan Şahsu'nun binmiş olduğu trende resmedilen tiplemeler ise, ülkemizdeki kişilerle uyum göstermektedir. Hem genç, hem yaşlı; hem kadın hem erkek profili, Şahsu'nun bindiği trende yer almaktadır. İstanbul'dan Adana'ya giden tren ise, eski trenlerden seçilmiştir. Bu şekilde, hikayeye bir derinlik katılmak istenmiştir. Yolculuk, ülkemizin eski karelerinden izler taşımaktadır. Trenin kurak bir arazi içerisinde, neredeyse hiçbir yaşam belirtisinin yer almadığı, sarı tonlara hakim, dağların ve tepelerin bulunduğu bir alandan geçtiği görülür. Bu görüntü, ülkemizdeki Anadolu coğrafyasının toprak özelliği ile örtüşmektedir. İstanbul'dan Adana'ya uzanan tren yolculuğunda da dizide yer alan trenin geçtiği alanlara yakın sahneler görmek mümkündür. Ana karakter olan Şahsu'nun ismine bakıldığında da gündelik hayatta sık tercih edilen bir isim değildir. Dizilerin hikaye anlatısında önemli bir yere sahip olan ana karakterler, genellikle seyirci ile bağ kuran asıl karakterlerdir. Burada Şahsu karakterinde daha farklı bir imaj seçilmesinin sebebinin, mitolojiye dayanan hikayeyi güçlendirmesinin yanı sıra televizyon seyircisi ile de bütünleşme yakalayacak bir yıldız oyuncu seçimi üzerine yapıldığını söyleyebilmek mümkündür. Birinci bölümde Şahsu'nun hikayesinin yanında diğer karakterlerin hikayelerinden de bahsedilmektedir.

Görsel 29: Maran

Dizide yer alan bir diğer ana karakter ise Maran'dır. Maran, Şahsu'nun dedesinin yan evinde, üç kız kardeşi ve babasıyla birlikte yaşamaktadır. Ailesi, Maran'ın Şahsu ile birlikte olmasını istemektedir; bunun sebebi ise bir kehanete dayandırılmaktadır. Babası, Maran'ın seçilmiş kişi olduğuna inanır. İlk bölümde ise Maran'ın bu fikre tamamen karşı olduğu görülmektedir. Maran, seçilmiş kişi olmak istememektedir. Kehanet hakkında daha fazla detaya yer verilmemektedir. Maran, Şahsu ile göl kenarında tanışır. Kehanete karşı olan Maran, yine de Şahsu'ya bir yakınlık hissettiği görüntülerden anlaşılmaktadır. Şahsu da birgün rüyasında (kendisi gerçek olduğunu düşünmektedir) Maran'ın Hıdırıllez kutlamaları sırasında etrafı ateşler ile çevriliyken kendisini kurtardığını görür. İki karakter arasındaki diyaloglar, ele alınan kehanet ile paralellik seyretmektedir. İlk bölümde Maran karakterini çok fazla sahnede yer aldığını görmemekteyiz. Kendisi hakkında ilk bölümde aktarılan bilgiler sınırlıdır. Maran ismi de tıpkı Şahsu ismi gibi gündelik hayatta sık tercih edilen bir isim değildir fakat Maran tiplemesi, Şahsu tiplemesine göre, fiziksel görünüş olarak ülkemizdeki erkek profiline daha yakın özellikler taşımaktadır. Maran karakteri, esmer teni ve koyu saç rengi, kirli sakallı görüntüsüyle Türk erkek kimliğiyle belirgin bir şekilde örtüşmektedir. Adana'da köyde yaşamalarına karşın Maran ve ailesi, köy hayatındaki kişiler gibi resmedilmemiştir. Maran giyimi ve konuşma tarzıyla şehirli bir kişiyi andırmaktadır. Köy hayatında karşılaşılması zor olan bu ailenin neden Adana'da bir köyde yaşamayı tercih ettiği ile ilgili detaylı bilgi ilk bölümde verilmemektedir. Dizinin kapanış sahnesinde ise Maran'ın aslında bir yılan olduğu görülür.

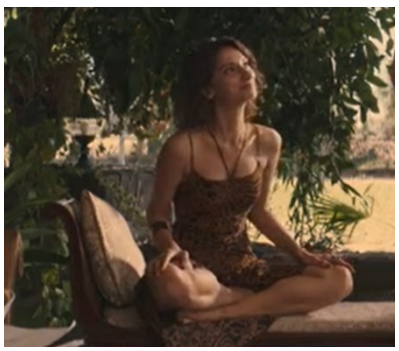

Görsel 30: Maran'ın Kardeşi Diba

Şahsu'nun köye gelmesiyle birlikte görünen bir diğer karakter ise Maran'ın kız kardeşi olan Diba'dır. Diba, Şahsu'nun köye geldiğini görünce heyecanlanır ve Şahsu'nun geldiğini ailesi ile paylaşır. Kendisinin de bahsedilen kehanete inandığı anlaşılmaktadır ve bu kehanetin kilit isminin Şahsu ve Maran olduğu bilinmektedir. Diba, Şahsu'yu yakından tanımak ister ve üniversitede Şahsu'nun dersine katılarak kendisinin videosunu çeker. Diba, daha genç ve daha heyecanlı, girişken kız kardeş rolündedir. Kıvırcık kısa saçları, saçlarının belirli alanlarının ucunda bulunan boyalar, ülkemizdeki üniversite gençlerinden bir tiplemeyi canlandırdığı betimlemesini güçlendirmektedir. Diba da tıpkı Maran gibi fiziki görünüş olarak ülkemizde karşılaşabileceğimiz özelliklere sahiptir. Kendisi de tıpkı Maran ve Şahsu gibi, eğitimli, şehirli olarak resmedilen, İstanbul Türkçesi ile konuşan ve köy insanı profili ile örtüşmeyen bir karakterdir. Diba ismi de ülkemizde sıklıkla karşılaşabileceğimiz bir isim değildir. Diba hakkında dizinin ilk bölümünde farklı bir detay bulunmamaktadır.

Görsel 31: Maran'ın Kardeşi Bike

Görsel 32: Maran'ın Kardeşi Hare

Maran'ın diğer iki kız kardeşi ise Bike ve Hare'dir. Bike ve Hare, Diba'dan da daha az sahnede görülür. Genellikle aile resminin verildiği sahnelerde yer almaktadırlar. İki kız kardeşin de çok fazla bir diyaloğu bulunmamaktadır. Bike, Diba ve Hare'nin de dış görünüşü birbirleriyle paraleldir. Giyiniş tarzlarına bakıldığında köy hayatına sahip bir yaşantı süren kişilerden ziyade şehirli imajı çizilmiştir. Aynı zamanda fular takmaları, kıyafetlerinde farklı tamamlayıcı parçalar tercih etmeleri, daha seküler ve sanatçı imajı yaratan bir görünüşe sahip olmalarını sağlamaktadır. Bike ve Hare'nin yer aldığı ilk sahne de sanatçı imajını güçlendirmektedir. Bike'nin ilk sahnelerinde Hare'nin resmini çizdiği, Hare'nin ise Bike'ye resim çizmesi için modellik yaptığı görülür. Bike ev içerisinde olunmasına rağmen güneş gözlüklerini çıkarmayan bir karakterdir. Diba ise tıpkı diğer karakterler gibi modern imaja sahip konuşkan bir karakter olarak resmedilir.

Görsel 33: Maran'ın Babası Ural

Maran'ın babası Ural da çocukları gibi şehirli ve kültürlü bir kişilik imajı yaratmaktadır. Doktor olan Ural, Maran ve Şahsu arasında geçmesi gerektiği düşünülen kehanete en çok inanan isimlerden biridir. Maran'ın seçilmiş olduğuna inanır. Maran'ın ve ailesinin yapısına genel olarak bakıldığında karakterlerin her birinin olay örgüsünün tam tersine bir taşradan ziyade şehir hayatının hakim olduğu bir alanda karşılaşılabilineceği söylenebilir. Özellikle gelişmişlik seviyesinin yüksek olduğu şehirlerin içerisinde, gelir seviyesinin yüksek olduğu bölgeler/ilçelerde oturan kişilerle Maran'ın ailesinin yapısı örtüşmektedir. Aynı zamanda ailenin davranışları ve konuşmalarının yanı sıra yeme – içme kültürünün de bu yapı ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Bir sahnede Maran akşam evinin balkonunda otururken şarap içer. Bu,

kırsal hayatta yaşayan bir insanın oluşturacağı görüntüden farklı bir görüntüdür. Aynı zamanda evin atmosferi de köy yaşantısından oldukça uzaktır. Ural karakteri, çocuklarının karakteri yerine ülkemizde karşılaşabileceğimiz, ismi de tercih edilen ve gündelik hayatta görebileceğimiz bir karaktere daha yakın resmedilmiştir.

Görsel 34: Şahsu'nun Dedesi Davut

Şahsu'nun bulmak için İstanbul'dan Adana'ya doğru yola çıktığı dedesi Davut da ilk bölümde kısa kısa farklı sahnelerde yer alarak gösterilmektedir. Adana'nın bir köyünde kendi başına yaşayan Davut, insanlarla yakın ilişkisini kesmiştir. Şahsu'nun annesi ve anneannesini de terk ederek kayıplara karışmıştır. Şahsu, dedesine annesinin tohumunu vermek istemektedir ve orada kendisiyle de yüzleşmek istemiştir. Davut karakterinin kişilik özellikleri konusunda daha detaylı bilgiye ilk bölümde yer verilememektedir. Davut isminin semavi dinlerdeki peygamber isimlerinden biri olması, ülkemizde de tercih edilen isimler arasında yer almasını sağlamaktadır. Evin içerisinde atlet ile dolaşması, kirli sakalı ve yüz biçimiyle Davut, hem ismi hem de dış görünüşü ile ülkemizdeki orta yaşlı erkek profiliyle örtüşmektedir. Bu görüntüsüyle Davut, ülkemizdeki ev babası karakteri ile de örtüşmektedir. Evin içerisinde atlet ile dolaşan baba tiplemesi, Davut'un karakteri ile doğru orantılıdır. Davut karakteri, dizideki diğer karakterlere göre gündelik hayatta karşılaşılma olasılığı daha yüksek olan bir karakterdir. Davut'a hem şehir hayatında hem de kırsal hayatta rastlanabileceği söylenebilir. Davut ve Şahsu'nun bir sonraki karşılaşma sahnesinde Davut, Şahsu'nun kaldığı otele gider ve onunla yüzleşmek ister. Şahsu'nun düşündüğünün tam aksine annesi, kendi babası olan Davut ile temasa geçmiş ve

kendisine birçok mektup yazmıştır. Bu mektupları dedesi Şahsu'ya verir. Sahnenin anlatım gücünü ve drama seviyesini yükseltmek adına sahnedeki ışık kurgusuna dikkat edilmiş, sahnede kırmızı ağırlıklı bir ışık kullanılmıştır. Bu da dizi içerisinde ışıklandırmanın ön planda olduğu referans sahneleri arasında yer almaktadır. Bu sahne, Davut'un aynı zamanda en çok konuştuğu sahne olarak birinci bölümde yer almaktadır.

Görsel 35: Salih

Görsel 36: Medine

Kimsesiz gözüken ve insanlarla fazla iletişim kurmayan Davut'a ise Salih ve eşi Medine yardım etmektedir. Davut'un sağ kolu olan Salih ve Medine, Davut'un gündelik işlerine yardım etmektedir. Tıpkı Davut karakterinde olduğu gibi, Salih ve Medine isimlerinin de İslam dininde önemi bulunmaktadır. Salih ve Medine karakterlerine bakıldığında konuşma tarzları, giyinişleri bakımından ülkemizde kırsal kesimde yaşayan insanlarla örtüşmektedirler. Salih ve Medine, kırsal hayattaki yaşama uygun olarak resmedilen ilk karakterler olarak dizide ön plana çıkar. Böylelikle dizinin anlatımında yer alan ve kültürel diplomasi bağlamında ele aldığımızda hikayeyi destekleyen karakter olgusu güçlenir. Birinci bölümde Medine'nin hamile olduğu söylenir ve iki karakter de Hıdırıllez kutlamalarında Şahsu ile yüzleşerek Davut ile ne konuştuklarını sorar. İki karakterin de Davut'a karşı korumacı bir tavrının olduğu, Şahsu'yu çok sevmedikleri anlaşılır.

Medine'nin iki aylıkken doğum yapıp bir yılan doğurması, dizide anlatılan kehanetin adımlarıyla örtüşmektedir. Kehanetin son adımı, hamile olan bir kadının yılan doğurmasıdır. Ardından kehanet gerçekleşmeye başlayacaktır. Medine, doğum

sırasında vefat eder. Kısa zamanlı bulunan bu karakterler, hikaye anlatısını desteklemiş ve köylü olarak adlandırabileceğimiz insan profilinden de izler taşınmasını sağlamıştır.

Görsel 37: Şahsu'yu Üniversiteye Davet Eden Tutku Hoca

Dizide yer alan bir diğer yardımcı karakter ise Tutku Hocadır. Tutku Hoca, Şahsu'nun Adana'da kalabilmesi için kendisine yanında asistanlık görevi teklif eder. Tutku Hoca bunun dışında sadece Hıdırellez kutlamalarının olduğu sahnede görülmektedir. Kısa ve turuncu saçları, orta yaşlı olması ve giyim tarzıyla kendisi de ülkemizdeki farklı alanlarda çalışabilecek kadın eğitimci tiplemesiyle örtüştüğü söylenebilir.

Görsel 38: Şahsu'nun Kaldığı Pansiyondaki Resepsiyon Görevlisi

Dizide yer alan ve ele alınan son karakter ise, Şahsu'nun kaldığı pansiyonun resepsiyon görevlisidir. Yardımcı bir karakter olarak ön plana çıkmaktadır. Hikaye anlatımını ve birtakım olay hikayelerini (Örneğin Maran ve Şahsu'nun gölde karşılacağı sahneden önce gölü Şahsu'ya resepsiyon görevlisi tarif eder. Hıdırellez kutlamalarının yapılacağını da Şahsu'ya kendisi söyler) Görevlinin konuşma tarzına

ve ağzına bakıldığında Adana bölgesinin yerel ağzı ile örtüştüğü görülmektedir. Aynı zamanda dış görünüş olarak da bölgenin erkek tiplemesi ile örtüşmektedir. Şahsu pansiyona geldiğinde resepsiyon görevlisine muhakkak küveti olan bir oda istediği hatırlatır. Fakat pansiyonda küvetli bir oda vardır ve o da doludur. Odada kalan kişi Hıdırellez kutlamaları sebebiyle konaklamasını uzatmaya karar vermiştir. Resepsiyon görevlisinden öğrenilen en önemli detay ise Hıdırellez kutlamalarının olacağı, bu kutlamalar sırasında her yerin kapalı olacağıdır.

Görsel 39: Maranların Evlerinin Balkonu

Dizide yer alan ev sahneleri ve dekorasyonlar incelendiğinde, iki farklı görüntü ortaya çıkmaktadır. Maran'ın ailesinin evi daha bohem tarzlı, çok fazla tablo ve kitap içeren bir ev olarak resmedilir. Karakterlere bakıldığında da evin tarzı, içerisinde yaşayan insanlar ile örtüşmektedir. Ev, bir köy evinden ziyade bir yazlık evine benzemektedir. Davut'un evi ile kıyaslanıldığında yan yana yer alan bu iki evin birbirinden çok farklı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Maranların evi daha yeşillik dolu bir alanda yer alıyormuş gibi resmedilirken Davut'un evi ise daha kurak bir ortamda yer alan evmiş gibi resmedilir. Neredeyse karşılıklı sayılabilecek kadar yakın olan bu iki evin farklı görüntüsü, tıpkı hikayedeki karakterlerin farklılığındaki gibi aynı farklılığı yansıtmaktadır. Yazlık eve benzeyen Maranların evi, daha eğitimli ve farklı gelir seviyesine sahip bir imaj yaratmaktadır. Evin dışarısıyla birlikte içeride de uzun bitkilerin tercih edildiği görülmektedir. Eşyalar renkli olarak tercih edilmiş ve tercih edilen eşyalarda Batı görüntüsüne daha yakın eşyalar kullanılmıştır. Maranların evinde tercih edilen bu eşya yapısını ülkemizde seküler olarak adlandırabileceğimiz kesimin evinde görebilmek mümkündür fakat ülkemiz genelinde yer alan ev kültürü, özellikle kırsaldaki ev kültürüyle tam olarak örtüşmemektedir. Karakterlerin kırsal yaşamdaki karakterlerden farklı bir biçimde ele alınması ve evin de aynı şekilde farklı

bir görüntü ile lanse edilmesi değerlendirildiğinde dizide de Maran'ın ailesi ile ilgili bu anlatımın hedeflendiği çıkarımı yapılabilir.

Görsel 40: Ural'ın Çalışma Odası

Dizide Maranların evinde net olarak gösterilen bir diğer sahne ise babasının çalışma odasıdır. Çalışma odasına bakıldığında bütün duvarı saran bir kitaplık ve masanın üzerini de kaplayan kitaplar ön plana çıkmaktadır. Eşyalarında kitap ağırlıklı, ahşap rengin hakim olduğu ve koyu tonların tercih edildiği bu oda da, Ural karakterinin imajı ile örtüşmektedir. Taşralı görüntüsüne aykırı olan bir diğer görüntü ise oda içerisinde bulunan Antik Roma döneminden kalma eserleri andıran Roma büstleridir. Kitaplığın hemen üstünde de duvara asılı bir tablo yer almaktadır. Çalışma odasında birçok kitabın, tablonun ve büstlerin yer almasıyla Ural'ın aristokrat kimliği ile örtüşmesi pekiştirilmek istenmiştir. Ural karakterinin kırsal bir hayatta karşılaşılması düşük bir ihtimal olması gibi, Ural'ın kütüphanesi ve kütüphane düzeniyle de kırsal hayatta yer alan bir evde karşılaşılması da düşük ihtimaldir.

Görsel 41: Davut'un Evinin Dışarıdan Görüntüsü

Dizide gösterilen bir diğer ev ise Davut'un evidir. Davut'un evi, köy evi görüntüsüyle örtüşmektedir. İki katlı bu evin hemen önünde toprak bir yol geçmektedir. Davut'un evinin yer aldığı sahnelere bakıldığında daha çok sarı tonlu, toz ve ahşap görüntünün yer aldığı, daha eski gözüken, çatısız bu ev, kırsal yaşamda

karşılaşılabilecek bir ev yapısının daha iyi resmedildiği görülmektedir. Evin içerisinin dekorasyonunda da tıpkı dışarıda olduğu gibi, eskitme eşyalar tercih edilmiştir.

Görsel 42: Davut'un Evinin İçerisinden Bir Görüntü

Davut'un evinin iç görüntüsüne bakıldığında ahşap eşyalar barındıran bir ev, evin oturma alanının ortasında konumlandırılan bir soba bulunmaktadır. Evdeki eşyalara bakıldığında eşyaların eski olduğunu söylemek mümkündür. Hemen hemen her eşya ahşaptan yapılmadır. Evin ikinci katına ise ahşap bir merdivenden çıkılır, iki katlı evin salonunun tavanı da bakıldığında, köy evlerinde tercih edilen ahşap ile destekleme yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Az eşyası bulunan Davut'un evinde daha gelenekselci bir eşya görüntüsü ön plana çıkmaktadır.

Görsel 43: Şahsu'nun Pansiyondaki Odası

Şahsu'nun Adana'ya geldiğinde kalmaya başladığı pansiyon da ülkemizdeki ucuz pansiyon görüntüsüyle eşleşmektedir. Pansiyonlar seyahat sırasında kısıtlı bütçesi olan kişilere ucuz konaklama imkanı sağlamakta fakat otel ve motellerle kıyaslanıldığında daha düşük kalite hizmet sunan yerlerdir. Şahsu'nun küçük odası, odanın içerisinde sadece yatak bulunması, ayrı bir alan yerine direkt yatak ucunda bulunan bir lavabo olması ve hemen yanında televizyonun yer alması, iç içe bir görüntünün aktarılmasını sağlamıştır. Pansiyon odasının dekorunda tercih edilen eşyalar, ülkemizde kullanılan eşyalarla da örtüşmektedir. Herhangi bir eşya, ülkemizde bulunmayan ya da tanıdık gelmeyen bir görüntüye sahip değildir.

Görsel 44: Hıdırıllez Kutlamaları Alanındaki Bir Seyyar Satıcı

Şahmaran'ın ilk bölümünde Hıdırellez kutlamalarının yer almasıyla birlikte dizi, Türk yeme – içme kültürüne referans sağlayan birçok sahne içermektedir. Ülkemizde Hıdırellez kutlamaları birçok bölgede yapılmaktadır. Hem şehir içinde hem de kırsal alanlarda yapılan kutlamaların ölçeği farklılık göstermektedir. Bahardan yaza geçişi simgeleyen Hıdrellez bayramı, Hıdır ve İlyas isimlerinin halk ağzında birleşik söylenmesinden oluşmuş ve bir gelenek halinde Türkiye, Irak, Suriye, Balkanlar, Kırım yarımadası ve buralara yakın bölgelerde her yıl, Gregoryan takvimine göre 6 Mayıs'ta yaz mevsimine geçişin sevinci olarak kutlanan bir halk bayramının adıdır (Yücel, 2011, s. 249-256). Hıdırellez ile ilgili olan bir diğer batıl inanç ise, o gece dilenen dileklerin gerçek olacağı yönündedir. Bu inanışa referans olarak Hıdırellez alanında büyük bir ağaç gösterilir ve insanlar bu ağaca çaput bağlamaktadır. Türklerin İslam öncesi inançlarına göre her dağın, her kutlu pınarın, göl ve ırmakların, kutlu ağaç ve kayaların "izi" (sahip)leri vardır (Gökbel, 1996, s. 176). Eski Türk geleneklerinden bu yana eskimeyen çaput bağlama, genellikle bir dileğin dilenmesi ve ağaca bir kumaş, ip ya da bez parçasının bağlanmasıyla gerçekleşir. Hatta bazı bölgelerde dilek ve isteklerin kağıda yazılarak ağaca asıldığı da görülmektedir. Bu geleneğin Hıdrellez kutlamalarının bulunduğu bir ortamdaki ağaç üzerinde gerçekleşmesi, kültürel diplomasi bağlamında sunulan kültür kodlu mesajlar arasında güçlü bir örneklik teşkil etmektedir.

Görsel 45: Hıdırellez Alanında Bulunan Dilek Ağacı

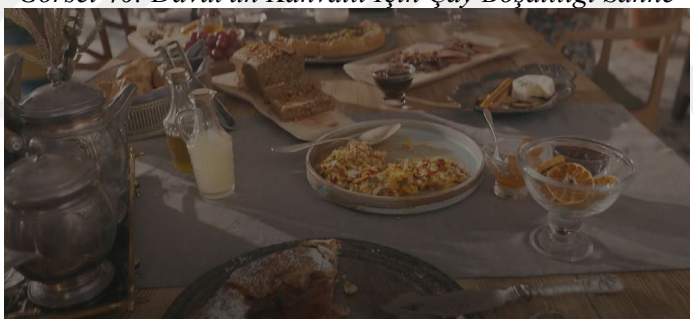
Hıdrellez ya da Hıdırellez kutlamalarında tercih edilen insan profili, yaratılmaya çalışılan yerli halk profili ile örtüşmektedir. Yerli halktan kimileri Türk kahvesi içmekte, kimileri ise rakı ya da bira içmektedir. Hıdrellez kutlamaları sırasında sık sık rastlanan ateş üzerinden atlama görüntüsü de kutlama alanı içerisinde yer almaktadır. Bu görüntülerle ülkemizdeki panayır havasını yansıtan bir ortamda içilebilecek içecek çeşitlerinin yanı sıra yeme – içme kültürümüzden de referans ögeleri oluşturulmasına destek olmuştur. Hıdırellez kutlamalarının yer aldığı panayır alanında farklı stantlar kurulmuş ve stantlarda satıcılar farklı ürünler satmaktadır. Her birine ayrı ayrı değinilmese de kumda kahve yapıldığı, panayır alanında şalgamcı, tatlıcılar olduğu görülmektedir. Aynı zamanda birçok kutlama alanında bulunduğu gibi çanta ve takı satan satıcılar da kutlama alanında yer almaktadır. Seyyar satıcılarında yer verildiği çeşitli sahnelerde hem tezgah açan seyyar satıcılar, hem de tezgahını kafasının üzerinde taşıyan satıcılar gözükmektedir. Ülkemizde simitçilerle bağdaştırılan ve sürekli olarak gezer halde bulunan seyyar satıcıların, kafasının üzerinde bir tepsi ile sattığı ürünleri taşıması olağan bir durumdur. Fakat bu görüntü, farklı ülkelerdeki kişiler için alışık bir görüntü olmayabilir. Aynı zamanda Şahsu'nun panayır sırasında şekerpare yediği de görülmektedir. Ülkemiz, şerbetli tatlılar bakımından geniş bir yelpazeye sahiptir ve bunlar arasında tercih edilen, her tatlıcıda bulunabilecek tatlılardan biri de şekerparedir. Dizinin ilk bölümünde Hıdırellez kutlamasını tercih etmesi ve bu kutlama alanının tamamen ülkemizde bulunan kutlama/şenlik kültürüyle örtüşmesi, kurumsal diplomasi bakımından incelendiğinde öne çıkan bir durumdur.

Dizideki yeme – içme sahneleri Hıdırellez kutlamalarıyla sınırlı kalmamaktadır. Sık sık çay içildiği de dizide görülen sahneler arasındadır. Kullanılan

demlikler ve bardaklar, yine dizideki anlatıyı destekler şekilde, köy hayatında göreceğimiz demlik yapısıyla perçimlenmiştir. Davut'un Şahsu'yu kendi evinde bulduğu bir sahnede Şahsu'yu uyandırmadan önce kahvaltı hazırladığı görülür. Bu sahnede Davut, Şahsu'ya çay koymaktadır. Bir Başkadır dizisinin anlatımında ele alınan çay kültürünün ülkemizdeki ikram kültürü ve kahvaltı kültürüyle bağdaşması, günün her saati ve her mevsiminde (özellikle Adana'nın sıcak iklimi düşünülerek ele alındığında) tercih edilir olması, Şahmaran dizisinde de ele alınmıştır.

Görsel 46: Davut'un Kahvaltı İçin Çay Boşalttığı Sahne

Görsel 47: Maranların Evindeki Kahvaltı Masasından Bir Kesit

Dizide yer alan bir diğer yeme – içme sahnesi ise Maranların evindeki kahvaltı sahnesidir. Bu sahneye bakıldığında tıpkı ülkemizde tercih edilen serpme kahvaltı kültürü gibi, birçok çeşit yiyecek ve içeceğin masaya serpilerek koyulduğu görülür. Fakat ülkemizin serpme kahvaltı kültüründe yer alan ürünlerle masadaki ürünler pek uyuşmamaktadır. Masada öne çıkan ürünlere bakıldığında: omlet, turta, kek, şarküteri tabağı, reçeller, zeytinyağı, kurutulmuş meyveler, süt, zeytin ve peynir çeşitleri, kruvasan gibi gündelik hayatta serpme kahvaltı kültüründe sık sık tercih edilmeyen ya da birkaç ürünün tercih edildiği bir kahvaltı masası olduğu görülmektedir. Aynı zamanda kullanılan bardak ve tabak çeşitlerinin de genellikle kahvaltılarda tercih edilen modellerden uzak, daha modern görüntüler içeren tabak ve bardaklar olduğu görülmektedir. Karakter analizinde ve mekan yorumlamasında olduğu gibi yeme –

içme kültürü bakımından da Maran ve ailesi, Türk kültürünün yeme – içme örf ve adetlerinden de farklılaştığı görülmektedir.

Dizinin ilk bölümünde yer alan müzikler değerlendirildiğinde, müzik tercihlerinin genellikle dizi anlatımını güçlendiren, efsanevi görüntüyü destekleyen, söz içermeyen şarkılardan olduğu görülmektedir. Tercih edilen müzikler bilindik müzikler değil, dizi için bestelenen müziklerden oluşmaktadır. Dizide yer alan birçok eser, Müzisyen Hakan Özer'in *Haximum* takma adıyla dizi için oluşturmuş olduğu bestelerden oluşmaktadır. Müziklerin anlatılan mesajı güçlendirmesi için tercih edilmesi, özellikle Türk televizyon dizilerinde sık sık tercih edilen bir durumdur. Şahmaran dizisi bu bakımdan Türk televizyon dizileriyle benzerlik göstermektedir. Dizide yer alan bir diğer müzik sahnelerini ise Hıdırellez kutlama alanındaki orkestra oluşturmaktadır. Kutlama alanında yer alan orkestra, ülkemizdeki eğlence kültüründe tercih edilen müzik enstrümanlarıyla örtüşmektedir. Darbuka, klarnet, kanun, davul gibi enstrümanların yer aldığı sahnelerde potpuri tarzında şarkılar tercih edilmiştir. Kutlamalarda sık sık tercih edilen, durmadan çalmaya devam eden ve sevilen eserler arasında geçişler barındıran bu kutlama kültüründe arka fonda her zaman eğlenceli şarkılar yer almaktadır. Şahmaran dizisinde de kültürümüzde yer alan kutlama ögelerinin bir parçası, müzik ögesi ile verilmiştir.

3.7.2. Şahmaran Dizisi Birinci Sezon Sekizinci Bölüm Betimsel Analizi

Dizinin birinci sezonunun son bölümde, birinci bölümde tanıtılan karakterlerin yanı sıra Cihan, Miraç, Lakmu ve Çavgeş adında yeni karakterlerin de eklendiği görülmektedir. Karakterlerin isimlerine bakıldığında Çavgeş ve Lakmu kulağa yabancı isimler gibi gelirken Miraç ve Cihan isimleri ise gündelik hayatımızda duyabileceğimiz, tercih edilen erkek isimleri arasında yer almaktadır. Son bölümde ilk bölümde bahsedilen ve dizinin ana temasını oluşturan kehanet hakkında daha fazla bilgi verilmektedir. İlk bölümde kullanılan gizemli ışıklandırma, müzik ve kutlama ağırlıklı sahne seçimleri, son bölümde de tercih edilmiştir.

Görsel 48: Cihan

Cihan, son bölümde dizinin ana karakteri olan Şahsu'nun yanında görülmektedir. Şahsu, Cihan'ı arkadaşı olarak tanıtmaktadır. Aslında Cihan'ın Şahsu'ya ilgi duyduğu anlaşılmaktadır. Bu ilginin sebebi ise gerçekleşemesi gereken kehanete dayanmaktadır. Son bölümde Şahsu'nun Cihan ve Maran arasında bir seçim yapması gerektiğini gösteren sahneler vardır. Cihan, Şahsu'nun Maran ile olan ilişkisinin arasında bulunan ve engel gibi gözüken bir yan karakterdir. Bölümde yer aldığı diyaloglarda intikam almak istediğinden bahseder ve bir diğer karakter olan Miraç ile birlikte, intikam doğrultusunda planlar yapmaktadır. Dizinin son sahnelerinde ise Maran ve Cihan'ın orman içerisinde birbiriyle kavga ettiği görülür. İkisi de Şahsu'yu bulmaya çalışmaktadır. Görünüş olarak tıpkı diğer karakterler gibi ülkemizde erkek tiplemesiyle örtüşen Cihan, iyi bir giyime ve diksiyona sahiptir. Ülkemizde gündelik hayatta karşılaşılabilecek bu erkek tiplemesi, gündelik şehir hayatında karşılaşılacak erkek tiplemesi ile örtüşmesine karşın kırsal kesimde büyüyen ya da yaşayan genç bir erkek tiplemesiyle, giyinişi ve konuşması yönünden benzerlik taşımamaktadır. Bu tezatlığın Maran'ın ailesinin yanı sıra diğer karakterlerde de ön planda olduğu görülmektedir.

Dizinin ilk sezonunun son bölümünde öğrenilen bir diğer önemli bilgi ise, kehanetin ve efsanenin neden Şahsu etrafında şekillendiğini anlatan, dedesi ile ilgili bilgilerin yer aldığı sahnelerdir. Birinci sezonunun birinci bölümünde Şahsu'nun dedesi ile arası kötü olarak betimlenirken son bölümünde aralarının iyi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Davut olarak bilinen dedesinin asıl isminin Camsap olduğu öğrenilir. Davut, ölmek üzereyken Maran onun dişleriyle kanını akıtarak yeniden canlandırır. Bu sahne karşısında şoka giren Şahsu'ya Maran, kehanetin asıl ortaya çıkış hikayesini anlatır.

Efsaneye göre Şahmaran, insanlardan uzak kendi yeraltı şehrinde yaşamakta olan yarı insan yarı yılandır. Yüzyıllarca evvel Camsap adında bir insanla birbirlerine aşık olurlar. Fakat birgün Camsap yeraltından yeryüzüne geri dönmek ister. Şahmaran tek bir şartla, yerini kimseye söylememesi şartıyla Camsap'ın bu isteğini kabul eder. Şahmaran'ın kardeşi olan Lilith buna karşı çıkar, insanoğlunun ihanet edeceğini söyler. Tıpkı Lilith'in söylediği gibi, Camsap birgün sözünden vazgeçer. Padişah çok hastadır ve tedavisi Şahmaran'da bulunmaktadır. Camsap, Şahmaran'ın yerini padişahın vezire, Şahmaran'a zarar vermemesi karşılığında söyler. Fakat vezir sözünü tutmaz ve yeraltındaki canlılara ve Şahmaran'a zarar verir. Bunun üzerine Lilith, Camsap'ı öldürmek ister. Şahmaran kardeşi Lilith'i bir kuyunun dibindeki kaleye kapatır ve onu lanetler. Şahmaran Camsap'a dönerek başını kaynatıp padişaha içirmesini; böylelikle şifa bulacağını, gövdesini kaynatıp vezire içirmesini; böylelikle vezirin zehirleneceğini, Camsap'ın ise kuyruğunu kaynatıp içmesini; böylelikle bilgeliği bulacağını söyler. Camsap söyleneni yapar. Şahmaran öldürülür ve geriye Camsap kalır. Camsap ölümsüz olur ve sürekli ölümü düşler. Lilith birgün yeryüzüne dönmeye yemin eder ve yeryüzüne döndüğünde insanoğlunun ırkını tamamen yok edecektir. Lilith'i engelleyecek bir kehanet vardır: İşaretlenmiş bir Mar ile seçilmiş bir insan kızının birbirine aşık olması gerekir.

Bu kehanet sonrası Davut'un aslında Camsap olduğu öğrenilir. Kehanette anlatılan işaretlenmiş Mar'ın ise Maran olduğu, insan kızının ise Şahsu olduğu anlaşılır. Halk efsaneleri arasında yer alan Şahmaran'ın hikayesi pek çok kaynakta hikaye anlatısı açısından farklılık gösterse de dizide de farklılıklarla ele alındığı görülmektedir. Örneğin Lilith'in Şahmaran'ın kardeşi olarak ele alınması, Camsap ve Şahmaran arasında bir aşkın yaşanması, Lilith'i engellemek için bir aşk kehanetinin olması, asıl halk hikayelerine bakıldığında görülen ana mesajlar arasında yer almaz. Dizi içerisinde yer alan efsane, dizi anlatısına bağlı kalarak kendine özgü anlatı tarzına ve hikaye örgüsüne sahip olmuştur. Kültürel diplomasi bağlamında dizinin en önemli ögesi aslında başlı başına dizinin kendisini, Şahmaran'ın hikayesi oluşturmaktadır. Anadolu coğrafyasında yer alan bu efsanenin dijital bir platform aracılığıyla seyirciye aktarılması, ülkemizin topraklarının yaşayış ve inanış açısından büyük bir tarihe tanıklık ettiğinin kanıtıdır.

Görsel 49: Çavgeş

Giderek Anadolu mitleriyle daha da örtüşen bir hikayeye ve kehanete dayalı bir anlatıyı sahiplenen diziye sonraki bölümlerde eklenen ve son bölümde karşımıza çıkan karakterler de, kehanetin gerçekleşmesini için gerekli olan yan karakterler olarak konumlandırılmıştır. Örneğin Çavgeş karakteri bir kahindir. Camsap'ın birçok kez ölmeyi denemesine ve olayları hatırlamasına karşılık Çavgeş devreye girmiştir. Camsap yaşanan olayları hatırladığında Çavgeş ona gerçekleri unutturup olayların yaşandığı aynı yaşa geri döndürüp başka bir hayat yaşamasını sağlamıştır. Camsap, Şahsu'nun annesine kadar hiç çocuk sahibi olmamış ve hayatına devam etmiştir. Yaşananları yeniden hatırladığında ise kızının gözü önünde intihar etmek istemediği için ailesinden uzaklaşarak Adana'ya yerleşmiştir. Çavgeş karakterinin giyiminde kullanılan aksesuarlara bakıldığında farklı dizi ve filmlerde bulunan büyücü/kahin tiplemesi ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Daha dağınık saçlı, otantik ve bohem kıyafet ve aksesuar tercihleriyle Çavgeş karakterinin özelliklerinden biri olan bilgelik kavramını güçlendirecek bir imaj yaratılmaya çalışıldığı görülmekteidr. Çavgeş'in özel güçleri vardır ve kehanetin gerçekleşmesi için Maran'ın ailesine destek olmaya çalışmaktadır. Son bölümde yer alan sahnelerden birinde Ural, Şahsu'nun Adana'ya gelmesinin asıl sebebi olan Tutku Hocayı farklı bir yere çağırır. Burada Maran'ın kız kardeşleri ve Çavgeş de bulunmaktadır. Kahinin söylediği büyülü sözler sonrası Maran, Tutku Hocanın içerisinden bir yılan çıkarır. Ele alınan efsanevi hikayenin yan karakterlerle desteklendiğini gösteren bir önemli sahne de bu sahnedir. İlk bölümden itibaren yer alan Tutku Hoca da tıpkı Maranlar gibi aslında bir yılandır.

Görsel 50: Miraç

Cihan'ın öç alma planının ne ile ilgili olduğu Maran'ın efsaneyi anlatması sonrası anlaşılır. Cihan, Miraç karakteriyle birlikte Şahmaran'ın öcünü almak istemektedir. Bu plan doğrultusunda Miraç önce Şahsu'yu takip eder ve önü öldürmek ister. Bunun gerçekleşmemesinden hemen sonra Miraç, Camsap'ın evine gider ve her şeyin onunla başladığını, asıl onun ölmesi gerektiğini söyler. Camsap her şeyi hatırlar ve kendisini Miraç'ın bıçağı ile öldürür. Yardımcı karakterlerden olan Miraç da efsanedeki hikaye örgüsünün kuvvetlenmesi amacıyla yer alan karakterler arasındadır. Kendisi, gündelik hayatta karşılabilinecek bir dış görünüşe sahiptir. İsim tercihi olarak da diğer karakterlerden ziyade gündelik hayatta ülkemizde kullanılan isimlerden biri tercih edilmiştir. Gündelik hayatta kullanılan isimlerin tercih edildiği diğer karakterler gibi (Salih ve Meryem) Miraç'ın ismi de dini kökeni olan bir isimdir. Konuşması da Salih ve Meryem gibi, kırsal kesimde yaşamış ya da büyümüş diyebileceğimiz insan profili ile örtüşmektedir.

Görsel 51: Lakmu

İlk bölümde ufak bir sahnede gösterilen fakat kendisi hakkında hiçbir bilgi verilmeyen Lakmu, son bölümde karşımıza çıkmaktadır. Lakmu, Cihan'ın babası ve aynı zamanda Ural'ın arkadaşıdır. Karakterin iki farklı taraf arasında köprü görevi

gördüğü, bilgi edinmek için etrafta dolandığı ve bu bilgilerle Cihan'ı yönlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Lakmu, ülkemizdeki erkek tiplemesi ile dış görünüş olarak benzese de tıpkı Maran ve ailesi gibi kırsal bir yerde yaşayan bir kişiden ziyade şehirli imajı çizen bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Lakmu ismi de dizinin efsanevi hikayesine katkıda bulunan diğer karakterler gibi isim olarak gündelik hayatta karşılaşılmayacak isimler arasından tercih edilmiştir. Lakmu hakkında son bölümde de çok detaylı bilgiye yer verilmemiştir.

Görsel 52: Son Bölümün Açılış Sahnesi - Kuzu Çevirme

Son bölümde yer alan yeme – içme sahnelerine bakıldığında açılış sahnesinden itibaren referans içeren birçok sahnenin olduğu görülmektedir. Bir ziyafet/kutlama alanından görüntüleri barındıran açılış sahnesinde kalabalık bir eğlence ortamı yaratılmıştır. Özellikle Adana bölgesiyle özdeşleşen et ve kebap türü yiyeceklerin açılış sahnesinde sofralara servis edildiği görülür. Yeme – içme kültürümüz açısından önemli ögeler barındıran açılış sahnesi, dizinin geçtiği il olan Adana'nın yeme – içme kültürüyle de özdeşleşmektedir. Masalarda meze benzeri yiyeceklerin de servis edildiği görülmektedir. Yaprak sarma, humus, kuru dolma, kısır ya da mercimek köftesi gibi ülkemizin kendine has lezzetlerinin, masalarda yer aldığı görülmektedir.

Görsel 53: Davet Masasından Bir Görüntü

Her ne kadar davet masalarındaki yiyecek ve içecekler ülkemizdeki yeme – içme kültürüyle örtüşse de servis ediliş biçimleri bakımından farklılıkların da bulunduğu görülmektedir. Örneğin meyvelerin büyük bakır servisliklerde servis edilmesi, ülkemizde sık karşılaşılan bir görüntü değildir. Bu tarz masaların kurulduğu diğer dizi ve film sahnelerine, gündelik hayattan kesitlere bakıldığında eğer alkollü bir içecek tüketilecekse rakı ya da biranın daha çok tercih edildiği görülürken Şahmaran'da ise kırmızı şarap ön plana çıkmıştır. Kutlama için kurulan yemek masaları, ülkemizin yeme – içme kültürünün yanı sıra Roma ya da Bizans kültürünü de barındıran ögeler içermektedir. Farklı dönem ve kültürler arasında bir sentez yakalanması istendiği ya da tercihlerin, Maran'ın ailesinin profili ile örtüştürülmeye çalışıldığı söylenebilir. Karakterlerin analizlerinde yapılan çıkarımları son bölümde tercih ettikleri içkiler de desteklemektedir. Ural ve Lakmu viski içerken diğer karakterler şarap, Davut ise rakı tercih etmiştir. Ülkemizdeki farklı etnik ya da kültürel kökenlere sahip olarak gösterilen karakterlerin özellikleri yeme – içme sahnelerinde de ön planda tutularak anlatım desteklenmiştir.

Dizinin birinci sezon son bölümünde tercih edilen müzik seçimleri de sezonun ilk bölümüyle paralellik göstermektedir. Özellikle efsanenin şekil kazanmasıyla müziklerin tempoları artmış ve kullanım alanları genişlemiştir. Tıpkı ilk bölümde olduğu gibi son bölümde de ülkemizin herhangi bir dönemine ait olan bilindik parçalar yerine, dizi için özel bestelenen parçaların kullanılması tercih edilmiştir. İlk bölümün Hıdırellez kutlamaları sırasında arka planda canlı bir orkestranın yer alması gibi, son bölümdeki kutlama alanında da aynı orkestra yer alıp bilindik ve neşeli şarkılardan potpuriler oluşturmaktadır. Tercih edilen bu yolla hem ilk hem de son bölümde festival havası ve coşkulu ortam ambiyansının mesajı kuvvetlendirilmek istenmiştir.

3.8. Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Benzerlikleri

Bir Başkadır ve Şahmaran dizisine bakıldığında öncelikle her iki dizinin de Netflix platformu için üretilen orijinal içerikler olduğu görülmektedir. İnternet dizileriyle birlikte gündelik Türk televizyon dizileri kalıbından farklılaşan dizi özellikleri, iki dizide de ön plana çıkmaktadır. Özellikle iki dizinin de her bir bölümü ortalama 45-60 dakika arasında değişiklik göstermektedir. Türk televizyon dizilerine bakıldığında ise her bir bölüm başına yaklaşık iki saatlik bir zaman olduğu ve her bir

sezonun çok fazla bölüm sayısı içerdiği görülmektedir. Bölüm zamanı olarak neredeyse yarı yarıya bir fark olduğu iki dizi de, internet dizi alışkanlıklarına göre yeniden şekillendirilen Türk dizilerindendir. Her iki dizinin de oyuncu kadrosuna bakıldığında Türk dizilerinden ve tiyatro oyuncularından tanıdık isimler olduğu görülmektedir. Özellikle iki dizinin de ana kahramanı kadın olup ana kahramanların her ikisi de (Bir Başkadır'ın ana kahramanını Öykü Karayel; Şahmaran'ın ana kahramanını ise Serenay Sarıkaya canlandırmaktadır) Türk dizilerinde boy gösterip genel izleyici kitlesi tarafından bilinen isimlerdir. Her iki kadın karakterin merkeze alındığı ve kadın karakterlerin etrafında şekillenen olay örgüsünün olduğu her iki dizide de gözlemlenmektedir. Bir Başkadır dizisinin ana karakteri olan Meryem'e ve Şahmaran dizisinin ana karakteri olan Şahsu'ya bakıldığında da her iki karakterin de güçlü kadınları temsil ettiği ve dizi içerisinde her bölümle birlikte değişim ve dönüşüm geçirerek daha da güçlenen kadınlar olduğu gözlemlenmektedir. Her iki dizide de ana karakterin duyguları, yaşadığı travmalar gibi psikolojik detaylar ön plana çıkarılıp detaylı bir şekilde ele alınmış ve olay örgüsündeki akışa işlenmiştir. İki karakter de toplumsal kalıplarla farklı hikayelerde yüzleşmektedir. Görsel anlatımda kullanılan çekim teknikleri ve ışıklandırmalarla karakterlerin içsel yolculuğuna anlam katılmak istenmiştir. Her iki dizi de görsel açıdan karakterler hakkında önemli ipucular taşıyıp seyirciye aktarmaktadır. Her iki dizi de bireyin kişisel yolculuğunun yanı sıra kendi iç çatışmasını ve toplum ile olan ilişkisiyle birlikte toplumsal çatışmayı ve farklılıkları da ele almaktadır. Bu şekilde, ülke kültürü hakkında detaylı bilgiler, özellikle kültürel bilgiler, ön plana çıkmaktadır. İki dizide de temsili var olan karakterler, ülkemizdeki kültürel çeşitliliği sembolize etmektedir. İki dizinin de anlatı diline bakıldığında geleneksel ve modern Türkiye kültürel ögelerinden izlere sık sık rastlanmaktadır. İki dizi de gündelik hayatımızda var olan fakat geçmişten günümüze taşıdığımız kültürel alışkanlıklardan izler taşımaktadır. Özellikle iki dizide de yeme-içme kültüründen sahneler olduğu gözlemlenmektedir. Türk içecek kültürünün en önemli simgelerinden biri olan çay, iki dizide de yer almaktadır. Dizilerdeki yeme-içme sahnelerine bakıldığında izleyicinin hem gündelik hayatta tüketilen hem de festival alanı gibi dışarıda tüketilebilecek yiyecek ve içecekler hakkında bilgi sahibi olabileceği görülmektedir. Dizilerde ana hikaye anlatımını destekleyecek yan hikayeler de bulunduğu, bu şekilde düz anlatım yerine daha katmanlı bir anlatım tarzının benimsendiği görülüp sembolik dilin ön plana çıktığı sonucu elde edilebilmektedir.

Her iki dizi de sahnelerde bulundurdukları ögelerle (Örneğin; yeme-içme sahneleri, kullanılan dil, tercih edilen hikayeler, dizilerde ele alınan inanç konuları v.b) kültürel diplomasi bağlamında katkı sağlayabilecek sahneler ortaya koyarak kültürel diplomasiye hizmet etmektedir. Bir Başkadır ve Şahmaran dizisinin benzer yönleri genel hatları itibariyle aşağıdaki tablo ile özetlenebilir:

Karşılaştırma Kategorisi	**Bir Başkadır**	**Şahmaran**	**Benzerlikler**
Ele Alınan Ana Temalar	Kültürel kimlik, sınıfsal farklar ve bireylerin içsel çatışmaları merkeze alınır.	Geçmişle hesaplaşma ve kişisel dönüşüm temaları mitolojik ögeler de ele alınarak işlenir.	İki dizide de karakterler, bireysel yolculuklarında toplumsal baskı ve kalıplara karşı şekillenir.
Kadın Ana Karakter Rolü	Meryem karakteri, sessiz ama derin bir bireysel dönüşüm yaşar.	Şahsu karakteri, özgür ruhlu bir akademisyen olarak geçmişin izlerini takip eder.	Her iki yapımda da kadın karakterin yolculuğu anlatının merkezindedir ve olaylar kadın karakterlerin etrafında şekillenir.
Anlatı Tarzı	Gerçekliğe yakın bir estetikle, psikolojik yoğunlukta ilerler.	Doğaüstü atmosferle örülü, düşsel ve mistik bir dil kullanılarak psikolojik yapı da ele alınır.	Simgeselliğin hakim olduğu ve derinlikli karakter anlatımı ile ortaya çıkan çok hikayeli anlatı tarzı, ortak bir anlatı yaklaşımı sunar.
Ele Alınan Toplumsal Yansımalar	Toplumdaki dini, sınıfsal ve kültürel çatışmaları işler.	Modern düşünce ile mitolojik hikayeler ve inanışlar arasında köprü kurar.	Geleneksellik ile modernliğin arasındaki çatışma her iki dizide de hissedilir.
Kullanılan Görsel Dil	Dingin sahneler, sembolik renkler ve içsel ruh haline uygun görsel anlatım kullanılır.	Doğa ve mitolojik ögelerle zenginleştirilmiş atmosfer yaratılır.	Görsel anlatıda ele alınan seçimler karakter psikolojisine hizmet etmektedir.

Tablo 3: Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Benzerlikleri

3.9. Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Farklılıkları

Bir Başkadır ve Şahmaran dizisine bakıldığında her iki dizinin de tür bakımından birbiri ile tamamen zıt olduğu görülmektedir. Bir Başkadır dizisi dram türünde ve realistik bir bakış açısına sahipken Şahmaran dizisi fantastik, bilim kurgu türünde sınıflandırılabilecek ve mitolojik bakış açısına sahip bir dizidir. Bu bakımdan dizinin izleyici kitleleri de birbirinden farklılaşacaktır. Bir Başkadır dizisinin izleyici kitlesini sosyolojik bakış açılarına ilgi duyan ve karakter gelişimlerine odaklanan dizileri/filmleri izlemeyi tercih eden bir kitle izleyecekken Şahmaran dizisini ise fantastik anlatıdan ve mitolojik hikayelerden hoşlanan, gizem seven bir kitlenin izleyebileceği söylenebilir. Bir Başkadır dizisi günümüzde, Türkiye'de sokakta karşılaşabileceğimiz herhangi bir kişiyi betimleyen karakterlerden izler taşırken Şahmaran dizisinde ise gerçek hayatta karşılaşamayacağımız, mitolojik hikayelerde bulunan ve doğaüstü güç taşıyan karakterler ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda dizilerde ele alınan hikayelerin de gerçeklik algısı olarak birbirinden zıt olduğu görülmektedir. Bir Başkadır dizisinde tıpkı karakter seçiminde olduğu gibi yaşanılan olaylar da gündelik hayatta yaşanabilecek olaylardan izler taşımaktadır. Şahmaran dizisi ise Anadolu'daki mitolojik hikayelerden ve yaratıklardan biri olan Şahmaran'ı merkeze alarak gündelik hayatta karşılamayacağımız efsanevi tarzda bir hikayeyi konu almaktadır. Dizilerdeki hikaye anlatımında kullanılan karakterlerin hikayelerine bakıldığında Bir Başkadır dizisinde yer alan her bir karakterin kendi hayatı ve kişiliği ile ilgili detaylı bilgilere ulaşılırken Şahmaran dizisinde ise ana karakter etrafında gerçekleşen ve diğer karakterler hakkında Bir Başkadır dizisindeki gibi detaylı bir anlatı yolculuğuna çıkılmayan hikaye yapılandırılması tercih edilmiştir. Böylelikle Bir Başkadır dizisinde her karakter hakkında detaylı bilgiye sahip olunurken Şahmaran dizisindeki bu bilgi karakterlerin ana karakter ya da yan karakter olmasına göre sınırlandırılarak seyirciye aktarılmıştır. Dizideki karakterler arasındaki bir diğer önemli fark ise karakterlerin isimlendirilmesidir. Bir Başkadır dizisindeki karakterlerin her biri gündelik hayatta karşılaşabileceğimiz isimlerden oluşurken (Örneğin; Meryem, Yasin, Sinan v.b) Şahmaran dizisinde yer alan karakterlerin isimlerinin seçimlerinde ise mitoloji anlatımı daha fazla kuvvetlendirecek, gündelik hayatta sık sık karşılaşamayacağımız isimler yer almaktadır. (Örneğin; Çavgeş, Şahsu, Lakmu, Diba, Hare, Bike v.b) Her iki dizide de ana karakterler kadınken iki ana karakterin de

iki farklı toplumsal kimliğe sahip olduğu görülmektedir. Bir Başkadır dizisinin ana karakteri olan Meryem dindar, alt sınıf olarak adlandırabileceğimiz kırsal hayatta büyümüş bir karakter olarak resmedilirken Şahmaran dizisinin ana karakteri olan Şahsu, eğitimli, özgür ruhlu ve modern bir karakter olarak resmedilmiştir. Şahsu dışa dönük bir karakterken Meryem ise içe dönük bir karakterdir. İki dizide de ele alınan toplumsal eleştiri kalıpları birbirinden farklıdır. Bir Başkadır dizisinde seküler-dindar kutuplaşması, gelenekselcilik ve modernlik gibi gündelik yaşamlarda ülkemizde de birbirinden zıt olarak ele alınan ve gündelik hayatta tartışma konusu olan durumlar eleştirilirken Şahmaran dizisinde ise inanç ve bilimsel yaklaşım arasında çatışma görülmektedir. Bu toplumsal eleştiri durumu Bir Başkadır dizisinde daha baskın olarak sahnelerde ortaya çıkarken Şahmaran dizisinde ele alınan toplumsal eleştiri kalıbı ise ana hikayenin oluşturulması çerçevesinde ele alınmış ve dizi içerisinde detaylı ele alınmamıştır. Bir Başkadır dizisi, İstanbul'da geçen bir hikaye olduğundan dolayı şehir hayatından sahneler taşırken Şahmaran dizisi ise kırsal hayattan, taşra yaşamından sahneler barındırmakta ve iki dizide kullanılan mekanlar da şehir yaşantısı – kırsal yaşantı konu alması bakımından birbiri ile zıtlaşmaktadır. Sinematografik açıdan sahnelerde kullanılan görsel dile bakıldığında Bir Başkadır daha minimal görüntüler, karakterlerin içsel dünyasını yansıtan renk paleti tercihleri, simgesel kareler ve bu kareler içerisinde kültürel ögeleri de barındıran, bu ögeler ile karakterlerin içsel yolculuğunu da tanıklık edebilecek bir görsel dil barındırmaktadır. Şahmaran dizisinde kullanılan görsel dile bakıldığında ise doğa temelli görseller ve sahnelerde doğa temelli renk paletlerinin tercih edildiği görülmektedir. Tercih edilen renk paletleriyle daha çok mitolojik bir atmosfer yakanılması hedeflenmiş, Bir Başkadır dizisindeki gibi karakter iç yolculuğuna ışık tutacak görsel anlatı yerine dizinin ana hikayesini güçlendirecek, mitolojik duyguyu artırabilecek çekim teknikleri ve ışıklandırmalar benimsenmiştir. Bir Başkadır dizisinde doğal diyaloglar, kişilerin sınıfsal ve etnik düzeylerine göre kullandığı gündelik Türkçede değişiklikler hakimken Şahmaran dizisinde bu tarz bir ayrım söz konusu değildir. Bir Başkadır dizisinde sosyolojik derinlik içeren gözlemlerin ele alındığı, Şahmaran dizisinde ise küresel düzeyde fantastik bir hikaye anlatımı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda dizilerin bölüm analizlerine bakıldığında da kültürel diplomasi başlığı ile ele alınan incelemede, Bir Başkadır dizisinde daha fazla referans sahneleri bulunup Şahmaran dizisinde ise referans sahnelerinin daha az olduğu gözlemlenebilmektedir. Bir Başkadır ve

Şahmaran dizisinin farklı yönleri genel hatları itibariyle aşağıdaki tablo ile özetlenebilir:

Karşılaştırma Alanı	Bir Başkadır	Şahmaran
Tür ve Anlatı Biçimi	Gerçekçi, psikolojik derinliği olan bir dramadır. Gündelik yaşamın doğal akışını ve karakterlerin içsel çatışmalarını ön plana çıkarır.	Mitolojik öğelerle süslenmiş, fantastik anlatıya sahip bir dizidir. Olaylar kehanetler ve doğaüstü güçler etrafında şekillenir.
Hikaye Yapısı	Çok katmanlı karakter yapısı, zamansal olarak doğrusal ve sade bir kurguya sahiptir.	Merkezinde tek bir kehanet bulunan, daha olay odaklı ve dramatik çatışmalarla ilerleyen bir yapıya sahiptir.
Estetik ve Görsellik	Minimalist bir sinematografi ile ilerler; doğallık, sade renkler ve durağan kamera kullanımı dikkat çeker.	Gösterişli bir görsel atmosfer sunar; doğa manzaraları, ışık oyunları ve simgesel imgelerle zenginleştirilmiştir.
Tematik Yaklaşım	Toplumsal kimlik, inanç, sınıfsal farklılıklar ve bireysel dönüşüm temaları işlenir.	Aşk, kadim bilgiler, aile sırları ve mitolojik güçler etrafında örülmüş bir dönüşüm süreci anlatılır.
Karakter Dinamikleri	Her karakterin kendi iç dünyası detaylıca incelenir, çok sesli bir yapı vardır.	Şahsu'nun merkezde olduğu, daha az karakter odaklı bir yapı mevcuttur. Diğer karakterler mitolojik rol üstlenir.
Zaman ve Mekan Kullanımı	İstanbul'un içinden tanıdık, sıradan mekanlar kullanılır.	Doğal ortamlar, mağaralar ve sembolik mekanlar ön plandadır; Adana'nın doğal atmosferi öne çıkar.
İzleyici Kitlesi	Sosyolojik çözümlemelere ilgi duyan, karakter gelişimine odaklanan izleyiciye yöneliktir.	Fantastik anlatıdan hoşlanan, gizem ve mitoloji seven genç ve geniş izleyici kitlesine hitap eder.

Tablo 4: Bir Başkadır ve Şahmaran Dizisinin Farklılıkları

3.10. Araştırmanın Bulguları

Ele alınan Bir Başkadır ve Şahmaran dizileri incelendiğinde, iki dizinin de farklı noktalara değinerek kültürel diplomasiye kaynaklık edecek sahneler ve anlatı yapısı içerdiği görülmektedir. İki dizi arasında ele alınan benzerlik ve farklılık

yönlerine bakıldığında, iki dizinin de IMDB puanlarına benzerlik gösteren çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Bir Başkadır dizisinin, kültürel diplomasi bağlamında kaynaklık edecek daha fazla referans sahnesi barındırdığı, karakterlerin daha derin kültürel kodlarla donatıldığı, karakterlerle gündelik hayatta karşılaşılma ihtimalinin daha yüksek olduğu ve ele alınan hikayenin, gündelik hayat ile daha tutumlu bir şekilde örtüştüğü görülmektedir.

Şahmaran dizisine bakıldığında ise kültürel diplomasiye kaynaklık edecek asıl ögenin dizide yer alan efsane olduğu görülmektedir. Anadolu topraklarında yaygın olarak halk hikayelerinde, efsanelerinde yer alan Şahmaran, dizinin esas konusunu oluşturmaktadır. Hikaye akışı ve olay örgüsü de bir efsaneden türetildiği için gündelik hayatta karşılaşılabilecek kültürel diplomasi ögelerinden uzak ögeler barındırmaktadır. Mitolojik bir hikayeyi barındırması ve gerçeküstü sahnelere sebep olması, izleyici kitlesi ise bir bağ kurmasını sağlayarak hikayenin akışına paralel olacak şekilde kültür ögelerinin dikkat çekici olmasını sağlamıştır.

Taban tabana birbirinden zıt türlerde olan iki dizinin de hitap ettiği kitle birbirinden farklıdır. Türk televizyon dizilerine aşina olan seyirci kitlesi için iki dizi de alışıldık kalıpların dışında gelse de Bir Başkadır dizisine göre Şahmaran dizisinin daha fazla ilgi çekebileceği; Bir Başkadır dizisinin ise seyirci ile kişisel hayatından hikayelerle özdeşim kurmasını sağlayarak beğenisini kazanabileceği söylenebilir. İki dizinin tematik yaklaşımı da birbirinden farklılık göstermekte ve bu sebeple farklı yaş ve ilgi gruplarındaki kişilere hitap edebileceği çıkarımı yapılabilmektedir.

İki dizi de özellikle yeme – içme kültürü açısından zengin sahneler barındırmaktadır. Farklı mizansenler içerisinde bulundukları ortama uygun ülkemizin yiyecekleri bulunmaktadır. Özellikle çay kültürü, iki dizide de belirgin bir şekilde ele alınmıştır. İki dizinin de kültürel diplomasiyle örtüşen sahneler barındırdığını ve bu sahnelerin yeme – içme kültürü üzerinden birbiriyle daha fazla örtüştüğünü söylemek mümkündür.

Mekansal olarak iki dizi ele alındığında, Bir Başkadır'da şehir ve kırsal yaşantının da ele alındığı ve bu yönüyle daha kuvvetli olduğu görülmektedir. Şahmaran'da ele alınan kırsal hayatın iyi bir şekilde resmedilmesine karşın farklı sahne ve evlerde bulunan coğrafya ile örtüşmeyen yapılara da rastlanılmaktadır. Bu

bakımdan kültürel tanıtıma katkıda bulunulması düşünüldüğünde, Bir Başkadır dizisinin referans aralığı daha geniş ve kuvvetlidir. Aynı zamanda Bir Başkadır dizisinde, Şahmaran dizisine göre daha farklı toplumsal sınıflara ait tiplemeler bulunmaktadır. Bir Başkadır dizisinde ülkemizde bulunan neredeyse her tiplemeyi kendi çatısı altında toplayan karakterler bulmak mümkündür. Bunun en büyük sebebi, Bir Başkadır dizisinin hikayesi gündelik hayata dayanırken Şahmaran'ın hikayesinin ise efsanevi bir anlatıya dayalı olmasıdır. Her ne kadar seyirci açısından ilgi çekici olsa da Şahmaran dizisinde ülkemizde bulunan farklı etnik kökenlere ve farklı kültürel birikime sahip insanları görmek, bu insanlar arasındaki sınıfsal farklılıkları hissetmek pek mümkün değildir.

Dizilerde yer alan müzikler incelendiğinde de Bir Başkadır'ın kullandığı müziklerle Türkiye'nin belirli bir dönemini kapsayan, kültürel öge barındıran müzik seçimlerine özen gösterildiği görülmüştür. Şahmaran dizisinde ise daha jenerik müzikler tercih edilmiş, müzik tercihlerinde dizinin olay örgüsünü kuvvetlendirici bir anlatımın benimsenmesi ön planda tutulmuştur.

Bu bağlamda IMDB puanı yüksek olan Bir Başkadır dizisinin, Şahmaran dizisine göre analiz sırasında kültürel diplomasi bağlamında sorgulanan sorulara daha net ve anlaşılır cevaplar taşıdığı görülmektedir.

SONUÇ

Kültürel diplomasi, diğer uluslarla diyalog geliştirmek, kültürel ve siyasal tanınmayı sağlamak, ulusal kültürün imajını ve saygınlığını artırmak amacıyla ortaya konulan dış dünya görüşü üzerinde durmaktadır. Kültürel diplomasi, bir ülkenin farklı ülkelere yapmış olduğu kültürel aktarım çalışmalarının tamamını kapsamaktadır. Kültür aktarım çalışmalarının temelinde ulus markalama stratejisi konumlanmaktadır. Uluslar da tıpkı şirket markaları gibi markalama ve yeniden markalama süreçleri gerçekleştirebilir (Yazar, 2021, s. 137). Kültürel diplomasi, bu süreçler içerisinde ülkenin imajını güçlendirmeyi hedefler. Bu hedef doğrultusunda da kaynaklık edecek çalışmalar ortaya koyar.

Kültürel diplomasi çalışmalarının en çok önem kazandığı alan olan ve çalışmaların kapsamlı bir şekilde küresel alanda yayınlanmasını sağlayan medya yayın organları, tarihsel süreç içerisinde değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Bu değişim ve gelişimin en büyük sebeplerinden birisi teknolojidir. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte medya yayın organları dijitalleşerek internete taşınmış ve yeni platformlar gün yüzüne çıkmıştır. İnternetin dünya çapında hemen hemen her eve girmesiyle birlikte medya yayın organlarının gücü de gün geçtikçe artmıştır. Bu gücün artması en çok kültürel diplomasi çalışmalarına katkı sağlamıştır. Kültürel diplomasi çalışmaları, tıpkı amacında olduğu gibi diğer ülkelerin kültürleriyle daha hızlı bağ kurarak farklı kültürlerin birbirleri arasındaki etkileşimin artmasını sağlamıştır.

Teknolojinin beraberinde getirdiği dönüşüm, medyanın geleneksel ve yeni medya olarak iki farklı kavram çerçevesinde ele alınmasını sağlamıştır. Yeni medya, internet üzerinden erişim sağlanabilen bütün platformları kastetmektedir. Bu platformlar üzerinden istenilen içeriğe istenilen zamanda ulaşılabilmektedir. Gazetenin internete taşınmasının hemen ardından radyo kanallarının, televizyon kanallarının da internete taşındığı görülmüştür. Birçok medya yayın organı hem geleneksel hem de yeni medya olarak yayın akışına devam etmiştir. Medya yayın organlarının içeriğinde sunduğu farklı alanlar, yeni platformların oluşmasının önünü açmıştır.

Dijital yayın platformları, özellikle televizyon gibi video unsuru taşıyan alanlardan esinlenerek geliştirilmiştir. Bu gelişim sonrası sadece internette var olan

farklı dijital yayın platformları kurulmuş, zamanla bu platformlar tıpkı televizyon kanalları gibi kendi orijinal içeriklerini üretmeye başlamışlardır. Kullanımı giderek yaygınlaşan dijital yayın platformları, küresel çerçevede içerikler üretmeye başlamıştır. Bu platformlarda yer alan herhangi bir içeriğe dünyanın herhangi bir yerinden erişim sağlayabilmek mümkündür.

Son yıllarda önem kazanan dijital içerik platformları, ülkeler arası kültür aktarımındaki sınırların daha da şeffaflaşmasını sağlamıştır. Bu şeffaflaşma sonucunda kültürel diplomasinin öneminin de doğru orantılı artış gösterdiği ve kavramın daha kapsamlı ele alındığı görülmektedir. Bu çerçevede, kültürel diplomasi alanına kaynaklık edecek platformların sayısı da artmış ve ülkelerin, bu alanlarda üretilen içeriklere odaklanışı da artmıştır. Türkiye, tıpkı geleneksel yayın organlarında olduğu gibi dijital yayın platformlarında da aktif bir strateji izlemektedir. Bu strateji doğrultusunda dijital platformlarda bulunan içeriklerinin sayısının arttığı gözlemlenmektedir. Hem uluslararası geçerli olan platformlarda yerli içerikler üretilmiş hem de yerli dijital içerik platformlarının kurulması sağlanmıştır. Bu platformlara neredeyse sayısız içerik üretilmiş ve üretilmeye devam etmektedir. Bu içerikler üzerine birçok araştırma da yayınlanmış, araştırmaların kültürel diplomasi kavramı da ele alınarak daha kapsamlı bir hale geldiği görülmektedir.

Netflix, dijital içerik üreticisi olan platformlar arasında globalde en çok bilinen platformlardan biri olarak yer almaktadır. Netflix, hemen hemen her ülkede günümüzde de yayın akışına devam etmekte ve her ülkede orijinal dizi ve film içeriği üretmektedir. Netflix'in bu tutumu, farklı kültürel ögelerin tek platform üzerinde toplanmasını sağlamıştır. Tek bir platform üzerinden izleyici, izlemek istediği tür gibi standart ögeleri seçebilmesinin yanı sıra merak ettiği ülkelerin içeriklerine de daha kolay göz atabilmekte, belki de hiç aklına gelmeyecek ya da gündelik hayatta duymayacağı ülkelerin dizi ve filmlerine erişim sağlayabilmektedir. Bu doğrultuda Netflix, Türkiye pazarına giriş yaptıktan sonra tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yerli içerik üretmeye odaklanmıştır.

Netflix Türkiye'nin orijinal içerik üretirken geleneksel kalıpları geride bıraktığı görülmektedir. Türk dizilerinde standart olan bölüm sayıları, sezon akışları, bölüm süreleri, ele alınan kavramlar ve türler gibi pek çok alan, Netflix Türkiye'nin

ilk orijinal dizisi olan Hakan Muhafız'dan itibaren kırılmıştır. Yeni üretilen Netflix Türkiye içeriklerine bakıldığında da bu kırılmanın devam ettiği görülmektedir. Netflix Türkiye'nin televizyon dizilerine göre daha cesur hamleler yapması, izleyiciyi de kendisine çekmeyi başarmasına sebep olmuştur.

Netflix Türkiye'deki orijinal yapım Türk dizileri, ülkenin kültürel diplomasi alanında hedeflediği çalışmalara katkıda bulunmaktadır. Dizilerde ele alınan konulara bakıldığında ülkemizin coğrafyasında var olan mitler, ülke gündeminde var olan toplumsal sorunlar gibi dünden bugüne ülkemizin değerlerini anlatan kapsayıcı bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda izleyici hem ülkenin gündelik konuları hakkında bilgi sahibi olabilir, hem de ülkenin kültürel köklerini oluşturan hikayelere yakından bakarak Türkiye hakkında bir fikir sahibi olabilmektedir.

Netflix Türkiye üzerinde izleyicinin beğenisine sunulan diziler, IMDB internet sitesi üzerinde izleyiciler tarafından beğeni durumuna göre puanlanmıştır. Bu puanlama sonucunda en yüksek puanı 8.5 ile Bir Başkadır; en düşük puanı ise 5.4 puan ile Şahmaran almıştır. İki dizinin de beğeni oranları farklı, ele aldığı temalar farklı hatta türleri de farklı olmasına karşın her iki dizide de, farklı oranlarda kültürel diplomasi çalışmalarına kaynaklık edecek referans sahneleri yakalayabilmek mümkündür.

Dizilerin birinci sezon birinci bölümleri ve birinci sezon son bölümleri betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında ele alınan sorular ve varsayımlar öncelikli tutulmuştur. Varsayımların ve soruların daha detaylı ele alınması için her bir bölüm kendi içerisinde incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında çalışmada ortaya atılan her varsayımın dizi bölümlerinde karşılığı bulunduğu, her sorunun ise cevaplanabildiği görülmektedir. Sorular ve varsayımlar bakımından IMDB puanı göz önünde bulundurulduğunda ise, elde edilen cevap oranının ve cevap tutarlılığının değiştiği görülmüştür. Bu değişim, Bir Başkadır ve Şahmaran dizisini karşılaştırmalı bir şekilde inceleyerek ele alınmıştır. IMDB puanı daha fazla olan Bir Başkadır dizisinin kültürel diplomasi alanına referans sağlayacak alt metinlerinin daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle bu çıkarımlar, dizinin karakterleri üzerinden daha kolay yapılabilmiştir. Bir Başkadır dizisinde karakterler arasından hem

ülkenin geleneksel hem de modern kodları okunabilmektedir. Geleneksel ve modern kodlar arasındaki aktarım ve tartışma da açık bir biçimde resmedilmiştir. Bir Başkadır dizisindeki karakterler gündelik hayatta görülebilecek karakterlerin yanı sıra ülkenin farklı toplumsal yapısına ait olan karakter özelliğini de barındırmaktadır. Bu bağlamda seyirciye Türkiye'deki çeşitlilik aktarılmıştır. Çok katmanlı anlatı yapısına sahip olan Bir Başkadır, kültürel diplomasi bağlamından değerlendirildiğinde büyük bir önem teşkil etmektedir. Bunun sebebi ise ülkemizdeki gündelik hayatı şeffaf bir şekilde seyirciyle buluşturmasıdır.

Şahmaran dizisine bakıldığında ise Bir Başkadır dizisi ile kıyaslanıldığında bazı sorulara daha az cevap alındığı ve bazı varsayımların daha silik kaldığı görülmektedir. Bunun en büyük sebebi, Şahmaran dizisinin ana temasının bir efsaneye dayalı olmasıdır. Buna karşın Şahmaran dizisinde de kültürel diplomasiye referans olabilecek birçok sahne bulunabilmektedir. Her ne kadar gündelik hayatla örtüşmese de Şahmaran dizisi, ülkemizin coğrafyasında bulunan mitolojik efsanelerden biri olan Şahmaran'ı konu almasıyla da bir kültürel diplomasi çalışmasının parçası olabilir. Özellikle eski Türk kültürlerine dair dizide daha fazla unsur bulunabilmektedir. Bu unsurlar çeşitli şekil ve sembollerle dizi içerisinde seyirciye aktarılmıştır. Dizide yer alan karakterler, Şahmaran efsanesinin farklı versiyonlarında yer alan unsurlarla örtüşmektedir. Özellikle Şahmaran'ı izleyen kitlenin Türk kültürü hakkında algısının şekilleneceği çıkarımını yapmak pek mümkündür.

İki dizi kültürel diplomasi bağlamında ele alındığında, ortaya atılan savın doğruluğu referans sahneleriyle kanıtlanmıştır. Her iki dizi de Türkiye'nin ulus markalama stratejisine, kültürel diplomasi çalışmasına referans sağlayacak düzeyde üretilen dizilerdir. Bu dizilerin Netflix platformu içerisinde yer aldığı da göz önünde bulundurulduğunda, herhangi bir zamanda herhangi bir ülkede herhangi bir izleyicinin kolay erişebildiği içerikler arasında yer alacaktır. Böylelikle kültürel diplomasi bağlamında geniş bir zaman aralığı çerçevesinde diziler, katkıda bulunmaya devam edecektir.

Dijital platformlar çok katmanlı bir süreci içinde barındırır hale gelmiştir. Dijital platformlara kaliteli içerik üretebilmek ve bunun sürekliliğini sağlamak ülkelerin kültürel diplomasi çalışmalarının güçlenmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Dolayısıyla, ülkemizin bu alandaki çalışmalarının da hız kazandığı görülmektedir. Çalışmaların hız kazanmasına karşın üretilen içeriklerin kalitesinden ödün verilmemesi ön planda tutulmuştur. Bu bağlamda çalışma kapsamında ele alınan her iki dizinin de ülkemizin kültürel diplomasi çalışmasına katkıda bulunduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Abdurahmanlı, E., & Bağış, E. (2021). Diplomasi Tanımı ve Uluslararası Konjoktürde Mevcut Olan Diplomasi Türleri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(1), 142-143.

Bayır, Ö. E. (2023). *Yeni - Yeni Diplomasi.* Altınbaş Üniversitesi Yayınları.

Bélanger, L. (1999). Redefining Cultural Diplomacy: Cultural Security and Foreign Policy in Canada. *Political Psychology, 20*(4), 677-699.

Bir Başkadır Resmi Fragman. (2020, Kasım 4). Mayıs 14, 2025 tarihinde Netflix Türkiye: https://www.youtube.com/watch?v=8-z8UhyAdAU adresinden alındı

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches.* Sage Publications.

Çelenk, S. (2010, Ağustos-Eylül). Aşk-ı Memnu'dan Aşkı Memnu'ya Yerli Dizi Serüvenimiz. *Birikim Dergisi*(256-257), 18-27.

Dinçer, S. M. (1996). *Türk Sineması Üzerine Düşünceler.* Ankara: Doruk Yayıncılık.

Fırıncıoğulları, S. (2016, Ekim). Theodor Adorno: Kültür Endüstrisi. *Ayraç Aylık Kitap Tahlili ve Eleştiri Dergisi*, 33-37.

Gökbel, A. (1996). Anadolu'da Yaşayan Halk İnanışlarından Çaput Bağlama ve Nazar. *İlahiyet Fakültesi Dergisi, 1*, 172-186.

Griswold, W. (2013). *Cultures and Societies in A Changing World.* SAGE.

Gülmez, E. (2019, Şubat). Netflix'in Türkiye'ye Özgü Reklam Filmlerinin Küresel Markaların Yerel Reklam Stratejileri Bağlamında Değerlendirilmesi. *Erciyes İletişim Dergisi - Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı*(1), 157-178.

Güner, S. (2021, Aralık). Türkiye'nin Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç Uygulamalarında Medya'nın Rolü: TRT'nin Uluslararası Kanalları Üzerine Bir Değerlendirme. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 5*(2), 145-168.

Hancığaz, E. (2022). *Yurt Dışında Türk Dizileri ve Kültürel Diplomasi.* Ankara, Türkiye: Nobel Bilimsel Eserler.

Havlioğlu, D. Z. (2012). *Şahmaran: Bir Anadolu Efsanesi* . (E. G. Naskali, Dü.) İstanbul: Kitabevi. *https://sozluk.gov.tr/*. 05 19, 2025 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı

İletişim Başkanlığı Vizyon ve Misyon. 05 19, 2025 tarihinde İletişim Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/vizyon-misyon adresinden alındı

İskit, T. (2022). *Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması.* İstanbul, Türkiye: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kara, F. M., & Çağıl, F. (2019). Dijital Dönüşüm Bağlamında Türkiye'de Dizi Sektörü ve Geleceği. *Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8-18.

Karaca, G. S. (2021). Berkun Oya'nın Bayrak Oyunu ve Masum Dizisinin Uyarlama Açısından İncelenmesi. *Konservatoryum, 8*(1), 41-61. doi:10.26650/CONS2021-897216

Kızılcık Şerbeti Resmi Youtube Kanalı. 05 19, 2025 tarihinde Kızılcık Şerbeti Youtube Kanalı: https://www.youtube.com/@kizilcikserbetidizi adresinden alındı

Köksoy, E. (2014). Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*(2), 211-231 .

Madak, D. (2020). *Ah'lar Ağacı.* Metis Yayınları.

Nas, A. (2021). *Ulus Markalama: Dünyadan Örneklerle Kuram ve Uygulama.* Kriter Yayınevi.

Nye, J. (2005). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu.* Ankara, Yenişehir, Türkiye: Elips Kitap .

Nye, J. S. (2005). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu.* Ankara, Türkiye: Elips Kitap.

Oskay, Ü. (2000). *XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri: Kurumsal Bir Yaklaşım.* İstanbul: Der Yayınları.

Oskay, Ü. (2011). *İletişimin ABC'si.* İstanbul: Der Yayınları.

Özçağlayan, M. (2000). TÜRKİYE'DE TELEVİZYON YAYINCILIĞININ GELİŞİMİ. *Selçuk İletişim dergisi, 1*(2), 41-52.

Özdemir, N. (2009). Kültürel Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetim İlişkisi. *Milli Folklor*, 73-86.

Özel, M. (2021). *Türkiye'de Kültürel Diplomasi ve Eğitim Diplomasisi.* Ankara, Türkiue: Nobel Bilimsel Eserler.

Poyraz, E., & Dinçer, M. (2016). Küreselleşen Dünyada Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri. *Intermedia International e-Journal, 3*(4), 30-48.

Pulurluoğlu, T. (2022, Ocak 31). Sosyal Medyaya Eleştirel Bir Bakış: Sosyal İkilem (Social Dilemma) Netflix Belgesel Filminin Analizi. *Aksaray İletişim Dergisi, 4*(1), 21-45.

Signitzer, B. H., & Coombs, T. (1992). Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences. *Public Relations Review, 18*(2), 137-147.

Smith, P., & Riley, A. (2016). *Kültürel Kurama Giriş.* (S. Güzelsarı, & İ. Gündoğdu, Dü) Ankara: Dipnot Yayınları.

Sunal, G., & Erutku, B. Ü. (2024, Haziran). NURİ BİLGE CEYLAN SİNEMASINDA RUHUN SEMBOLİK YANSIMALARI: AĞAÇLARIN TEMSİLİ VE ANLAM ARAYIŞI. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*(1), 195-214.

Şahmaran, Resmi Fragman, Netflix. (2, Ocak 2023). Mayıs 14, 2025 tarihinde Netflix Türkiye Youtube Kanalı: https://www.youtube.com/watch?v=T5o8goxVFZE adresinden alındı

TAK, D. A. (2022). *Türkiye'nin Mutfak Sosyolojisi - Modern Türk Kültürü ve Çay* . (A. CİHAN, Dü.) İstanbul: Akademik Kitaplar.

tika.gov.tr. (2025, 05 22). Mayıs 22, 2025 tarihinde TİKA: https://tika.gov.tr/kurumumuz/tarihce/ adresinden alındı

trt.net.tr. Mayıs 23, 2025 tarihinde TRT İnternet Sitesi: trt.net.tr adresinden alındı

Tuncer, H. (1982). Eski ve Yeni Diplomasi (Doktora Tezi Özeti). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 37*(1), 251.

Türkiye'nin En Fazla İzlenen Dijital Platformları 12.21, 2023, tarihinde, https://verikaynagi.com/grafik/turkiyenin-en-fazla-izlenen-dijital-platformlari-2023/ adresinden alındı

Türktaş, M. M. (2016). *Denizli Yöresinde Nazar ve Nazarlıkla İlgili İnanış ve Uygulamalar.* Ankara: Akçağ Yayınevi.

USC Public Diplomacy, Mayıs 19, 2025 tarihinde https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd adresinden alındı

Ülkelere Göre Popüler Platformlar 12.21, 2023, tarihinde https://www.adjustbrand.com/haberler/dijital/ulkelere-gore-en-populer-dijital-yayin-platformlari/ adresinden alındı

Ümit, E. Ç. (2018). Kültür Endüstrisi ve Kültürel Küreselleşme Kavramları Bağlamında Kore Dalgası Dizileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 319-332.

Ünalmış, A. N. (2019). Yumuşak gücün tesis edilmesinde kültürel diplomasinin önemi ve bir uygulayıcı olarak Yunus Emre Enstitüsü. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*(91), 137-159.

Yazar, F. (2020). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Dizi Sektörünün Değerlendirilmesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4*(3), 530-541.

Yazar, F. (2021). Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye'nin Ulus Markalama Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 135-150.

Yengin, D., Çakar, Y., & Şahin, B. (2023). Türk Televizyon Yayıncılığına Dijitalleşme Örneği Olarak TRT Tabii Platformunun İncelenmesi. 10-24.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara, Türkiye: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Yılmaz, A. N., & Kılıçoğlu, G. (2018). *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Yücel, N. (2011). Hıdrellez Bayramıyla İlgili Bazı Notlar. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 44*, 249-256.